CRISTIANA GEORGESCU

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

– SINTEZE–

Editura SUMMUM

prof. CRISTIANA GEORGESCU

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

– SINTEZE –

Editura **SUMMUM** – Bucureşti, 1995

Scanned with OKEN Scanner

Editura SUMMUM, Bucureşti, 1995
Adresa: str. Ion Câmpineanu nr. 31, Ap. 8,
sector 1, Bucureşti
P.O. BOX 79–45, tel. 613.12.15

ISBN 973-96987-0-0

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Cuvînt înainte 5
I. Fonetică 7
II. Probleme de ortografie 11
III. Noţiuni despre limbă 17
III.1. Vocabularul 18
III.2. Limba literară – Noţiuni despre stil 25
IV. Morfologie 28
IV.1. Substantivul 28
IV.2. Articolul 32
IV.3. Adjectivul 34
IV.4. Pronumele 38
IV.5. Numeralul 59
IV.6. Verbul 64
IV.7. Adverbul 76
IV.8. Prepoziţia 78
IV.9. Interjecţia 80
IV.10. Conjuncţia 81
V. Sintaxa propoziţiei şi a frazei 82
V.1. Elemente de analiză a frazei 86
V.2. Elemente de relaţie în propoziţie şi în frază 87
V.3. Subiectul 93
V.4. Predicatul 98
V.5. Atributul 105
V.6. Apoziţia 108
V.7. Complementele şi subordonatele completive necircumstanţiale 114
V.8. Complementele şi subordonatele circumstanţiale . . 120
VI. Punctuaţia 141
Anexa 1. (Cazurile substantivului) 147
Anexa 2. (Subordonate necircumstanţiale) 152
Anexa 3. (Subordonate circumstanţiale) 160

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Cuvînt înainte

„A vorbi despre limba română este ca o duminică."
Nichita Stănescu

O mărturie

După anul 1990, în spaţiul cercetării limbii şi literaturii române, a apărut o sumă impresionantă de studii, antologii şi crestomaţii de analize gramaticale şi exegeze literare. Fapt cît se poate de îmbucurător, deşi unele dintre ele au o valoare, ştiinţifică şi didactică, discutabilă.

Aceste cărţi, preţioase instrumente de lucru, se adresează, în special, elevilor de gimnaziu, cît şi celor din liceu, contribuind la o înţelegere cît mai exactă a unor segmente din istoria limbii şi literaturii naţionale.

Una dintre cărţile remarcabile, din toate punctele de vedere, e ***Gramatica Limbii Române – Sinteze****, ce aparţine Cristianei Georgescu, profesoară eminentă în peisajul învăţămîntului bucureştean.*

Această lucrare e rodul unor eforturi susţinute, timp de un deceniu şi jumătate, atît în plan teoretic, cît şi în cel practic-aplicativ, în sfera catedrei.

Cartea, aşa cum se înfăţişează acum, conţine elementele ***definitorii*** *fiecărei secţiuni:* ***Fonetică, Probleme de ortografie, Morfologie, Sintaxa propoziţiei şi a frazei, Punctuaţia, Noţiuni despre limbă, Limba literară,*** *şi* ***Noţiuni despre stil****, la care se adaugă exemple, numeroase şi bine selectate, ce contribuie la o receptare corectă a limbii române actuale. Nu sînt neglijate nici problemele controversate ale gramaticii noastre. Se oferă soluţii din cele mai ingenioase, apelîndu-se, permanent, la unele* ***autorităţi*** *în specialitate.*

Caracteristicile esenţiale ale acestei cărţi, aşa de temeinic gîndită şi structurată, sînt claritatea şi laconismul.

Lucrarea profesoarei Cristiana Georgescu reprezintă un excelent îndrumar în ***chestiunile****, deloc uşoare, ale limbii române contemporane.*

O astfel de carte e bine să existe, cred, în biblioteca fiecăruia dintre noi, fie că învăţăm sau predăm limba română.

prof. Nicolae Scurtu

Scanned with OKEN Scanner

I. FONETICA

I. *Fonetica* – studiază sunetele vorbirii, ale limbajului articulat.

a) sunetul – material sau concret – se pronunţă;
– are variante sau varietăţi;

b) litera – transcriere grafică a sunetului.

Obs.: – o literă transcrie un sunet: **a – a;**
– o literă transcrie mai multe sunete: **x – cs;**
– mai multe litere transcriu un sunet: **chi – k'**, **ce(i) – č**,
ghi – g', **ge(i) – ğ**;

Totalitatea semnelor grafice (literelor) formează **alfabetul limbii.**

c) unităţi fonematice { – şapte vocale;
– patru dintre vocale funcţionează ca şi semivocale;
– douăzeci şi două de consoane.

II. *Sisteme fonetice.*

1. **Sistemul vocalic** se clasifică după:
– locul de articulare;
– gradul de deschidere a cavităţii bucale (un triunghi cu vîrful în jos).

a) După gradul de deschidere: **i î u** închise,
e ă o mijlocii,
a deschisă;

b) După locul de articulare: **e i** anterioare,
a ă î centrale,
o u posterioare.

Obs.: Vocala este suportul silabei.

2. **Semivocale**: în anumite condiţii fonetice, vocalele nu pot alcătui singure silabe şi devin semivocale; ele intră în alcătuirea diftongilor şi triftongilor.

[e, i, o, u]

Obs.: Semivocala se recunoaşte după accent. Vocala este accentuată, semivocala nu este accentuată:

á – ér; **soá – ré**;

Scanned with OKEN Scanner

3. **Sistem consonantic**: douăzeci şi două de consoane, dintre care majoritatea se grupează în perechi:
   – consoana surdă;
   – consoana sonoră:

p	**t**	**k**	**f**	**s**	**ş**	**č**	**k'**
b	**d**	**g**	**v**	**z**	**j**	**ğ**	**g'**
m	**n**	**l**	**r**				
t	**h**						

– nu au corespondente surde;
– nu au corespondente sonore.

III. *Ocurenţa semivocalelor* (e, i, o, u):

1. **Diftongi**: grupuri de două sunete, o vocală şi o semivocală pronunţate în aceeaşi silabă.
   a) ascendenţi (urcători) – compuşi dintr-o semivocală urmată de vocală:

ia	**oa**	**iu**	**ie**
↑	↑	↑	↑
mia	**oaie**	**iute**	**miel**

   b) descendenţi (coborîtori) – compuşi dintr-o vocală urmată de semivocală:

au	**ai**	**oi**	**ei**	
↑	↑	↑	↑	
dau	**nai**	**roi**	**lei**	...

2. **Triftongi**: grupuri de trei sunete, o vocală şi două semivocale pronunţate în aceeaşi silabă.
   a) **Sv V Sv**: **iau**; **vreau**; **beau**;
   b) **Sv Sv V**: a-ri-**pioa**-rã –> mai rar cre-**ioa**-ne.

3. **Hiat**: două vocale alăturate, pronunţate în silabe diferite.

   zo-o-lo-gi-e, **re-al**, **şti-in-ţi-fic**.

IV. *Accentul şi fluctuaţiile lui* :

Accentul: pronunţarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvînt sau a unui cuvînt (într-o propoziţie sau frază).
În limba română, accentul nu are loc fix; el poate cădea:

a) pe ultima silabă a cuvîntului – **oxiton** – (po-pór);
b) pe penultima silabă a cuvîntului – **paroxiton** – (cá-să);
c) pe silaba antepenultimă – **proparoxiton** (má-ză-re);
d) mai rar, pe silaba a patra sau a cincea (vé-ve-ri-ţă, şáp-te-spre-ze-ce);

Scanned with OKEN Scanner

Obs.:– Deşi accentul este liber, el este stabil în cursul flexiunii (declinării):

cása	cásei
cáse	cáselor

– Un grup restrîns de neologisme au accent instabil în cursul flexiunii:

zé-ro	ze-ró-uri

– Forme duble de accentuare întîlnite la unele neologisme; e acceptată de normele ortoepice a doua formă:

ántic	antíc
carácter	caractér
mátur	matúr
séver	sevér
símbol	simból

– Dublete fonetice care constituie unităţi lexicale distincte (au sensuri diferite):

véselă	vesélă
diréctor	directór

– După accentul primit silabele pot fi accentuate (pronunţate mai intens) şi neaccentuate (pronunţate mai slab).

V. *Despărţirea cuvintelor în silabe*

Silaba: sunetul (vocala) sau grupul de sunete (ce conţin obligatoriu o singură vocală) pronunţate printr-o singură deschidere a gurii.
Reguli de despărţire în silabe (după numărul de consoane aflate între două vocale):

1. **V – C V** –> **a-pă, u-re-che**
   (k')
2. **V C – C V** –> **ar-tă**

Obs.: Cînd a doua consoană este **l** sau **r** =>

=> **V – C C V** –> **a-flu, a-cru;**

3. **V C – C C V** –> **as-tru**

Obs.: Grupurile **ct, cţ, pt** (precedate sau nu de consoane) se despart întotdeauna:

V C C – C V –> punc-tu-a-ţi-e, sculp-tor, func-ţie.

Scanned with OKEN Scanner

Asemănător se comportă următoarele grupuri consonantice: **rtf**, **stm**.

4. Grupurile de două vocale alăturate (hiat) se despart, intrînd în silabe diferite:

po-e-zi-e

5. În cazul cuvintelor derivate ori compuse despărţirea se face avîndu-se în vedere unităţile componente:

port-a-vi-on, **des**-fă-cut, **drept-unghi**.

Notă: Silaba fiind grupul de sunete pronunţate printr-o singură deschidere a gurii poate fi alcătuită şi din componente gramaticale diferite:

Ex.: „A-co-lo un-**de-s** nalţi ste-jari...“
Ui-**te-l** cum *s-a* îm-bră-cat!
la-l de-a-co-lo !

Silaba constituie o unitate ce nu poate fi segmentată.

E incorect scris:

l-a spus **să-**
l ia de acolo.

deoarece grupul de sunete „să-l“ este pronunţat printr-o singură deschidere a gurii, constituind silaba.

Scanned with OKEN Scanner

II. Probleme de ortografie

1. **Ortografie** = scriere corectă.

Scriere = sistem de semne, avînd scopul de a reproduce vorbirea umană (în scris).

Corectitudine = calitatea scrierii de a respecta regulile stabilite de gramatică.

Limba literară – formă de exprimare reprodusă prin ortografie;
– varianta îngrijită a limbii naţionale.

2. **Sisteme ortografice alfabetice.**

Scrierile alfabetice (au ca inventar literele – alfabetul).

a) Sisteme ortografice fonetice (reproduc realitatea fonetică a unei limbi din momentul elaborării sistemului).

b) Sisteme etimologice (păstrează în scris formele etimologice ale cuvintelor după realitatea fonetică existentă în trecutul limbii).

Scrierea fonetică (transcriere fonetică): reproduce întocmai variaţiile de pronunţare a sunetelor în diferite cuvinte precum şi particularităţile de pronunţare individuală caracteristice vorbitorilor.

Este folosită de specialişti în scopul descrierii ştiinţifice a limbii.

II.1. Semne şi reguli ortografice

Semne ortografice

A. **Apostroful** (’): semnul grafic ce marchează absenţa unor sunete din rostire.

– Ce mai faci, ’nea Iorgule?
– ’Neaţa , ’nea Ilie! Bine! Dar ’mata! Un’ te duci?
– Mă duc la ’nealui, văru-miu.

Obs.: notează absenţa primelor cifre ale notaţiei unui an: anul ’92.

B. **Cratima** (-): semn ortografic, dar şi de punctuaţie; liniuţă de unire.

1. Ca semn ortografic redă în scris rostirea împreună a două cuvinte alăturate marcînd grafic alipirea unui cuvînt la cuvîntul precedent sau la cuvîntul următor; contopirea sfîrşitului vocalic al unui cuvînt cu începutul vocalic al cuvîntului următor:

Să-l fi văzut cum s-a-mbrăcat vreme de-un ceas într-o zi!

Scanned with OKEN Scanner

a) Cratima marchează rostirea într-un diftong sau triftong:

de-obicei; **de-un** ceas; **ţi-aş**; **mi-ai**;

b) Cratima marchează dispariţia vocalei finale:

s-a supărat (e, din se); parc-aud (a, din parcă); n-are (u, din nu)

c) Cratima marchează alipirea unor cuvinte cu corp fonetic redus la începutul sau sfîrşitul unui cuvînt:

l-am văzut; **povesteşte-le**; **de-s**.

2. Serveşte la despărţirea în silabe:

„A-co-lo un-**de-s** nalţi ste-jari..."

3. Se foloseşte la scrierea cuvintelor compuse:

sud-american; austro-ungar; propriu-zis; nou-născut.

4. Se foloseşte în scrierea unor derivate cu prefixe sau sufixe:

ex-ministru; pre-text; shakespeare-ian.

5. Poate lega desinenţa sau articolul hotărît postpus de un cuvînt:

job-uri; P.N.L.-ul; C.F.R.-ul

C. **Punctul** (.):

– se foloseşte în abrevieri:

dr.; a.c.; etc.; nr.; cca. (circa); cm. (centimetru); kg. (kilogram);

– se foloseşte în substantivele compuse din iniţiale:

C.E.C.; A.D.A.S.;

D. **Bara** (/):

– se foloseşte în abrevieri:

km/h (kilometri pe oră); c/val (contravaloare);

E. **Linia de pauză** (–):

Se foloseşte la scrierea unor cuvinte compuse formate dintr-un termen simplu şi altul compus, sau din doi termeni compuşi:

nord–nord–vest;
sud–est–nord–vest.

II.2. Principiile ortografiei româneşti actuale

1. **Principiul fonetic** (superior celui etimologic prin accesibilitatea lui):

– în general, scriem cum pronunţăm;

– apropie ortografia de ortoepie (scrierea de pronunţare);

Scanned with OKEN Scanner

– prin aplicarea lui a fost apropiată scrierea de pronunţare.

a. S-a îndepărtat **u** final dintr-o serie de cuvinte:

voiu –> voi; lovitu –> lovit.

b. S-a îndepărtat una din consoanele duble dintr-o serie de neologisme:

glossa –> glosa; rarissim –> rarisim.

Obs.: se păstrează în cuvintele formate cu prefixe care se termină în aceeaşi consoană cu care începe rădăcina:

transsiberian, interregional.

c. Des / răs => dez / răz înainte de vocale şi consoane sonore (b, d, g, v, z, j, m, n, l, r, g, g'):

dezarma, **dez**gust, **dez**gheţ;
răzbate, **răz**gîndi.

d. Scrierea lui **ie** la început de cuvînt sau la începutul unei vocale ce urmează după o vocală:

feme**ie**, statu**ie**, trebu**ie**, constitu**ie**;
iepure, **ie**ri, a **ie**şi.

Excepţie fac neologismele:

epop**ee**, al**ee**;
eter, **e**ducaţie.

e. Înaintea consoanelor „p" şi „b" – „n" –> „m":

împăduri, **îm**bogăţi; deî**mp**ărţit / deî**nm**ulţit.

f. Se aplică neologismelor recente din limbă:

aisberg, lider, miting, vizavi;
fotbal, handbal, golaveraj.

Excepţie fac neologismele foarte recente:

lied (lid); whisky (uischi); alură (aliură); diesel (dizel);
design (dizain); outsider (autsaidăr).

2. **Principiul tradiţional-istoric** (etimologic).
Factori ca tradiţia, originea, istoria cuvintelor, îndepărtează norma ortografică de cea ortoepică (scrierea de pronunţare).

a) oameni, oase, oare –> se scrie „o"–> se pronunţă „u" semivocalic (uameni, uase, uare);

b) eu, el, ei, ea, ele –> se pronunţă ieu, iel, iei, ia, iele;
este, era(u) –> se pronunţă ieste, iera(u);

Scanned with OKEN Scanner

c) articolul hotărît „l" nu se pronunţă de cele mai multe ori:
omul, copilul, băiatul –> se pronunţă omu, copilu, băiatu;

d) în neologisme, „x" marchează două grupuri consonantice: **cs, gz**;
sufix(e) –> se pronunţă sufics(e);
examen(e) –> se pronunţă egzamen(e).

Obs.: „x" nu marchează şi grupul **cş**:

se scrie	*se pronunţă*
fix	fics
ficşi	ficşi
complex	complecs
complecşi	complecşi

3. **Principiul morfologic.** Completează principiul fonetic, dînd posibilitatea vorbitorilor să-şi însuşească regulile ortografice sistematic şi raţional.

a) – se scrie „ea" nu „ia" (după ch, gh) cînd există forme alternante cu „e":

cheamă / chem; gheaţă / gheţuri;

– se scrie „ea" cînd sufixele sunt precedate de „ş", „j"

greşeală, clujean, orăşean, tînjeală;

– se scrie „ea" nu „ia" în cazul pronumelor şi adjectivelor demonstrative de feminin singular:

feminin-singular	*masculin-plural*
aceeaşi	aceiaşi
aceea	aceia

b) – se scrie „ă" nu „e":

birjă –> N (singular nearticulat, se termină în „ă";
uşă –> pentru că „ă" este semn distinctiv al substantivului feminin;
mătuşă –> acceptarea lui „e" ar duce uneori la confuzii între singular şi plural;

c) – indicativul prezent, persoana a III-a singular şi plural se scrie cu „ă";
– conjunctivul prezent, persoana a III-a singular şi plural se scrie cu „e":

indicativ	*conjunctiv*
se îngraşă	să se îngraşe

Scanned with OKEN Scanner

d) – verbele „a crea" şi „a agrea" se conjugă după modelul verbului „a lucra":

lucr	**lucr**	**lucr**	**lucr**
cre – ez;	**cre** – eazã;	**cre** – am;	**cre** – at;
agre	**agre**	**agre**	**agre**

lucr
cre – înd.
agre

Obs.: infinitivele lungi „îmbrăţişare", „înfăţişare" etc., se scriu după modelul lui „cîntare", „alergare".

e) cuvintele compuse se scriu cu cratimă cînd îşi păstrează individualitatea morfologicã şi semanticã: floarea-soarelui, bună-cuviinţă.

4. **Principiul sintactic.** Este legat de sensul şi valoarea gramaticală a unor cuvinte. Recomandă scriere diferenţiatã.

– **altfel** (adverb cu sensul de altminteri);
– **alt fel**: Serveşte **alt fel** de mîncare.
– **bineînţeles** (adverb compus): Va veni **bineînţeles**.
– **bine înţeles** (adverb + verb): A fost **bine înţeles** de toţi.
– **decît**: E mai bun **decît** alţii. (în comparaţie)
– **de cît**: **De cît** timp aştepţi?
– **deloc**: N-a învăţat **deloc**. (adverb)
– **de loc**: E **de loc** din Bucureşti.
– **deoparte**: Stă **deoparte**. (adverb)
– **de o parte**: **De o parte** sînt flori, **de altă parte** nu.
– **dinafară**: A învăţat **pe dinafară**. (adverb)
– **din afară**: **Din afară** se zăreşte mai bine.
– **încît**: A învăţat atît, **încît** a obosit. (conjuncţie)
– **în cît**: **În cît** timp vii?
– **încontinuu**: A învăţat **încontinuu**. (adverb)
– **în continuu**: Sîntem **în continuu** progres.
– **întrucît**: A plecat, **întrucît** s-a supărat. (conjuncţie)
– **întru cît**: **Întru cît** e mai bun?
– **întruna**: Învaţă **întruna**. (adverb)
– **într-una**: **Într-una** din zile a plecat.
– **numai**: Am citit **numai** o carte. (adverb)
– **nu mai**: **Nu mai** veni!
– **totuna**: Mi-e **totuna**. (indiferent – adverb)

Scanned with OKEN Scanner

– **tot una:** **Tot una** din ele a învăţat.
– **defel:** Nu învaţă **defel**. (deloc – adverb)
– **de fel:** **De fel** e din Bucureşti.
– **nicicînd:** Nu învăţa **nicicînd**. (adverb)
– **nici cînd:** N-a venit **nici cînd** l-am chemat.
– **niciodată:** Nu învăţa **niciodată**. (adverb)
– **nici o dată:** **Nici** măcar **o dată** n-a venit.
– **niciunde:** Nu merge **niciunde**. (nicăieri – adverb)
– **nici unde:** Nu i-a plăcut **nici unde** a fost vara trecută.
– **odată:** Trăia **odată** un împărat. (odinioară – adverb)
– **o dată:** **O dată** a venit, **altă dată** n-a venit.
– **totodată:** Scria şi învăţa **totodată**. (în acelaşi timp – adverb)
– **tot o dată:** Ea a venit **tot o dată** cu ceilalţi.

5. **Principiul simbolic.** Recomandă scrierea unui cuvînt fie cu literă mică, fie cu majusculă.

Merge la **facultate.**
A urmat **Facultatea** de Limbă şi Literatură Română.
Soarele e la **apus.**
„Tu te lauzi că **Apusul** înainte-ţi s-a pus!"
În **ianuarie** ninge.
Azi e 24 **Ianuarie.**
Au avut loc multe **revoluţii.**
Aniversăm **Revoluţia** din 1989.
N-au reparat **poarta.**
Anul acesta, **Poarta** a cerut noi biruri.

Scanned with OKEN Scanner

III. NOŢIUNI DESPRE LIMBĂ

I. Limba, principalul mijloc de comunicare între oameni, reprezintă un proces dinamic (în continuă dezvoltare).

Limba română face parte din grupa limbilor romanice: franceza, italiana, spaniola, portugheza, retoromana, sarda, catalana.

Dacă poporul român s-a format imediat după colonizarea Daciei de către romani, limba română poate fi considerată constituită în secolele IV – VII. Despre o limbă română comună se poate vorbi în secolul al IX-lea.

Limba română este constituită din elemente:

de substrat – de origine dacă;
de strat – de origine latină ce conferă caracterul limbii;
de adstrat – de origine slavă;
de superstrat – de origine diversă: **maghiară**, **turcă**, **greacă** etc.

Elementele constitutive ale limbii române de origine latină sînt:

a. sistemul fonetic;
b. structura gramaticală: – morfologie;
– sintaxa;
c. vocabularul (fondul principal de cuvinte în proporţie de 60%).

II. Structura generală a lexicului românesc depinde şi de frecvenţa sau circulaţia cuvintelor din limbă.

1. **Vocabularul fundamental** (vocabular de bază; fond principal lexical):
   a) cuprinde circa 1500 de cuvinte uzuale, dintre care 60 % sînt de origine latină şi 40 % de alte origini;
   b) categorii de cuvinte care intră în vocabularul de bază al limbii:
   – nume de obiecte şi acţiuni importante:
   casă, **masă**, **a mînca**, **a spăla** etc.
   – nume de băuturi şi alimente de primă necesitate:
   pîine, **carne**, **apă**, **lapte** etc.
   – nume de părţi ale corpului omenesc:
   frunte, **nas**, **ureche**, **sînge** etc.
   – nume de păsări şi animale:
   găină, **cocoş**, **cîine**, **pisică** etc.

Scanned with OKEN Scanner

– nume de arbori şi fructe (comestibile):

cireş – cireaşă, pom – poamă etc.

– nume de culori importante:

alb, negru, roşu, verde etc.

– nume ale unor grade de rudenie:

tată, mamă, soră, văr, unchi etc.

– numele zilelor săptămînii, lunilor etc.

Acestea cunosc o mare frecvenţă în procesul comunicării; se caracterizează printr-o mare bogăţie de sensuri; creează familii de cuvinte (lexicale).

2. **Masa vocabularului** (restul vocabularului):

Cuprinde majoritatea cuvintelor, 120.000 de unităţi lexicale.

III.1.VOCABULARUL

1. Vocabularul (lexicul) cuprinde totalitatea cuvintelor dintr-o limbă.
2. Cuvîntul este unitatea minimă (de bază) a vocabularului care are o formă şi unul sau mai multe înţelesuri (sensuri).
3. Semantica – o ramură a lingvisticii care se ocupă cu sensurile cuvintelor şi cu evoluţia lor.
4. După formă şi înţeles cuvintele pot fi:

a) *Sinonime*: plai – meleag – pămînt – formă diferită;
– sens (aproape) identic.

Ex.: Doina s-a născut pe **plaiul** românesc.
meleagul
pămîntul

b) *Omonime*:

„Munţii noştri aur **poartă**, – formă identică;
Noi cerşim din **poartă**-n **poartă**" – sens total diferit.
(O. Goga)

Obs.: Omonimia poate fi:

– **totală**: cînd forma e identică la toate formele flexionare;
Fumul iese pe **coş**. (plural – **coşuri**)
Are mere în **coş**. (plural – **coşuri**)

– **parţială**: cînd apar forme flexionare:
Capul face, **capul** trage. (plural – **capete**)
Capul revoltei a fost ţăranul. (plural – **capi**)

Scanned with OKEN Scanner

c) *Polisemantism* – capacitatea cuvintelor de a exprima mai multe sensuri.

=> Cuvinte polisemantice: diverse cuvinte ce se pot îmbogăţi cu noi sensuri, fără a pierde sensul lor iniţial.

Masa cea mică se află în bucătărie. } Aceeaşi formă,
A venit ora **de masă (mesei).** } înţeles aproximativ
Veniţi **la masă.** } diferit.
Ne vom întîlni **după-masă.** }

d) *Antonime*:

bun – rău
prost – deştept
a veni – a pleca
departe – aproape
} – Formă diferită, înţeles opus;

e) *Paronime*:

complement – compliment
propoziţie – prepoziţie
familial – familiar
a revela – a releva
a investi – a învesti
a preveni – a proveni
} – Formă foarte asemănătoare, înţteles diferit.

Obs.: Atracţie paronimică = fenomenul prin care un paronim, frecvent în limbă, atrage unul mai puţin cunoscut vorbitorilor, substituindu-se acestuia din urmă.

şaşiu – şasiu
miner – minier
a enerva – a inerva

=> confuzie datorată necunoaşterii sensului neologismului.

Alte fapte de limbă

1. *Sensurile cuvîntului în context*:
   – sensul de bază (propriu):
   S-a lovit la **picior.**
   Are **gură** frumoasă.
   – sensul secundar (o extindere a sensului de bază prin asemănare):
   Piciorul mesei s-a rupt.
   A întîlnit în drum **o gură** de canal.

Scanned with OKEN Scanner

– sensul figurat (conotativ – derivă din sensul propriu şi constă într-un transfer de la un obiect la altul; dă cuvîntului înţelesuri noi):

Pe-un **picior** de plai... | – metafore
Pe-o **gură** de rai... |

2. *Arhaisme*: cuvinte vechi ieşite din uz, folosite uneori doar pentru a reda culoarea epocii.

„**Ieniceri**, copii de suflet ai lui Alah, şi **spahii**,
Vin de-ntunecă pămîntul la Rovine în cîmpii."

3. *Regionalisme*: cuvintele (expresii) folosite doar în anumite regiuni ale ţării.

a) regionalisme fonetice: **deşte (deget)**
pîne (pîine)
lupchi (lupi)

b) regionalisme lexicale: **sodom (furtună)**
culeşer (bici)
tîrşoage de bărbi cît **badanalele** de mari

c) regionalisme gramaticale: **o fost (a fost)**
am văzutără (am văzut)

4. *Elemente de jargon*: cuvinte din alte limbi, întrebuinţate inutil, cu scopul de a impresiona.

madam
bonjur
ciao
ravisantă

5. *Elemente de argou* (termeni şi expresii argotice):

= cuvinte inventate de anumite categorii de oameni (hoţi, puşcăriaşi, derbedei / elevi, soldaţi) pentru a nu fi înţeleşi de ceilalţi vorbitori.

a da cu jula (a fura);
a da la gioale (a faulta, a lovi piciorul cuiva);
a şparli (a fura);
a da cu roiu (a fugi);
şase ! (atenţie!);

Scanned with OKEN Scanner

Mijloace (procedee) de îmbogăţire a vocabularului

Capacitatea limbii de a se îmbogăţi permanent cu noi sensuri (caracter dinamic, evolutiv).

I. *Procedee interne*: (limba română este o limbă de tip derivativ)

A. **Derivare**: (procedeul de formare a noi cuvinte prin adăugarea unor afixe la un cuvînt bază)

1. Definirea noţiunilor:

– cuvinte derivate – cuvinte noi, formate prin adăugarea unor afixe la un cuvînt bază);

– cuvînt bază (cuvîntul la care se adaugă afixe pentru a se forma un cuvînt derivat);

– afixe: – prefixe (elementele ce se alipesc începutului cuvîntului de bază);
– sufixe (elementele ce se alipesc sfîrşitului cuvîntului de bază);

Obs.: Prefixoide = elementele care în limba de origine au fost cuvinte (cu sens de sine stătător); îşi mai păstrează încă înţelesul. După Th. Hristea intră în procedeul compunerii.

bio; **hidro**; **macro**; **micro**; **tele**; **zoo**; **auto** etc.

2. Familie lexicală: totalitatea cuvintelor formate prin derivare (prin compunere sau schimbarea valorii gramaticale) de la acelaşi cuvînt-bază.

a face – **făcător**
– **a desface**
– **a reface**
– **prefăcătorie**
– **binefăcător**
– **răufăcător** etc.

} – cuvintele nu aparţin unei singure categorii lexico-gramaticale;

a) **radicalul** (coincide cu tema lexicală) = segmentul fonic ce se repetă în cadrul aceleiaşi familii de cuvinte; poate să conţină în plus afixe derivative.

b) **rădăcina** (segmentul fonic ce nu poate conţine afixe derivative);

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: În multe situaţii radicalul este acelaşi cu rădăcina.

tînăr	–	**întineri**	– **reîntineri**	– **reîntinerire**
|	–	**tinerel**	– **întineritor**	
cuvînt	–	**tinerime**	– **întinerire**	
de	–	**tineret**	|	
pază	–	**tinereşte**	|	
	–	**tinerească**	|	
	–	**tinereţe**	|	
		|	|	
		radical	radical	

3. Derivarea (cu sufixe):
Sufixele conferă cuvintelor derivate valori semantice şi morfologice.
Categorii ale derivatelor cu sufixe (după sens):
a) nume de agent (denumesc pe autorul unei acţiuni):
învăţător, cizmar, tractorist;
b) nume de instrument:
treierătoare, scobitoare;
c) derivate cu sens colectiv:
prundiş, făget, tinerime;
d) derivate abstracte:
hărnicie, alergătură, bunătate, suferinţă;
e) derivate care arată originea:
oltean, românesc, clujean;
f) derivate augmentative (măresc):
căsoi, băieţoi, căţelandru;
g) derivate diminutivale (micşorează):
căsuţă, băieţaş, căţeluş.

Categorii ale derivatelor cu sufixe după clasele morfologice cărora le aparţin:

a) substantivale: **muncitor, tinerime, prundiş;**
b) adjectivale: **mustăcios, românesc, auriu;**
c) verbale: **a abstractiza, a plănui;**
d) adverbiale: **româneşte, furiş.**

Scanned with OKEN Scanner

4. Tipurile de derivare:

– *derivarea progresivă* (adăugarea de afixe la un cuvînt bază):

a munci – muncitor;
tînăr – tinereţe;
– întineri – întineritor;

– *derivare regresivă* (în sens invers; prin îndepărtarea unor afixe):

nucă – nuc;
caisă – cais;
rîşniţă – a rîşni;
cireaşă amară – cireş amar
etimologie – etimolog (prin analogie);

– *derivare prin substituţie* de afixe:

încreţi / descreţi;
împleti / despleti;
închide / deschide;

Obs.: *derivare parasintetică* (adăugare simultană de sufixe şi prefixe la un cuvînt bază): **îndrăgosti;**
îndulci.

B. **Compunerea:**

Procedeul de formare a noi cuvinte prin alăturarea sau contopirea a două sau mai multe unităţi lexicale; compusele au alt sens decît al unităţilor componente.

1. După rezultatul îmbinării acestora compusele pot fi:

– substantive: **floarea-soarelui** (substantiv + substantiv);
coate-goale (substantiv + adjectiv);
zgîrie-brînză (verb + substantiv);

– adjective: **social-politic** (adjectiv + adjectiv);
binevoitor (adverb + adjectiv);

– adverbe: **după-amiază** (prepoziţie + substantiv);
devreme;

– numerale: **douăzeci şi unu, nouăsprezece;**

– pronume: **altcineva, oricine;**

– prepoziţii: **de la, pînă la;**

– conjuncţii: **ci şi, şi nici.**

Scanned with OKEN Scanner

2. Compunerea prin abreviere:
Are dezavantajul de a crea cuvinte ce nu pot fi înţelese de toţi vorbitorii.

– iniţiale + abreviere: **Tarom**;
– iniţiale + iniţiale: **O.N.T.** ; **C.F.R.** ; **O.R.L.**;

Obs.: Pot da naştere la derivate: **ceferist, orelist.**

– abreviere + cuvînt: **Rompetrol**;
– abreviere + abreviere: **Rompres**;

3. Compunere parasintetică (compunere şi derivare simultan):

antonpannesc	**Anton Pann** + sufixul „**esc**“
newyorkez	**New York** + sufixul „**ez**“
îngenunchia	[**în genunchi**] + sufixul „**a**“

C. **Schimbarea valorii gramaticale** (sau a clasei morfologice) prin trecerea de la o parte de vorbire la alta.
1. Substantivarea (unei părţi de vorbire prin articulare):

Cîntare – infinitivul lung din limba latină a devenit substantiv.
Cîntatul – participiu + articol
Binele – adverb + articol } substantiv;
Oful – interjecţie + articol

2. Adjectivarea (unei părţi de vorbire prin acord):

Mîna **tremurîndă** | adjectiv;
Omul **acesta** |

3. Adverbializarea:

Ziua ninge, **noaptea** ninge. substantiv –> adverb;
Scrie **frumos**. adjectiv –> adverb;

II. *Mijloace externe de îmbogăţire a vocabularului*:
1. Împrumuturi lexicale (contribuie la îmbogăţirea limbii). Sînt favorizate de vecinătatea geografică, amestecul de populaţie, relaţiile economice, politice şi culturale.

a. Intră în limbă pe CALE DIRECTĂ, prin contactul nemijlocit între populaţii cu limbi diferite (**împrumuturi: slave, maghiare, turceşti**).
b. Intră în limbă pe CALE INDIRECTĂ (caracter livresc), prin intermediul scrisului şi al cărţilor (**împrumuturi de origine slavă, latină, greacă** – după secolul al XVI-lea).

Scanned with OKEN Scanner

2. Împrumuturi lexicale neologice (contribuie la modernizarea limbii)
   a. În limba română sînt aproximativ 50.000 de neologisme, plus termenii tehnico-ştiinţifici.
   b. În lingvistica românească sînt considerate neologisme împrumuturile făcute din limbile apusene, sau direct din latină.
   c. Există neologisme create în interiorul limbii (prin derivare):

      apoetic – prefix neologic „a" + adjectivul poetic",împrumutat din franceză;
      nefavorabil – ne + favorabil (neologism);

   d. Procesul de modernizare a vocabularului a început în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi s-a intensificat în secolul al XIX-lea:

curier	**constituţie**	**revoluţie**
inventar	**amendă**	**poetic**
referat	**rezoluţie**	**restaura**

III.2. Limba literară – Noţiuni despre stil

1) **Limba naţională** – limba cunoscută şi folosită de toţi vorbitorii.
   a) diferenţele apar în funcţie de regiunea din care provin vorbitorii şi gradul lor de cultură;
   b) vorbitorul acordă mai multă atenţie exprimării scrise.
2) **Limba literară** – aspectul cel mai îngrijit al limbii:
   a) normele gramaticale îi asigură unitatea şi stabilitatea;
   b) se foloseşte în scris şi oral.
3) **Limba operelor literare**:
   a) limba autorului (evidenţiază stilul scriitorului);
   b) limba personajelor (prin care sînt caracterizate indirect).

Stil. Stilurile funcţionale ale limbii

I. *Stilul* reprezintă întrebuinţarea individuală a limbii.
Stilul individual cunoaşte următoarele variante:
   1) stilul neutru (indiferent);
   2) stilul familiar (apropiat);
   3) stilul solemn (grav, ceremonios).

II. *Stilurile funcţionale ale limbii*:
   1) **Stilul beletristic** (al literaturii) – apare în operele literare; se bazează pe figuri de stil;
      a) are ca procedeu principal de exprimare imaginile artistice;
      b) cuvintele au sensuri multiple, figurate (stil conotativ);

Scanned with OKEN Scanner

c) duce la identificarea autorului;

2) **Stilul ştiinţific**:
   a) apare în lucrările ştiinţifice, tehnice; se bazează pe raţionamente, deducţii, ipoteze etc.
   b) vizează gîndirea, nu sensibilitatea;
   c) utilizează cuvintele în sens propriu, accentul căzînd pe comunicarea precisă (stil denotativ).

3) **Stilul administrativ** (oficial) – este folosit în actele diverselor instituţii şi întreprinderi (certificate, adrese, cereri, adeverinţe, reclamaţii etc.)
   a) apelează la formule;
   b) prezintă alineate, paragrafe, articole;
   c) expunerea e concisă, neutră şi obiectivă;

4) **Stilul publicistic** (jurnalistic) – apare în articolele de presă:
   a) prezintă un lexic variat;
   b) fraza e simplă;
   c) redactarea e clară, succintă, precisă;

Obs.: reportajele apelează frecvent la resursele stilului beletristic.

Notă: încadrate în stilul beletristic:
– stilul retoric (utilizarea exclamaţiilor, interogaţiilor, invocaţiilor retorice, repetiţiilor, enumerărilor);
– stilul oral (se bazează pe relaţia povestitor- ascultător).

Calităţile stilului

I. *Calităţile generale ale stilului*:

1) **corectitudinea** (respectarea regulilor gramaticale);
2) **claritatea** (folosirea cuvintelor cu sensurile lor cunoscute de către vorbitori);
   Abateri de la claritate:
   a) obscuritatea (stil confuz);
   b) stilul echivoc (confuzie de înţelesuri);
   c) nonsensul (fără logică);
3) **proprietatea** (folosirea cuvintelor în sensul lor propriu);
   Abatere: stilul impropriu (necunoaşterea înţelesului unor cuvinte).
4) **precizia** (folosirea cuvintelor necesare comunicării);
   Abateri:
   a) stilul prolix, bombastic (aglomerare inutilă de cuvinte);
   b) pleonasmul (folosirea unor cuvinte ce exprimă aceeaşi idee);
      Ex.: **Avansaţi înainte.**

Scanned with OKEN Scanner

5) **puritatea** (folosirea cuvintelor admise de simţul cultivat al limbii).

II. *Calităţile particulare ale stilului* – sînt specifice operelor beletristice, conferindu-le originalitatea:

1) **naturaleţea** (exprimare firească, fluenţă);
   Abateri: stilul afectat (teatral) şi emfatic (declamator).
2) **concizia** (exprimare concisă, stil lapidar);
3) **simplitatea** (utilizarea cuvintelor celor mai accesibile);
4) **armonia** (muzicalitatea);
   Abateri: cacofonia (asociaţie de sunete asemănătoare).
5) **delimitarea** (utilizarea doar a cuvintelor şi expresiilor cuviincioase); conferă demnitate şi eleganţă stilului;
6) **fineţea** (utilizarea unor cuvinte ce exprimă subtil ideea, lăsîndu-l pe cititor să descopere sensul sau aluzia).

Scanned with OKEN Scanner

IV. MORFOLOGIA

I. *Definiţie*: Ştiinţa care se ocupă cu studiul părţilor de vorbire.
(Disciplina care studiază părţile de vorbire ale gramaticii).

II. *Părţile de vorbire*:

A. **Flexibile**: (schimbă forma în cursul vorbirii)

1 – Substantivul: **omul**;
2 – Articolul: omul **cel** harnic;
3 – Adjectivul: **harnic**;
4 – Pronumele: este **acela**;
5 – Numeralul: **primul** dintre **cei doi**;
6 – Verbul: (**este**), **a cînta**, **a vedea**, **a merge**, **a auzi**.

B. **Neflexibile**: (nu schimbă forma în cursul vorbirii)

1 – Adverbul: **bine**, **azi**, **acasă**...
2 – Prepoziţia: **de**, **la**, **de la**...
3 – Conjuncţia: **şi**, **dar**, **iar**, **că**, **să**...
4 – Interjecţia: **iată**, **ah**, **aoleu**, **hai**...

IV.1.SUBSTANTIVUL

I. *Definiţie*: Partea de vorbire flexibilă care **numeşte obiecte.**

–> fiinţe: **om**, **animal**, **gîză**, **peşte**;
–> lucruri: **creion**, **tablă**, **clasă**.

OBIECTE = –> fenomene: **furtună**, **ninsoare**;
–> acţiuni: **alergare**, **gîndire**;
–> stări sufleteşti: **bucurie**, **suferinţă**, **tristeţe**;
–> nume de însuşiri: **frumuseţe**, **blîndeţe**.

II. *Recunoaştere*: De obicei, substantivele se recunosc prin proba numărării:

un obiect	*mai multe obiecte*
un	**doi**
o	**două**
un	**două**

Scanned with OKEN Scanner

III. *Categorii gramaticale*:

A. **Felul substantivelor**:

1. **comune** (denumesc obiecte de acelaşi fel):

a) simple (formate dintr-un cuvînt): **floare;**
b) compuse (formate din mai multe cuvinte): **floarea-soarelui;**

2. **proprii** (denumesc obiecte ce se deosebesc de altele de acelaşi fel; anumite obiecte din serie):

a) simple: **Ştefan;**
b) compuse: **Ştefan cel Mare.**

B. **Genul substantivelor**: (se află din modul de numărare)

1) masculin: **un** băiat – **doi** băieţi;
2) feminin: **o** fată – **două** fete;
3) neutru: **un** tablou – **două** tablouri (pentru lucruri).

Obs.: a) **Substantive epicene** (au o singură formă pentru masculin şi feminin):

greiere, furnică, fluture;

b) **Substantive colective** (denumesc grupări de obiecte, întreguri); la forma de singular au înţeles colectiv:

grup, colectiv, ceată, grupă, popor.

c) **Substantive mobile** (substituie nume de fiinţă cu o formă pentru masculin şi alta pentru feminin):

masculin	*feminin*
copil	**copilă**
muncitor	**muncitoare**
doctor	**doctoră**

Moţiunea: procedeul de transformare a substantivelor masculine în substantive feminine şi invers prin schimbarea sufixelor:

sătean – săteancă
copil – copilă diferă de **frate – soră**
golan – golancă **mama – tata**

d) **Substantivele abstracte** – obiecte care arată:

– nume de însuşiri: **bunătate, frumuseţe;**
– nume de stări, situaţii: **bucurie, suferinţă;**
– nume de acţiuni: **gîndire, visare, rîs, plîns.**

Scanned with OKEN Scanner

C. **Numărul substantivelor:**

– singular – un obiect: **fată, băiat, tablou;**
– plural – mai multe obiecte: **fete, băieţi, tablouri.**

Obs.: a) **substantive defective de număr** (cu forma numai de singular sau de plural):

singular	*plural*
grîu	– –
lapte	– –
– –	**icre**
– –	**cîlţi**
– –	**Carpaţi**
Ştefan	– –

b) **substantive cu mai multe forme la singular sau la plural:**

singular	*plural*
oaspe / oaspete	**boli / boale** –> cu acelaşi înţeles;
foarfecă / foarfece	**corni / coarne / cornuri** –> cu sensuri
	capi / capete / capuri diferite

D. **Cazurile substantivelor** (formele pe care le iau substantivele pentru a îndeplini o funcţie sintactică în propoziţie):
(vezi Tabel recapitulativ, în anexa I de la sfîrşitul cărţii).

E. **Articolul** –> parte de vorbire flexibilă dependentă de substantiv, fără funcţie sintactică.

1) **articol hotărît** (arată că obiectul e cunoscut de vorbitor):
   – **enclitic** (alipit la sfîrşitul substantivului);
   – **proclitic** (înaintea substantivelor proprii masculine şi substantivelor proprii feminine, împrumutate din alte limbi).

   Ex.: I-am dat cartea **lui** Ion.
   I-am dat cartea **lui** Carmen.

2) **articol nehotărît** (arată că obiectul nu este cunoscut îndeajuns e vorbitor):
   – **proclitic** (înaintea substantivelor).

   Ex.: **Nişte** elevi se joacă în curtea şcolii.

3) **articolul posesiv (genitival)** se aşează înaintea unui substantiv în genitiv şi leagă numele obiectului posedat de cel al posesorului:
   a, al / ale, ai.

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: **Declinarea** (trecerea unui substantiv pe la toate cazurile) se face în condiţii stricte de articulare:

- cu articol hotărît;
- cu articol nehotărît;
- în situaţie de nearticulare (cînd este precedat de un adjectiv care preia articolul substantivului).

Declinarea substantivelor proprii – nume geografice compuse:

a) două substantive în acelaşi caz:

N – A **Tîrgu-Neamţ** –> G – D **Tîrgu-Neamţului;**

b) două substantive, al doilea în genitiv:

N – A **Vatra-Dornei** –> G – D **Vetrei-Dornei;**

c) două substantive legate prin prepoziţie:

N – A **Baia-de-Aramă** –> G – D **Băii-de-Aramă;**

d) un substantiv şi un adjectiv:

N – A **Baia Mare** –> G – D **Băii Mari.**

Situaţii speciale :

Locuţiunea substantivală: grup de cuvinte cu sens unitar, neanalizabil morfologic, ce poate fi substituit printr-un substantiv:

„...M-or troieni cu drag **aduceri-aminte**“
(amintiri)

aduceri-aminte – subiect exprimat prin locuţiune substantivală, caz nominativ.

F. **Prepoziţia:**

–> parte de vorbire neflexibilă care leagă:

– atributul de substantiv:

atribut
|
Poveştile **cu** zîne sînt frumoase.
|
substantiv

– complementul de verb:

complement
|
Am fost **la** munte.
|
verb

Scanned with OKEN Scanner

–> marcă de caz – acuzativ: **la, de, în, cu;**
– genitiv: **contra, împotriva, deasupra;**
– dativ: **graţie, mulţumită, datorită;**

–> nu are funcţie sintactică.

G. **Funcţii sintactice** (vezi punctul D – cazurile substantivului).

Obs.:

a) Analiza sintactică şi morfologică – după modelul:
– parte de propoziţie exprimată prin parte de vorbire (categorii gramaticale) ;

b) Analiza morfologică şi sintactică – după modelul:
– parte de vorbire (categorii gramaticale), parte de propoziţie.

Model de analiză a substantivului:

Elevii sînt veseli.

a) sintactică şi morfologică:

– funcţie sintactică – **subiect** exprimat prin substantiv;
– fel – **comun / simplu;**
– gen – **masculin;**
– număr – **plural;**
– caz – **nominativ;**
– articol – **hotărît enclitic „i”;**
– prepoziţie – – – –

b) morfologică şi sintactică:

substantiv
– fel – **comun / simplu;**
– gen – **masculin;**
– număr – **plural;**
– caz – **nominativ;**
– articol – **hotărît enclitic „i”;**
– prepoziţie – – – –
– funcţie sintactică – **subiect.**

IV.2. ARTICOLUL

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care însoţeşte un substantiv sau o parte de vorbire substantivizată, avînd rolul de a arăta în ce măsură obiectul denumit prin respectivul substantiv este cunoscut vorbitorilor.

Scanned with OKEN Scanner

II. *Tipuri de articol* :

1) **Articol hotărît:**

a) **enclitic** – se alipeşte la sfîrşitul unui substantiv şi arată că obiectul denumit de acesta este cunoscut de către vorbitor.

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N – A	elev(u)**l**	elev**ii**	eleva	elev**ele**
G – D	elev(u)**lui**	elev**ilor**	elev(e)**i**	elev**elor**
V	elev(u)**le**	elev**ilor**	elevo	elev**elor**

b) **proclitic** – se aşează înaintea substantivelor proprii masculine şi feminine împrumutate din alte limbi (aflate în G – D);

Ex.: I-am povestit **lui** Ion cele întîmplate.
I-am povestit **lui** Carmen cele întîmplate.

2) **Articol nehotărît (proclitic)** – se aşează înaintea substantivelor care denumesc obiecte necunoscute îndeajuns vorbitorului.

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N – A	**un** elev	**nişte** elevi	**o** elevă	**nişte** eleve
G – D	**unui** elev	**unor** elevi	**unei** eleve	**unor** eleve

3) **Articol posesiv (genitival)** – se aşează înaintea unui substantiv (pronume) în genitiv sau înaintea unui numeral ordinal, şi leagă, de obicei, numele obiectului posedat de cel al posesorului.

Forme:

a) substantiv: **a** elevei; **al** elevului; **ai** elevilor; **ale** elevelor.

b) pronume:

N – Ac	G – D
al meu	
a mea	
ai mei	**alor** mei
ale mele	**alor** mele

c) numeral: **al** doilea, **a** doua

4) **Articol adjectival (demonstrativ):**

– însoţeşte un adjectiv sau un numeral ordinal pentru a-l determina;
– este aşezat între substantiv şi adjectivul care-l determină;
– se acordă în gen, număr şi formă cazuală cu substantivul;

Scanned with OKEN Scanner

– se analizează împreună cu adjectivul pe care-l însoţeşte.

N – Ac:	masculin:	Elevul **cel** silitor...	Elevii **cei** silitori...
	feminin:	Eleva **cea** silitoare...	Elevele **cele** silitoare...
G – D:	masculin:	Elevului **celui** silitor...	Elevilor **celor** silitori...
	feminin:	Elevei **celei** silitoare...	Elevelor **celor** silitoare...

Obs.: a) articolul nu are funcţie sintactică;

b) poate schimba valoarea gramaticală a unei părţi de vorbire pe care o însoţeşte, cînd lipseşte substantivul determinat:

Cei puternici învinge întotdeauna.
Frumoasa din pădurea adormită s-a trezit după o sută de ani.
(prin articulare, respectiva parte de vorbire devine substantiv).

c) Frumoasa fată din pădurea adormită s-a trezit după o sută
| de ani.
|
adjectiv care, prin antepunere, preia articolul substantivului.

IV.3. ADJECTIVUL

I. *Definiţie*: Partea de vorbire flexibilă care se declină şi arată o însuşire (trăsătură; caracteristică) a unui substantiv.

II. *Categorii gramaticale*:

1) **Fel**:

A. **Îşi schimbă forma** după gen, număr şi caz:

a) **variabil** –> cu două terminaţii (cînd, la singular, are o formă pentru masculin şi alta pentru feminin):

Elev **bun** / Elevă **bună**;

–> cu o terminaţie (cînd la singular, are aceeaşi formă şi pentru masculin şi pentru feminin); la fel şi la plural:

Copac **verde** / Cîmpie **verde**;
Copaci **verzi** / Cîmpii **verzi**;

b) **invariabil** – păstrează aceeaşi formă, indiferent de gen, număr şi caz:

Copac **gri** / Copaci **gri**
Haină **gri** / Haine **gri**

Obs.: în general sînt adjective ce denumesc culori şi provin din alte limbi.

Ex.: **maro, gri, bordo, motrice, vivace, propice.**

Scanned with OKEN Scanner

B. **După origine**

a) propriu-zise: – calificative (care descriu calităţile sau defectele obiectelor):

Ex.: copaci **înalţi**, cîmpie **frumoasă**.

b) provenite din altă parte de vorbire:

– determinative (care aduc precizări);

– calificative (descriu calităţi şi defecte ale obiectelor):

– prin derivare: Părul **auriu** e frumos.

– prin compunere: Un om **binecrescut**...

– prin schimbarea valorii gramaticale:

Copacii **aceştia** sînt înalţi.

pronumele demonstrativ a devenit adjectiv demonstrativ, intervenind regula acordului

S-au ivit coşurile fumegînde ale fabricilor.

verbul la modul gerunziu s-a adjectivat, intervenind regula acordului.

2) **Acordul adjectivului cu substantivul** (pronumele) determinat în gen,în număr şi formă cazuală.

a) **în gen** *feminin* *feminin*

Ea este o elevă **silitoare**.

masculin *masculin*

El este un elev **silitor**.

neutru *masculin*

Acesta este un tablou **frumos**.

neutru *feminin*

Acestea sînt nişte tablouri **frumoase**.

b) **în număr:** *singular* *singular*

Ea este o elevă **silitoare**.

plural *plural*

Ele sînt nişte eleve **silitoare**.

Scanned with OKEN Scanner

c) **în formă cazuală:**

nominativ — nominativ

Elevul este **silitor.**

N — N – A

Elevul **silitor** e apreciat.

D — G – D

Elevului **silitor** i se aduc omagii.

Obs.: următoarele forme cazuale sînt identice (omonime), deşi îndeplinesc funcţii sintactice diferite: N = A;
G = D.

3) **Articol demonstrativ** (adjectival) – dacă are.

4) **Gradele de comparaţie ale adjectivului:**

a) **pozitiv** – exprimă însuşirea, calitatea obişnuită, fără a se compara cu alta:

Elevul **bun** e apreciat.

b) **comparativ** – cînd însuşirea unui obiect se compară cu aceeaşi însuşire a altui obiect:

– **de superioritate** (adverbul „mai"):
El e **mai bun** decît tine.

– **de egalitate** (la fel de; tot atît de; tot aşa de):
El e **la fel de bun** ca tine.

– **de inferioritate** (mai puţin):
El e **mai puţin bun** decît tine.

c) **superlativ** – exprimă însuşirea la gradul cel mai înalt, sau cel mai scăzut:

– **absolut**:
El e **foarte bun (grozav de, nemaipomenit de, extraordinar de).**

– **relativ**: – **de superioritate (cel mai)**:
El este **cel mai bun** din clasă.

– **de inferioritate (cel mai puţin)**:
El este **cel mai puţin bun** din clasă.

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: nu toate adjectivele au grade de comparaţie:

a) – cele care sînt forme de comparativ sau superlativ în limba latină: **superior, inferior, optim, major, minor** etc.
– adjectivele din domeniul tehnicii: **motrice**;
– cele ce nu pot fi comparate: **principal, mort, secundar, ţărănesc** etc.

b) – a nu se confunda articolul adjectival cu gradul de comparaţie superlativ relativ.

III. *Funcţii sintactice*:

1) **atribut adjectival**:

Elevul **silitor** este apreciat.
Cartea **aceasta** îţi aparţine.
Grădina **înflorită** e a noastră.

2) **nume predicativ**:

Grădina este **înflorită.**
Elevul e **silitor.**

3) **complementul indirect**:

Din roşu s-a făcut galben.

4) **complement circumstanţial de mod comparativ**:

A ajuns mai mult mort **decît viu.**

5) **complement circumstanţial de timp**:

Încă **de mic** eram glumeţ.

6) **complement circumstanţial de cauză**:

De bolnav, n-a mai venit la şcoală.

7) **complement circumstanţial de relaţie**:

De bun eşti bun, dar nu ştii să-ţi ajuţi prietenii.

8) **element predicativ suplimentar**:

Ea a venit **bolnavă** la şcoală.

Model de analiză:

a) Părul îi este **auriu.**
auriu:
Sintactic şi morfologic:
atribut adjectival exprimat prin adjectiv:
– fel: variabil cu două terminaţii / calificativ provenit prin derivare;

Scanned with OKEN Scanner

– acord: se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat „părul" (masculin, singular, nominativ);
– grad de comparaţie: pozitiv;
– funcţie sintactică: nume predicativ.

b) Elevii **cei buni** învaţă cu seriozitate.

Morfologic şi sintactic:

cei buni: adjectiv propriu-zis, calificativ;

– variabil cu două terminaţii;
– se acordă în gen, număr şi formă cazuală cu substantivul „elevii" (masculin, plural, nominativ-acuzativ);
– precedat de articolul adjectival „cei" (care se acordă în gen, număr şi formă cauzală cu substantivul „elevii");
– gradul de comparaţie: pozitiv;
– funcţie sintactică: atribut adjectival.

Locuţiune adjectivală:

– grup de cuvinte cu sens unitar, cu valoare de adjectiv;
– neanalizabil morfologic în interior;
– se poate substitui cu un adjectiv.

Ex.: A avut o discuţie **în lege** (serioasă).

în lege – atribut adjectival exprimat prin locuţiune adjectivală formată din prepoziţie şi substantiv.

IV.4. PRONUMELE

I. *Definiţie:* Partea de vorbire flexibilă care se declină şi ţine locul unui substantiv.

II. *Felurile pronumelui:*

– pronume personal: **eu, tu, el, ea;**
– pronume de politeţe: **dumneata, dumneavoastră;**
– pronume de întărire: **însumi, însămi;**
– pronume reflexiv: **pe sine, se;**
– pronume posesiv: **al său, a sa;**
– pronume demonstrativ: **acesta, acela, acelaşi;**
– pronume interogativ-relativ: **care, cine, ce;**
– pronume nehotărît: **careva, cineva, ceva;**
– pronume negativ: **nici unul, nimeni, nimic.**

Scanned with OKEN Scanner

III. Cu excepţia pronumelor personal, personal de politeţe şi reflexiv, celelalte tipuri de pronume pot deveni adjective pronominale, cînd intervine regula acordului.

IV.4.1. Pronumele personal

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care ţine locul unui nume de persoană.

II. *Categorii gramaticale* (model de analizã):

1) **fel**: personal;

2) **persoanã**:

– I (care vorbeşte): **eu / noi**;
– a II-a (cu care se vorbeşte): **tu / voi**;
– a III-a (despre care se vorbeşte): **el / ea / ei / ele**;

3) **număr**: – singular: **eu / tu / el / ea**;
– plural: **noi / voi / ei / ele**;

4) **gen** (numai la persoana a III-a): – masculin: **el, ei**;
– feminin: **ea, ele**;

5) **caz**: – persoana I –> N – A / D;
– persoana a II-a –> N – A / D / V;
– persoana a III-a –> N – A / G – D;

6) **formă**: – accentuată: **eu, pe mine, mie**;
– neaccentuată: **mă, -m, îmi, mi**;

7) **prepoziţie** (dacă are).

III. *Funcţii sintactice*: aceleaşi de la substantiv (cu excepţia complementului circumstanţial de timp şi a altor complemente circumstanţiale).

Scanned with OKEN Scanner

Tabel recapitulativ – caz / forme:

Persoana I: *Singular* *Plural*

Caz	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N	**eu**	– –	**noi**	– –
A	(prep)+ **mine**	**mă, m-**	(prep)+ **noi**	**ne-**
G	– –	– –	– –	– –
D	**mie**	**îmi, -mi-**	**nouă**	**-ne-, ni**
V	– –	– –	– –	– –

Persoana a II-a: *Singular* *Plural*

Caz	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N	**tu**	– –	**voi**	– –
A	(prep)+ **tine**	**-te-**	(prep)+ **voi**	**vă, v-**
G	– –	– –	– –	– –
D	**ţie**	**îţi, ţi-**	**vouă**	**vă, vi, -v-**
V	**tu**	– –	**voi**	– –

Persoana a III-a:

– masculin: *Singular* *Plural*

Caz	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N	**el**	– –	**ei**	– –
A	(prep)+ **el**	**îl, -l-**	(prep)+ **ei**	**îl, i-**
G	**lui**	– –	**lor**	– –
D	**lui**	**îi, -i-**	**lor**	**-le-, li**
V	– –	– –	– –	– –

– feminin: *Singular* *Plural*

Caz	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N	**ea**	– –	**ele**	– –
A	(prep)+ **ea**	**-o**	(prep)+ **ele**	**-le-**
G	**ei**	– –	**lor**	– –
D	**ei**	**îi, -i-**	**lor**	**-le-, li**
V	– –	– –	– –	– –

Scanned with OKEN Scanner

Tabel – funcţii sintactice:

N	– Subiect	**El** învaţă.
	– Nume predicativ	Vinovatul este **el**.
	– Atribut pronominal apoziţional	Maria, **ea**, e vinovată.
A	– Complement direct	**Pe el** l-am întîlnit.
	– Complement indirect	Am vorbit mult **despre el**.
	– Atribut pronominal prepoziţional	Poveştile **despre el** plac tuturor.
	– Complement de agent	Poveştile au fost create **de ei**.
	– Nume predicativ	Discuţia e **despre ei**.
	– Complement circumstanţial de loc	Mă îndrept **înspre ei**.
	– Complement circumstanţial de mod	Sînt mai bun **ca ei**.
	– Complement circumstanţial de scop	Muncesc **pentru ei**.
	– Complement circumstanţial instrumental	Cîştig **prin el**.
	– Complement circumstanţial sociativ	Eu şi **cu el** am fost la teatru.
	– Complement circumstanţial cumulativ	**Pe lîngă el**, mai iubea multe altele.
	– Complement circumstanţial de excepţie	**În afara lui**, nimeni nu mă ajută.
G	– Atribut pronominal genitival	Viaţa **lui** e ciudată.
	– Nume predicativ	Oamenii sînt **contra lui**.
	– Complement indirect	Au adunat acuzaţii **împotriva lui**.
	– Alte complemente	–> în funcţie de context
	– Atribut	Omul **din faţa lui** s-a împiedicat.
	– Complement de excepţie	**În afara lui**, nimeni nu mă ajută.
D	– Complement indirect	**Lui** i-am dat flori.
	– Atribut în dativ (dativ posesiv)	„În turbarea-**i** furtunoasă a cuprins pămînt şi mare."
	– Complement circumstanţial instrumental	**Datorită ţie** am reuşit.

Scanned with OKEN Scanner

Notă: pronume personal cu valoare neutră, fără funcţie sintactică (intră în componenţa predicatului): A tulit-o !
A luat-o la sănătoasa.

Analiză model:

Mi-e frică **de ei**.

de ei: pronume personal, persoana a III-a, plural, masculin, acuzativ, formă accentuată, precedat de prepoziţia „de", complement indirect.

IV.4.2. Pronumele personal de politeţe

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care ţine locul unui nume de persoană şi exprimă politeţea, respectul în relaţiile dintre oameni.

II. *Categorii gramaticale*: (**Model de analiză**)

1) **fel**: personal de politeţe;
2) **persoană**:
   – persoana a II-a: **dumneata**;
   – persoana a III-a: **dumnealui**;
3) **număr**:
   – singular: **dumnealui**;
   – plural: **dumnealor**;
4) **gen** (numai la persoana a III-a):
   – masculin: **dumnealui**;
   – feminin: **dumneaei**;
5) **forme**:
   – lungi: **dumneata**;
   – abreviate: **d-ta**;
6) **caz**:

Persoana a II-a:

	singular	plural
N – A	**dumneata** (d-ta)	**dumneavoastră** (d-voastră, dv., dvs.)
G – D	**dumitale** (d-tale)	**dumneavoastră** (d-voastră, dv., dvs.)

Persoana a III-a:

	singular	plural
N – A	**dumneasa** (d-sa)	**dumnealor** (d-lor)
G – D	**dumisale** (d-sale)	**dumnealor** (d-lor)

sau:

Scanned with OKEN Scanner

Persoana a III-a:

	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
N – A	**dumnealui** (d-lui)	**dumneaei** (d-ei)	**dumnealor** (d-lor)	**dumnealor** (d-lor)
G – D	**dumnealui** (d-lui)	**dumneaei** (d-ei)	**dumnealor** (d-lor)	**dumnealor** (d-lor)

III. *Funcţii sintactice*: (vezi funcţiile sintactice ale pronumelor personale; aplică substituţia pronumelui personal cu un pronume personal de politeţe).

Obs.: N – A: **dînsul, dînsa, dînşii, dînsele**;
G – D: **dînsului, dînsei, dînşilor, dînselor**;
–> sînt pronume personale, nu pronume personale de politeţe.

IV.4.3. Pronumele de întărire

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care însoţeşte un pronume personal (**ea însăşi**), sau un substantiv (Mircea **însuşi**) cu scopul de a-l preciza.

II. *Categorii gramaticale*: (**model de analiză**)

1) **fel** –> adjectiv pronominal de întărire avînd valoare adjectivală, deoarece însoţeşte substantivul (pronumele) pe care-l determină, se acordă cu acesta în gen, număr şi caz;
2) **persoană**: – a I-a: **însumi**;
– a II-a: **însuţi**;
– a III-a: **însuşi**;
3) **număr**: – singular: **însumi**;
– plural: **înşine**;
4) **gen**: – masculin: **însumi**;
– feminin: **însămi**;
5) **caz**: N – A; G – D –> avînd valoare adjectivală, deoarece însoţeşte substantivul (pronumele) pe care-l determină; se acordă cu acesta în gen, număr şi caz.

persoana	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
I	**îns(u)mi**	**îns(ă)mi**	**înş(i)ne**	**îns(e)ne**
II	**îns(u)ţi**	**îns(ă)ţi**	**înş(i)vă**	**îns(e)vă**
III	**îns(u)şi**	**îns(ă)şi**	**înş(i)şi**	**îns(e)şi, îns(e)le**

Scanned with OKEN Scanner

III. *Funcţii sintactice*: **Atribut** adjectival, de obicei.

IV.4.4. Pronumele reflexiv

I. *Definiţie*: ţine locul obiectului asupra căruia se exercită direct sau indirect acţiunea verbului şi care e identic cu subiectul verbului.

Maria **se** spală.
subiect = obiect

Maria **îşi** cîntă un cîntec vesel.
subiect = obiect

II. a. **Forme proprii**: numai pentru persoana a III-a la cazurile dativ – acuzativ:

	Forme accentuate	Forme neaccentuate
D A	**sie, sieşi** prepoziţie + **sine**	**îşi, şi, şi-, -şi, -şi-** **se, se-, -se, s-, -s-**

b. **Forme împrumutate** de la pronumele personal:
– dativ
– acuzativ
–> persoana I şi a II-a:
– **ne**-am supărat pe tine;
– **mi**-am luat ziua bună;
– **te**-ai supărat pe mine;
– **ţi**-ai luat ziua bună;

III. *Valoarea pronumelor reflexive în context* :

1) **mărci ale diatezei reflexive**, sau ale reflexivului pasiv (cînd stau pe lîngă verbe reflexive dinamice, eventive, impersonale şi pasive, şi îşi pierd valoarea de pronume, nemaiînlocuind un nume):

Ex.: **se** roagă, **se** numeşte, **se** pare, **îşi** bate joc, **îşi** închipuie.

2) **pe lîngă verbe pronominale** obiective şi reciproce:
îşi, se – îşi păstrează valoarea de pronume:
se îmbracă (pe sine), **îşi** cumpără (lui) –> verbe obiective
se ceartă (unul pe altul) | –> verbe reciproce
îşi dau bineţe (unul altuia) |

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Reguli de întrebuinţare* a formelor accentuate şi neaccentuate ale pronumelui reflexiv:

a) **locul faţă de verb**; condiţii de folosire (independente sau legate de cuvintele alăturate) – aceleaşi cu ale formelor accentuate şi neaccentuate ale pronumelui personal.

Ex.: **îşi** aduce aminte, **şi**-aduce aminte, nu-**şi** aduce aminte, aduce-**şi**-ar aminte!

b) **formele accentuate** ale pronumelui reflexiv **însoţesc** în propoziţie **formele neaccentuate** cînd se urmăreşte sublinierea complementului (asemenea pronumelui personal):

Pe sine nu **se** vede!

c) **formele neaccentuate** ale pronumelui reflexiv **în dativ** pot avea **sens posesiv** (asemenea pronumelui personal):

Cu glasu-**şi** l-a fermecat.
Îşi întreabă inima...
Şi-a întrebat inima.

V. *Funcţii sintactice*:

Atribut:	Lauda **de sine** nu miroase-a bine. (A)
	Cu glasu-**şi** l-a fermecat. (D)
Complement indirect:	Portretul se potriveşte şi **sieşi**. (D)
	Multe spune **despre sine**. (A)
Complement direct:	Nu se vede **pe sine**. (A)
Nume predicativ:	Totul e **pentru sine**.

Model de analiză:

Lauda **de sine** nu miroase-a bine.

de sine = atribut pronominal exprimat prin pronume reflexiv, forma proprie, accentuată, caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „de".

IV.4.5. Pronumele posesiv

I. *Definiţie*: pronumele care înlocuieşte atît numele obiectului posedat, cît şi al posesorului.

Cartea *elevului* e pe bancă.
| |
a **sa**
| |
articol posesiv + pronume posesiv

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: pronumele posesiv e întotdeauna însoţit de articolul posesiv:

al, ai, a, ale.

II. *Formele pronumelui posesiv*:

a) are forme deosebite pentru cele trei persoane:
   – după genul şi numărul obiectului posedat;
   – după persoana şi numărul posesorilor;
b) articolul se schimbă după genul şi numărul obiectului posedat;
c) la persoana a III-a plural se foloseşte ca posesiv pronumele personal **lor**:

Formele pronumelui posesiv după obiectele posedate şi posesori la NOMINATIV – ACUZATIV:

		un posesor	*mai mulţi posesori*
Persoana I:			
– un obiect posedat:	– masculin:	**al meu**	**al nostru**
	– feminin:	**a mea**	**a noastră**
– mai multe obiecte posedate:			
	– masculin:	**ai mei**	**ai noştri**
	– feminin:	**ale mele**	**ale noastre**
Persoana a-II-a:			
– un obiect posedat:	– masculin:	**al tău**	**al vostru**
	– feminin:	**a ta**	**a voastră**
– mai multe obiecte posedate:			
	– masculin:	**ai tăi**	**ai voştri**
	– feminin:	**ale tale**	**ale voastre**
Persoana a-III-a:			
– un obiect posedat:	– masculin:	**al său**	**al lor**
	– feminin:	**a sa**	**a lor**
– mai multe obiecte posedate:			
	– masculin:	**ai săi**	**ai lor**
	– feminin:	**ale sale**	**ale lor**

Obs.: datorită articolului, pronumele posesiv poate avea:

a) la plural forme de genitiv-dativ: **alor mei, alor tăi, alor săi** etc.
b) pronumele personale **lui, ei, lor** în cazul genitiv au nuanţă posesivă; nu devin adjective pronominale, fiindcă nu se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat:

Camera lui e spaţioasă.
|
pronume personal în genitiv

Scanned with OKEN Scanner

Camerele **lui** sînt spaţioase.
|
pronume personal în genitiv

c) la persoana a-III-a plural, pronumele personal (**al, a, ai, ale**) lor a devenit posesiv:

subiect
|
Ai lor nu s-au întors.
|
pronume posesiv în nominativ

atribut
|
Cărţile **lor** sînt noi.
|
pronume personal în genitiv

La persoana a III-a singular, pronumele (**al, a, ai, ale**) **lui** (**ei**) rămîn întotdeauna personale, deoarece există formele proprii ale pronumelui posesiv (**său, sa, săi, sale**).

Ex.: subiect
|
Ai lui nu s-au întors.
|
pronume personal în genitiv

subiect
|
Ai săi nu s-au întors.
|
pronume posesiv în nominativ

III. *Funcţii sintactice*:

N: Subiect: **Ai săi** nu s-au întors. (N)
Atribut: Băieţii, **ai mei**, au spart geamul.
Nume predicativ: Cărţile sînt **ale sale**. (N)

A: Atribut pronominal prepoziţional: Discuţia cu **ai săi** l-a enervat. (A)
Nume predicativ: Discuţia e **despre ai tăi**.
Complement direct: I-am văzut **pe ai săi**. (A)
Complement indirect: Am vorbit **cu ai săi**. (A)
Complement de agent: Ieri a fost mustrat **de ai săi**. (A)
Complement circumstanţial de loc: Mă îndrept **înspre ai tăi**.

Scanned with OKEN Scanner

Complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **decît ai tăi.**
Complement circumstanţial de scop: Muncesc **pentru ai mei.**
Complement circumstanţial instrumental: Cîştig **prin ai tăi.**
Complement circumstanţial sociativ: Eu şi **cu ai mei** am fost la teatru.
Complement circumstanţial cumulativ: **Pe lîngă ai mei,** mai iubesc multe altele.

G: Atribut pronominal genitival: Viaţa **alor tăi** e ciudată.
Nume predicativ: Oamenii sînt **contra alor tăi.**
Complement indirect: **Împotriva alor tăi** s-au adunat acuzaţii.
Alte complemente –> în funcţie de context.
Complement circumstanţial de excepţie: **În afara alor tăi,** nimeni nu mă ajută.
Complement circumstanţial de cauză: Am pierdut banii **din cauza alor mei.**
Atribut: Omul **din faţa alor tăi** s-a împiedicat.

D: Complement indirect: **Alor tăi** le-am dat flori.
Complement circumstanţial instrumental: **Datorită alor tăi** am reuşit în viaţă.

Model de analiză: **Ai săi** nu s-au întors.

ai săi = subiect exprimat prin pronume posesiv, persoana a III-a, numărul plural (după obiectul posedat), singular (după posesor), genul masculin (după obiectul posedat), cazul nominativ.

Adjectivul pronominal posesiv

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă ce ţine locul posesorului şi stă pe lîngă un substantiv (obiectul posedat).

Cartea elevei e nouă.
|
sa

II. Adjectivul posesiv se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul pe care-l determină (cu obiectul posedat), în persoană şi număr cu numele posesorului.

Obs.: – formele adjectivului posesiv, deosebite după posesor şi după obiectul posedat, sînt cele ale pronumelui posesiv;

Scanned with OKEN Scanner

– adjectivul posesiv stă de obicei imediat după substantivul determinat;
– dacă substantivul determinat e articulat cu articol enclitic, adjectivul posesiv nu mai e însoţit de articolul posesiv (**al, a, ai, ale**);

Camera **sa** e spaţioasă.

– dacă substantivul determinat e articulat nehotărît sau e nearticulat, adjectivul posesiv e însoţit de articolul posesiv (**al, a, ai, ale**);

E un bun prieten **al meu**.
Cu **a mea** inimă te chem.

III. *Funcţii sintactice*:

Atribut – Prietenii **noştri** sînt veseli.

noştri = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, numărul plural, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat „prietenii" (masculin, plural, nominativ).

IV.4.6. Pronumele demonstrativ

I. *Definiţie*: înlocuieşte numele unui obiect, deosebindu-l de alte obiecte prin indicarea apropierii sau depărtării lui în spaţiu sau în timp, a identităţii sau diferenţierii faţă de alte obiecte.

II. *Categorii gramaticale*:

1) **fel**: demonstrativ:
– de apropiere: **acesta, aceasta, aceştia, acestea**;
– de depărtare: **acela, aceea, aceia, acelea**;
– de identitate: **acelaşi, aceeaşi, aceiaşi, aceleaşi**;

2) **forme**:
– literare
  – –> apropiere: **acesta, cestălalt... aceasta, ceastalaltă...**
  – –> depărtare: **acela, celălalt, cel, cei; aceea, cealaltă, cea, cele;**
  – –> identitate: **acelaşi, aceeaşi...**
– populare –> apropiere: **ăsta, asta;** –> depărtare: **ăla, aia;**
– regionale –> apropiere: **aista, aiasta;** –> depărtare: **cela, istălalt.**

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: a nu se confunda cu articolul demonstrativ.

3) **gen** – masculin: **acesta, acela, acelaşi...**
– feminin: **aceasta, aceea, aceeaşi...**
– neutru (singular masculin / plural feminin);

4) **număr** – singular: **acesta, acela, acelaşi...**
– plural: **aceştia, aceia, aceeaşi...**

5) **caz**:

		singular		*plural*	
		masculin	feminin	masculin	feminin
N–A	apropiere	**acesta**	**aceasta**	**aceştia**	**acestea**
	depărtare	**acela**	**aceea**	**aceia**	**acelea**
	identitate	**acelaşi**	**aceeaşi**	**aceiaşi**	**aceleaşi**
G–D	apropiere	**acestuia**	**acesteia**	**acestora**	**acestora**
	depărtare	**aceluia**	**aceleia**	**acelora**	**acelora**
	identitate	**aceluiaşi**	**aceleiaşi**	**aceloraşi**	**aceloraşi**

III. *Funcţii sintactice*:

N: – subiect: **Aceia** nu s-au întors.
– nume predicativ: Cărţile sînt **aceleaşi.**
– atribut: Băieţii, **aceştia** din urmă, au spart geamul.

A: – atribut: Discuţia **cu aceia** l-a enervat.
– nume predicativ: Discuţia e **despre aceia.**
– complement direct: L-am văzut **pe acela.**
– complement indirect: Am vorbit **cu acelaşi.**
– complement de agent: Ieri am fost mustrat **de aceiaşi.**
– complement circumstanţial de loc: Mă îndrept **înspre acela.**
– complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **decît acela.**
– complement circumstanţial de scop: Muncesc **pentru aceştia.**
– complement circumstanţial instrumental: Cîştig **prin aceiaşi.**
– complement circumstanţial sociativ: Eu şi **cu acesta** am fost la teatru.
– complement circumstanţial cumulativ: **Pe lîngă acestea,** mai iubesc multe altele.

G: – atribut: Viaţa **acestora** e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii sînt **contra aceloraşi.**
– complement indirect: **Împotriva aceloraşi** s-au adunat acuzaţii.
– complement circumstanţial de excepţie: **În afara acestora,** nimeni nu mă ajută.

Scanned with OKEN Scanner

– complement circumstanţial de cauză: Am pierdut bani **din cauza acestora**.

D: – complement indirect: **Acestora** le-am dat flori.
– complement circumstanţial instrumental: **Datorită acestora** am reuşit în viaţă.

Model de analiză:

Aceia nu s-au întors.

aceia = subiect, pronume demonstrativ de depărtare, forma literară, masculin, plural, nominativ.

Adjectivul demonstrativ: cînd pronumele demonstrativ determină un substantiv şi se acordă cu acesta în gen, număr şi caz, devine adjectiv demonstrativ, avînd funcţia de atribut adjectival.

Model de analiză:

I-am recunoscut pe oamenii **aceia**.

aceia = atribut adjectival exprimat prin adjectiv demonstrativ de depărtare, forma literara, se acordă în gen, număr şi caz cu substan- substantivul „oamenii" (masculin, plural, acuzativ).

Scanned with OKEN Scanner

IV.4.7. Pronumele interogativ

I. *Definiţie*: ţine locul în propoziţii interogative cuvintelor aşteptate ca răspuns la întrebare.

Cine n-a venit la şcoală?
|
Ion n-a venit la şcoală.

II. *Inventarul pronumelor interogative*:

N – A	G – D
care	**cărui(a), cărei(a), căror(a)**
cine	**(a, al, ale, ai) cui**
ce	**– – –** (invariabil)
cît, cîtă, cîţi, cîte	**cîtor(a)**

III. *Funcţii sintactice*: au aceeaşi funcţie ca a cuvintelor aşteptate ca răspuns la întrebare:

– subiect: **Cine** n-a venit la şcoală?
|
Ion n-a venit la şcoală.

– nume predicativ: **Ce** ai ajuns?
|
Doctor am ajuns.

– atribut: **A cui** carte s-a rupt?
|
Cartea *lui* s-a rupt.

– complement direct: **Pe care** l-ai certat?
|
Pe el l-am certat.

– complement indirect: **Cui** i-ai dat cartea?
|
Lui i-am dat cartea.

Cu cine ai vorbit?
|
Cu el am vorbit!

– alte complemente – în funcţie de context.

Scanned with OKEN Scanner

Adjective interogative: cînd pronumele interogativ determină un substantiv şi se acordă în gen, număr şi caz cu acesta, el devine adjectiv interogativ avînd funcţia de atribut adjectival.

Care floare-i mai frumoasă?
|
Acea floare-i mai frumoasă.

Model de analiză:

a) **Căreia** i-ai oferit flori?

căreia = complement indirect exprimat prin pronume interogativ, feminin, singular, dativ.

b) **Cărei** fete i-ai oferit flori?

cărei = atribut adjectival exprimat prin adjectiv interogativ, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „fete" (feminin, singular, dativ).

IV.4.8. Pronumele relativ

I. *Definiţie*: pronumele care fac legătura între propoziţii subordonate şi cuvintele determinate din propoziţiile regente, avînd un dublu rol:

a) **de conjuncţie subordonatoare**, deoarece introduc o subordonată;
b) **de pronume relativ**, deoarece au funcţie sintactică în propoziţia în care se află, ţinînd locul unui nume (substantiv sau substitut);

II. *Inventar*:

N – A	G – D	
care	**cărui(a), cărei(a), căror(a)**	
cine	**(a, al, ale, ai) cui**	
ce	– – – (invariabil)	
cît, cîtă, cîţi, cîte	**cîtor(a)**	
cel ce, ceea ce	**celui ce, celei ce** –>	pronume relativ
cei ce, cele ce	**celor ce**	compus

Obs.:

a) „Gramatica Academiei" consideră că singura formă sudată a pronumelui relativ compus este **ceea ce**, celelalte forme comportînd discuţii, drept care, în frază, sînt accentuate:

Ceea ce mă surprinde [1]/ e / că nu înveţi. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

L-am întîlnit **pe cel** [1]/ **ce** m-a ajutat. [2]/

pronume demonstrativ + pronume relativ

b) forma cazuală a pronumelui relativ este determinată fie de funcţia sintactică pe care acesta o are faţă de regentă, fie de cea din subordonată:

Dau bani [1]/ **cui** *n-are.* [2]/ => **cui** – forma de dativ;
– funcţie de subiect;

Dau bani [**cuiva** [1]/ **care**] *n-are.* [2]/

complement indirect (D) | subiect (N)

(vezi situaţiile speciale în legătură cu subiectul);

Cui place [1]/ să roşească, [2]/ **roşească**. [3]/

complement indirect (D) | cere subiect (cine să roşească?)

c) pronumele nehotărîte compuse cu „ori": **oricare, oricine, orice, oricîţi, oricîte** devin pronume relative cînd introduc în frază subordonate:

Oricine *vine* [1]/ *poate* participa la discuţie. [2]/

III. *Funcţii sintactice*:

Deoarece pronumele relative au funcţie sintactică în propoziţia în care se află (cu excepţia situaţiilor speciale), ele se comportă ca nişte pronume interogative şi capătă funcţia cuvintelor aşteptate ca răspuns la întrebare:

subiect – *Am înţeles* problema [1]/ **ce** te *preocupă*. [2]/

Ce te preocupă?

Problema mă preocupă.

Adjective relative: cînd pronumele relativ determină un substantiv(substitut) din propoziţia în care se află şi se acordă în gen, număr şi caz cu acesta, el devine **adjectiv relativ**, avînd funcţia de **atribut adjectival.**

Scanned with OKEN Scanner

Ştiu [1]/ **ce** problemă ai. [2]/
Ce problemă ai?
|
Am problema *aceasta.*

Model de analiză:

a) *Am aflat* [1]/ **căruia** i-*ai dat* cartea. [2]/
căruia = complement indirect exprimat prin pronume relativ, masculin, singular, dativ;

b) *Am aflat* [1]/ **cărui** elev i-*ai dat* cartea. [2]/
cărui = atribut adjectival exprimat prin adjectiv relativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul „elev" (masculin, singular, dativ);

IV.4.9. Pronumele nehotărît

I. *Definiţie*: ţine locul unui substantiv fără să dea vreo indicaţie precisă asupra obiectului.

II. *Forme ale pronumelui nehotărît*:

a) simple:

	N – A		D – A	
singular	**unul** **una**	**altul** **alta**	**unuia** **uneia**	**altuia** **alteia**
plural	**unii** **unele**	**alţii** **altele**	**unora**	**altora**
*) singular	**tot**	**toată**	– – –	
plural	**toţi**	**toate**	**tuturor**	
**)singular	**atît**	**atîta**		
plural	**atîţi**	**atîtea**	**atîtor**	

Notă: *) – valoare substantivală şi adjectivală;
**) – valoare adverbială şi adjectivală.

b) compuse:

N – A (pronume interogativ)		G – D
ori +	**care**, **cine**	**oricărui(a), oricărei(a), oricăror(a)**
		+ **va** => **oricui**
fie +	**ce**	– – –
alt	**cîţi, cîte**	**oricîtor(a)**

Scanned with OKEN Scanner

sau: **oricare fiecare careva altcineva**
oricine fiecine cineva altceva
orice fiece ceva
oricîţi – – – cîţiva
oricîte – – – cîteva

Obs.: compusele cu „ori" devin relative în frază.

	N – A		G – D
	unul, altul	–>	**unui(a), altui(a)**
vre +	**una, alta**	–>	**unei(a), altei(a)**
	unii	–>	**unor(a)**
	unele		
=>	**vreunul**	–>	**vreunui(a)**
	vreuna	–>	**vreunui(a)**
	vreunui	–>	**vreunor(a)**
	vreunele		

III. *Funcţii sintactice*:

N: – subiect: **Oricine** poate învăţa.
– nume predicativ: A ajuns **ceva** în viaţă.
– atribut: Băieţii, **oricare** dintre ei, te pot ajuta.

A: – atribut: Discuţia **cu oricare** dintre ei l-ar enerva.
– nume predicativ: Cartea e **pentru altcineva.**
– complement direct: Am văzut **pe cineva.**
– complement indirect: Am vorbit **cu cineva.**
– complement de agent: Ieri am fost mustrat **de cineva.**
– complement circumstanţial de loc: M-am îndreptat **înspre ceva.**
– complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **ca oricare.**
– complement circumstanţial de scop: Muncesc **pentru altcineva.**
– complement circumstanţial instrumental: Cîştig **prin fiecare** dintre ei.
– complement circumstanţial sociativ:
Eu şi **cu unul** dintre ei am fost la film.
– complement circumstanţial cumulativ:
Pe lîngă unele, mai iubesc multe altele.

G: – atribut: Viaţa **oricui** e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii sînt **contra altcuiva.**
– complement indirect: **Împotriva altcuiva** s-au adunat acuzaţii.
– complement circumstanţial de excepţie:
În afara cuiva, nimeni nu mă ajută.
– complement circumstanţial de cauză:
Am pierdut banii **din cauza altcuiva.**

Scanned with OKEN Scanner

D: – complement indirect: **Altcuiva** i-am dat florile.
– complement circumstanţial instrumental:
Datorită unora am reuşit în viaţă.

Model de analiză:

Alteia i-am dat florile.

alteia = complement indirect exprimat prin pronume nehotărît simplu, feminin, singular, dativ.

Adjectivul nehotărît: cînd pronumele nehotărît determină un substantiv şi se acordă cu acesta în gen, număr şi caz, devine adjectiv nehotărît, avînd funcţia de atribut adjectival.

Model de analiză:

Toate cărţile sînt necesare.

toate = atribut adjectival exprimat prin adjectiv nehotărît, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul **cărţile** (feminin, plural, nominativ).

Obs.: A nu se confunda adjectivul nehotărît **un**, **o**, cu articolul nehotărît sau numeralul cu valoare adjectivală.

A fost **un** om, acum a devenit **alt** om.

un alt = adjectiv nehotărît.

IV. *Situaţii speciale* în legătură cu folosirea unor pronume şi adjective nehotărîte:

1) **unul altuia**
unii pe alţii –> exprimă un raport de reciprocitate;
unul de la altul

2) formele de feminin **una** şi **alta** pot avea sens neutru:

N-am scăpat **din una** şi dau **peste alta**.

3) pronumele **unul, una** pot avea sens peiorativ:

A venit la mine **una** Maria.

4) **ceva** –> repetat, înseamnă foarte puţin:

Ceva, ceva a înţeles el.

–> înseamnă „mai frumos", „mai bun", „mai important"

E **mai ceva** decît ceilalţi.

5) în propoziţii negative, **vreun, vreo** poate avea sens negativ

Nu cunosc **vreo** mulţumire în viaţă.

Scanned with OKEN Scanner

6) pronumele nehotărîte, compuse cu **ori**, devin relative în frază;
7) adjectivul nehotărît **alde** se foloseşte în vorbirea populară:

A venit la noi **alde** Ion.

IV.4.10. Pronumele negativ

I. *Definiţie*: pronumele negativ ţine locul într-o propoziţie negativă substantivului din propoziţia pozitivă corespunzătoare, totodată negîndu-l.

II. *Formele pronumelui negativ*:

N – A	G – D
nimeni	–> **nimănui**
nimic	– – –
nici unul	–> **nici unuia**
nici una	–> **nici uneia**
nici unii	–> **nici unora**
nici unele	–> **nici unora**

III. *Funcţii sintactice*:

N: – subiect: **Nimeni** nu poate învăţa.
– nume predicativ: N-a ajuns **nimic** în viaţă.
– atribut: Băieţii, **nici unul** dintre ei, nu pot învăţa.

A: – atribut: Discuţia **cu nici unul** dintre ei nu l-ar enerva.
– nume predicativ: Cartea nu e **pentru nici unul**.
– complement direct: N-a văzut **pe nimeni**.
– complement indirect: N-a vorbit **cu nimeni**.
– complement de agent: N-a fost mustrat **de nimeni**.
– complement circumstanţial de loc:
Nu porneşte **înspre nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial de mod:
Nu sînt mai bun **ca nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial de scop:
Nu munceşte **pentru nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial instrumental:
Nu cîştigă **prin nici unul** dintre ei.

G: – atribut: Viaţa **nici unuia** nu e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii nu sînt **contra nimănui**.
– complement indirect: **Împotriva nimănui** nu s-au adus acuzaţii.
– complement circumstanţial de cauză:
N-am pierdut banii **din cauza nimănui**.

D: – complement indirect: **Nimănui** nu i-am dat flori.

Scanned with OKEN Scanner

6) pronumele nehotărîte, compuse cu **ori**, devin relative în frază;
7) adjectivul nehotărît **alde** se foloseşte în vorbirea populară:

A venit la noi **alde** Ion.

IV.4.10. Pronumele negativ

I. *Definiţie*: pronumele negativ ţine locul într-o propoziţie negativă substantivului din propoziţia pozitivă corespunzătoare, totodată negîndu-l.

II. *Formele pronumelui negativ*:

N – A	G – D
nimeni	–> **nimănui**
nimic	– – –
nici unul	–> **nici unuia**
nici una	–> **nici uneia**
nici unii	–> **nici unora**
nici unele	–> **nici unora**

III. *Funcţii sintactice*:

N: – subiect: **Nimeni** nu poate învăţa.
– nume predicativ: N-a ajuns **nimic** în viaţă.
– atribut: Băieţii, **nici unul** dintre ei, nu pot învăţa.

A: – atribut: Discuţia **cu nici unul** dintre ei nu l-ar enerva.
– nume predicativ: Cartea nu e **pentru nici unul**.
– complement direct: N-a văzut **pe nimeni**.
– complement indirect: N-a vorbit **cu nimeni**.
– complement de agent: N-a fost mustrat **de nimeni**.
– complement circumstanţial de loc:
Nu porneşte **înspre nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial de mod:
Nu sînt mai bun **ca nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial de scop:
Nu munceşte **pentru nici unul** dintre ei.
– complement circumstanţial instrumental:
Nu cîştigă **prin nici unul** dintre ei.

G: – atribut: Viaţa **nici unuia** nu e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii nu sînt **contra nimănui**.
– complement indirect: **Împotriva nimănui** nu s-au adus acuzaţii.
– complement circumstanţial de cauză:
N-am pierdut banii **din cauza nimănui**.

D: – complement indirect: **Nimănui** nu i-am dat flori.

Scanned with OKEN Scanner

Model de analiză:

Nici uneia nu i-am dat flori.

nici uneia = complement indirect exprimat prin pronume negativ, feminin, singular, dativ.

Adjectivul negativ: cînd pronumele negativ **nici unul / nici una** determină un substantiv şi se acordă cu acesta în gen, număr şi caz, devine adjectiv negativ, avînd funcţia de atribut adjectival.

Model de analiză:

Nici o carte nu e pe bancă.

nici o = atribut adjectival exprimat prin adjectiv negativ, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „carte" (feminin, singular, nominativ).

IV.5. Numeralul

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care se declină şi exprimă un număr, determinarea numerică a obiectelor sau ordinea obiectelor prin numărare.

II. *Tipuri de numerale*:

A. **Numerale cardinale** – exprimă un număr sau o determinare numerică a obiectelor.

1) Numerale cardinale propriu-zise:

a) **fel** – simple: de la **unu** pînă la **zece, sută, mie, milion, miliard, bilion, trilion**;
– compuse: **unsprezece** –> **douăzeci** –> **nouăzeci**; **douăzeci şi unu** –> **douăzeci şi nouă**...

b) **gen** – forme diferite după gen: **unu, doi / una, două**;
– în compusele cu unu şi doi: **douăzeci şi unu / / douăzeci şi una**;

c) **caz** – genitivul numeralelor cardinale de la **doi** în sus se exprimă cu ajutorul prepoziţiei „a".
Exerciţiile **a zece** dintre elevi sînt corect rezolvate.
– dativul se exprimă cu ajutorul prepoziţiei „la":
Am dat note bune **la zece** dintre ei.

d) **articol demonstrativ**: pot fi însoţite sau nu de articol demonstrativ: **Cei zece** au plecat la munte.

Scanned with OKEN Scanner

Notă: numeralele pot avea valoare:

–> substantivală – cînd nu apar pe lîngă un substantiv:

Cei zece au plecat.

–> adjectivală – cînd însoţesc numele obiectelor, avînd funcţia de atribut adjectival:

Cei zece elevi au plecat la munte.

Obs.: a nu se confunda – articol nehotărît: **un, o**;
– adjectiv nehotărît: **un, o**;
– numeral cu valoare adjectivală: **un,o**.

Ex.: – articol:

E **un** elev bun / E **o** elevă bună.

– adjectiv nehotărît:

Un elev a bătut **alt** elev./ **O** elevă a bătut **altă** elevă.

– numeral cu valoare adjectivală:

Un elev a bătut **doi** elevi.
O elevă a bătut **două** eleve.

– numeral cu valoare adverbială:

Nu se dă bătut **cu una cu două**.

III. *Funcţii sintactice* ale numeralului cu valoare substantivală:

N: – subiect: **Cei doi** nu pot învăţa.
– nume predicativ: Vinovaţii sînt **cei doi**.
– atribut: Băieţii, **doi** dintre ei, nu pot învăţa.

A: – atribut: Discuţia **cu cei doi** l-a enervat.
– nume predicativ: Cărţile nu sînt **pentru cei doi**.
– complement direct: l-a văzut **pe cei doi** pe stradă.
– complement indirect: A vorbit **cu cei doi**.
– complement de agent: N-a fost mustrat **de cei doi**.
– complement circumstanţial deloc: A pornit **înspre cei doi**.
– complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **decît cei doi**.
– complement circumstanţial de scop: Muncesc **pentru doi** dintre ei.
– complement circumstanţial instrumental:
S-a cîştigat concursul **prin cei doi**.
– complement circumstanţial sociativ:
Eu şi **cu doi** dintre ei am fost la film.
– complement circumstanţial cumulativ:
Pe lîngă cei doi, mai iubesc multe altele.

Scanned with OKEN Scanner

Notă: numeralele pot avea valoare:

–> substantivală – cînd nu apar pe lîngă un substantiv:

Cei zece au plecat.

–> adjectivală – cînd însoţesc numele obiectelor, avînd funcţia de atribut adjectival:

Cei zece elevi au plecat la munte.

Obs.: a nu se confunda – articol nehotărît: **un, o**;
– adjectiv nehotărît: **un, o**;
– numeral cu valoare adjectivală: **un,o.**

Ex.: – articol:

E **un** elev bun / E **o** elevă bună.

– adjectiv nehotărît:

Un elev a bătut **alt** elev./ **O** elevă a bătut **altă** elevă.

– numeral cu valoare adjectivală:

Un elev a bătut **doi** elevi.
O elevă a bătut **două** eleve.

– numeral cu valoare adverbială:

Nu se dă bătut **cu una cu două**.

III. *Funcţii sintactice* ale numeralului cu valoare substantivală:

N: – subiect: **Cei doi** nu pot învăţa.
– nume predicativ: Vinovaţii sînt **cei doi**.
– atribut: Băieţii, **doi** dintre ei, nu pot învăţa.

A: – atribut: Discuţia **cu cei doi** l-a enervat.
– nume predicativ: Cărţile nu sînt **pentru cei doi**.
– complement direct: l-a văzut **pe cei doi** pe stradă.
– complement indirect: A vorbit **cu cei doi**.
– complement de agent: N-a fost mustrat **de cei doi**.
– complement circumstanţial deloc: A pornit **înspre cei doi**.
– complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **decît cei doi**.
– complement circumstanţial de scop: Muncesc **pentru doi** dintre ei.
– complement circumstanţial instrumental:
S-a cîştigat concursul **prin cei doi**.
– complement circumstanţial sociativ:
Eu şi **cu doi** dintre ei am fost la film.
– complement circumstanţial cumulativ:
Pe lîngă cei doi, mai iubesc multe altele.

Scanned with OKEN Scanner

G: – atribut: Viaţa **celor doi** e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii sînt **contra celor doi.**
– complement indirect: **Împotriva celor doi** s-au adus acuzaţii.
– complement circumstanţial de cauză:
Am pierdut banii **din cauza celor doi.**

D: – complement indirect: Am dat flori **la doi** dintre ei.(dativul cu **la**)
– complement circumstanţial instrumental:
Datorită celor doi am reuşit în viaţă.

Model de analiză:

Celor doi le-am dăruit cărţi.

celor doi =complement indirect exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu cu valoare substantivală, masculin, plural, dativ, precedat de articolul demonstrativ „celor".

Doi elevi au învăţat.

doi = atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare adjectivală, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „elevi" (masculin, plural, nominativ).

Alte numerale cardinale:

2) **numerale cardinale colective**: (exprimă însoţirea, ideea de grup):

Ex.:	N – A	G – D
	amîndoi	**amîndurora**
	amîndouă	**amîndurora**
	ambii	**ambilor**
	ambele	**ambelor**
	tustrei	
	tustrele	
	cîteşitrei	
	cîteşitrele	
	tuspatru	
	tusşase	

Notă: pot avea valoare
– substantivală: **Amîndoi** au plecat.
– adjectivală: Au venit **ambii** elevi.

Scanned with OKEN Scanner

3. **numeralele fracţionare**: (se folosesc pentru denumirea unei fracţii):

N – A	G – D
doime	**doimi(i)**
treime	**treimi(i)**
cincime	**cincimi(i)**
sfert	**sfertu(lui)**
jumătate	**jumătăţi(i)**

Notă: pot avea valoare:
– substantivală: **O treime** n-a rezolvat exerciţiul.
– adverbială: A vorbit **jumătate** serios, **jumătate** în glumă.
– valoare de superlativ: Eşti un om **şi jumătate**.

4. **numerale multiplicative**: (arată în ce proporţie creşte o cantitate)

îndoit	**dublu**
întreit	**triplu**
înzecit	**cvadruplu ...**
înmiit	

Notă: pot avea valoare:
– adjectivală: L-a cuprins o bucurie **întreită**.
– adverbială: Munceşte **dublu**.
– substantivală (prin articulare):
Înzecitul unei sume nu e problemă uşoară.

5. **Numerale distributive**: (exprimă repartizarea numerică a obiectelor)
cîte unul (una)
cîte doi (două)
cîte trei

Notă: pot avea valoare:
– adjectivală: Le-am dat **cîte două** cărţi.
– substantivală: **Cîte doi** intrau pe poarta şcolii.

6. **numerale adverbiale** (de repetiţie): (arată de cîte ori se îndeplineşte o acţiune)
o dată
de două ori
de cinci ori

Notă: au valoare adverbială:
A venit **de trei ori**.

Scanned with OKEN Scanner

Obs.:a nu se confunda:

– adverbul **odată**: **Odată** (odinioară) trăia un om.
– numeralul **o dată**: A venit doar **o dată**.

B. **Numerale ordinale**: – exprimă ordinea obiectelor sau acţiunilor prin numărare:

a) *forme*– **primar / primară**
– **secund / secundă**
– **terţ / terţă**

N – A	G – D
întîiul / întîi	**întîiului / întîilor**
întîia / întîile	**întîii / întîielor**
primul / primii	**primului / primilor**
prima / primele	**primului / primelor**
al doilea / a doua	**(al) celui de al doilea / (al) celei de-a doua**
al zecelea / a zecea	**(al)celui de-al zecelea / (al) celei de-a zecea**

Obs.: – **ultimul / ultima** sînt adjective, nu numerale;
– numeralul ordinal poate fi însoţit de articolul demonstrativ „cel" urmat de prepoziţia „de", articol ce îşi schimbă forma după gen, număr şi caz;
– articolul „al", „a" se schimbă numai după gen şi numai la singular;
– cînd exprimă repetarea unei acţiuni: **întîiaşi dată, a doua oară**;
– în limba actuală există tendinţa înlocuirii lor cu numerale cardinale: N-a citit volumul **doi**.

b) *Notă*: numeralele ordinale pot căpăta următoarele valori:

– substantivală: **Cel de-al doilea** a cîştigat.
– adjectivală: **Cel de-al doilea** elev a cîştigat.
– adverbială: **Mai întîi** a fost acasă.
– de superlativ: E un om de clasa **întîi**.

c) *Funcţii sintactice ale numeralului cu valoare substantivală*:

N: – subiect: **Cel de-al doilea** nu poate învăţa.
– nume predicativ: Vinovatul e **cel de al doilea**.
– atribut: Elevul, **al doilea** dintre ei, nu poate învăţa.

A: – atribut: Discuţia **cu cel de-al doilea** l-a enervat.
– nume predicativ: Cărţile sînt **pentru cel de-al doilea**.
– complement direct: L-a ajutat **pe primul**.
– complement indirect: A vorbit **cu cel de-al doilea**.

Scanned with OKEN Scanner

– complement de agent: A fost mustrat **de primul**.
– complement circumstanţial de loc: Se îndreaptă **înspre primul** dintre ei.
– complement circumstanţial de mod: Sînt mai bun **ca primul** dintre ei.
– complement circumstanţial de scop: Cîştig bani **pentru primul** dintre ei.
– complement circumstanţial instrumental:
Am cîştigat banii **prin cel de-al doilea** dintre ei.
– complement circumstanţial sociativ:
Eu şi **cu primul** dintre ei am fost la teatru.
– complement circumstanţial cumulativ:
Pe lîngă primii din clasă, mă mai înţeleg cu mulţi alţi colegi.

G: – atribut: Viaţa **celui de-al doilea** dintre ei e ciudată.
– nume predicativ: Oamenii sînt **contra primilor**.
– complement indirect: **Împotriva primilor** s-au adus acuzaţii.
– complement circumstanţial de cauză:
Am pierdut banii **din cauza celui de-al doilea** dintre ei.

D: – complement indirect: I-am dat **primei** dintre ele flori.
– complement circumstanţial instrumental:
Datorită primului dintre ei am reuşit în viaţă.

Model de analiză:

I-am dat **primei** flori.

primei = complement indirect exprimat prin numeral ordinal cu valoare substantivală, gen feminin, număr singular, caz dativ.

Primele flori sînt ghioceii.

primele = atribut adjectival exprimat prin numeral ordinal cu valoare adjectivală, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „flori" (feminin, plural, nominativ).

IV.6. VERBUL

I. *Definiţie*: partea de vorbire flexibilă care exprimă o acţiune, o stare, o existenţă.

II. *Categorii gramaticale*:

A. **Felul verbului**:

1. a) **verbe predicative** (pot forma singure predicat verbal cînd sînt la un mod predicativ);
b) **verbe nepredicative** (nu pot forma singure predicat, avînd un sens redus parţial sau total);

Scanned with OKEN Scanner

– **verbe copulative** (pot forma predicat nominal doar cu ajutorul numelui predicativ);

Ex.: **a fi, a ajunge, a deveni, a însemna, a ieşi, a rămîne, a arăta, a se face, a se chema, a părea.**

Obs.: vezi predicatul nominal.

– **verbe auxiliare** (funcţionează doar ca instrumente gramaticale ajutînd la formarea unor forme verbale compuse din cadrul diatezei active şi reflexive, precum şi la formarea diatezei pasive).

Ex.: **a fi** – viitor anterior: voi **fi** citit;
– conjunctiv perfect: să **fi** citit;
– condiţional-optativ perfect: aş **fi** citit;
– infinitiv perfect: a **fi** citit;
– DIATEZA PASIVĂ: cartea **a fost** citită;

a avea – perfectul compus: **am** citit;
– condiţional-prezent: **aş** citi;
– viitor popular: **am** să citesc;

a vrea (voi) – viitorul: **voi** citi, **voi** fi citit.

Notă: **verbe semiauxiliare**:

–> după gramatică sînt verbe predicative, formînd singure predicat verbal:

Trebuie [1]/ să citesc. [2]/

–> după unii autori sînt verbe nepredicative, formînd predicat verbal compus prin asociere cu alt verb:

Trebuie să citesc.

a. **verbe semiauxiliare de mod**:

a trebui: Trebuie să plece.
a putea: Se poate plimba.
a-i veni: Nu-i vine a crede.
a avea: N-are a se plînge.

b. **verbe semiauxiliare de aspect**:

a da: A dat să spună ceva.
a apuca: A apucat să spună ceva.
a prinde: A prins să spună ceva.
a căuta: A căutat să spună ceva.

Scanned with OKEN Scanner

2. a. **verbe tranzitive** (pot avea complement direct):
a spune (ceva)
a zice (ceva)
a povesti (ceva)
a da (ceva)
a sfătui (pe cineva, ceva)
a învăţa (pe cineva, ceva)
a citi (ceva)

b. **verbe intranzitive** (nu pot avea complement direct):
a se teme (de ceva)
a se plînge (de cineva, de ceva)
a se duce (la cineva, undeva)
a se bucura (de cineva, de ceva)
a se întrista (de ceva)
a se lăuda (cu cineva, cu ceva)
a se gîndi (la cineva, la ceva)

3. a. **verbe unipersonale** (au formă doar pentru persoana a III-a):
Pisica **miaună.**
Cîinele **latră.**

b. **verbe impersonale** (unipersonale: au formă doar pentru persoana a III-a şi exprimă acţiuni ce nu pot fi atribuite unei persoane):

Ninge!	**Se spune**
Plouă!	**Se zice**
Trebuie	**Se aude**

B. **Conjugarea** (flexiunea verbului după diateză, mod, timp şi persoană şi număr);
Tipurile de conjugări (se află de la forma de infinitiv a verbului, după sufixul gramatical caracteristic acestui mod nepersonal):

a cînta –> **(a)** –> Conjugarea I;
a vedea –> **(ea)** –> Conjugarea a II-a;
a merge –> **(e)** –> Conjugarea a III-a;
a auzi I –> **(i, i)** –> Conjugarea a IV-a;
a coborî I

C. **Diateza verbului**: forma pe care o ia verbul pentru a preciza raportul dintre acţiune şi autorul acesteia.

Scanned with OKEN Scanner

1. **Diateza activă**: Subiectul face acţiunea, altcineva o suportă (obiectul):

Profesorul îl **laudă** pe elev.
| |
subiect ——> obiect

2. **Diateza pasivă** (auxiliarul **a fi** + verbul de conjugat la **participiu**). Subiectul (gramatical) suportă acţiunea făcută de altcineva (de subiectul logic sau complementul de agent):
a. din punct de vedere formal:

El **este lăudat** de profesor.
| |
subiect gramatical (în N) complement de agent (în Ac.)
(cine este lăudat?) (de către cine este lăudat?)

b. din punct de vedere al înţelesului (al raportului dintre acţiune şi autorul ei):

El **este lăudat** de profesor.
| |
obiect <—— subiect logic
(suportă acţiunea) (face acţiunea)

3. **Diateza reflexivă** (se construieşte cu ajutorul formelor neaccentuate ale pronumelui reflexiv):
Subiectul face acţiunea, subiectul o suportă.

El **se laudă.**
|
subiect = obiect (face acţiunea, suportă acţiunea);

Notă: după raporturile dintre subiect şi acţiunea exprimată de verb:
a. **reflexiv-obiectiv** (subiectul face acţiunea, subiectul o suportă în mod direct; subiectul este şi complement direct):

El **se spală.**
| |
subiect complement direct

b. **reflexiv-pasiv** (altcineva îndeplineşte acţiunea exprimată prin verb cu forma de diateză reflexivă):
Legile **se votează** (de către Parlament).
|
complement de agent

c. **reflexiv reciproc** (mai multe subiecte acţionează reciproc unul asupra celuilalt): Ion şi Ana **se ceartă.**

Scanned with OKEN Scanner

d. **reflexiv impersonal** (subiectul nu poate fi exprimat):

se ştie, se cunoaşte, se aude.

D. **Persoana verbului** (precizează cine vorbeşte, cu cine se vorbeşte, despre cine se vorbeşte):

persoana I – **învăţ, văd, scriu, vin, cobor;**
persoana a II-a – **înveţi, vezi, scrii, vii, cobori;**
persoana a III-a – **învaţă, vede, scrie, vine, coboară;**

E. **Numărul** (precizează dacă acţiunea e săvîrşită de una sau mai multe persoane):

singular – **învăţ, văd, scriu, vin, cobor;**
plural – **învăţam, vedem, scriem, venim, coborîm;**

F. **Modurile şi timpurile verbului**:

1. **Moduri personale** – verbul îşi schimbă forma după persoane;
– are în propoziţie funcţia de predicat.

a. **indicativ** (acţiunea verbului e reală):

–> **Prezent** (acţiunea se petrece în momentul vorbirii):

învăţ	**înveţi**	**învaţă**
învăţam	**învăţaţi**	**învaţă**

–> **Forme de trecut**

– <u>imperfect</u> (acţiune trecută, dar neterminată în momentul de referinţă):

învăţam	**învăţai**	**învăţa**
învăţam	**învăţaţi**	**învăţau**

– <u>perfectul simplu</u> (acţiune trecută, terminată de curînd):

învăţai	**învăţaşi**	**învăţă**
învăţarăm	**învăţarăţi**	**învăţară**

– <u>perfectul compus</u> (acţiune trecută şi încheiată):

am învăţat	**ai învăţat**	**a învăţat**
am învăţat	**aţi învăţat**	**au învăţat**

– <u>mai mult ca perfectul</u> (acţiune trecută încheiată înaintea altei acţiuni trecute):

învăţasem	**învăţaseşi**	**învăţase**
învăţaserăm	**învăţaserăţi**	**învăţaseră**

Scanned with OKEN Scanner

–> **Viitor** (acţiunea se va petrece după momentul vorbirii):

– simplu (forma literară):

voi învăţa	**vei învăţa**	**va învăţa**
vom învăţa	**veţi învăţa**	**vor învăţa**

– simplu (forma populară):

am să învăţ	**ai să înveţi**	**are să înveţe**
avem să învăţăm	**aveţi să învăţaţi**	**au să înveţe**
o să învăţ	**o să înveţi**	**o să înveţe**
o să învăţăm	**o să învăţaţi**	**or să înveţe**

– anterior (acţiunea se va petrece în viitor, înaintea altei acţiuni):

voi fi învăţat	**vei fi învăţat**	**va fi învăţat**
vom fi învăţat	**veţi fi învăţat**	**vor fi învăţat**

b. **Conjunctiv** (acţiunea este posibilă – se construieşte cu conjuncţia **să**):

Prezent	*Perfect*
să învăţ	**să fi învăţat**
să înveţi	**să fi învăţat**
să înveţe	**să fi învăţat**
să învăţăm	**să fi învăţat**
să învăţaţi	**să fi învăţat**
să înveţe	**să fi învăţat**

c. **Condiţional optativ** (acţiunea dorită este realizabilă prin îndeplinirea unei condiţii):

Prezent	*Perfect*
aş învăţa	**aş fi învăţat**
ai învăţa	**ai fi învăţat**
ar învăţa	**ar fi învăţat**
am învăţa	**am fi învăţat**
aţi învăţa	**aţi fi învăţat**
ar învăţa	**ar fi învăţat**

d. **Imperativ** (indică o dorinţă, un îndemn, un ordin, o chemare)

– are forme pentru persoana a II-a:

Forme pozitive	*Forme negative*
Învaţă!	**Nu învăţa!**
Învăţaţi!	**Nu învăţaţi!**

Scanned with OKEN Scanner

2. **Moduri nepersonale**: verbul nu schimbă forma după persoană şi nu îndeplineşte în propoziţie funcţia de predicat:

a. **Infinitiv**: denumeşte acţiunea:

Prezent:	**a învăţa**	**a vedea**	**a scrie**	**a iubi**	**a urî**
Perfect:	**a fi învăţat**	**a fi văzut**	**a fi scris**	**a fi iubit**	**a fi urît**

Funcţii sintactice în propoziţie

Subiect: **A învăţa** e uşor.
Nume predicativ: Datoria elevului este **de a învăţa.**
Atribut: Datoria **de a învăţa** o au toţi elevii.
Complement direct: Poate **învăţa.**
Complement indirect: S-a săturat **de a învăţa.**
Complement circumstanţial de timp: **Înainte de a învăţa**, s-a odihnit.
Complement circumstanţial de mod: Vine la şcoală **fără a învăţa.**
Complement circumstanţial opoziţional: **În loc de a învăţa**, se joacă.
Complement circumstanţial de scop: Munceşte **pentru a cîştiga** bani.
Complement circumstanţial concesiv: **Fără a învăţa** temeinic, a luat totuşi examenul.
Complement circumstanţial cumulativ: **Pe lîngă a învăţa** mai ştie multe altele.

Excepţie: A nu se călca pe iarbă!
I
predicat verbal

b. **Gerunziu** (indică împrejurarea în care se petrece acţiunea unui verb):

învăţînd, văzînd, scriind, iubind, urînd

Funcţii sintactice în propoziţie

Atribut: Coşurile **fumegînd** ale caselor nu se mai zăresc.
Complement direct: Am auzit **strigîndu-se** diverse lozinci.
Complement indirect: S-a săturat **învăţînd.**
Element predicativ suplimentar: El vine **rîzînd.**
Complement circumstanţial de timp: **Venind** spre casă, l-am întîlnit.
Complement circumstanţial de mod: Vine **alergînd.**
Complement circumstanţial de cauză: **Îmbolnăvindu-se**, n-a mai venit la şcoală.
Complement circumstanţial concesiv: **Învăţînd** zilnic, şi tot n-a luat note mari.

c. **Participiu**: denumeşte acţiunea şi are valoare adjectivală.

învăţat **învăţată** **învăţaţi** **învăţate**

Scanned with OKEN Scanner

Funcţii sintactice în propoziţie
Atribut: Oamenii **învăţaţi** sînt puţini.
Nume predicativ: Grădina este **înfloritã.**
Element predicativ suplimentar: Am văzut-o **supărată.**
Complement circumstanţial de cauză: **Lovit** rău la picior, n-a mai jucat fotbal.

d. **Supin**: denumeşte scopul, destinaţia, provenienţa unei acţiuni.

de învăţat **pentru învăţat** **la învăţat**

Funcţii sintactice în propoziţie
Subiect: **De muncit** nu e uşor.
Nume predicativ: Cartea e **de citit.**
Atribut: Maşina **de scris** s-a defectat.
Complement direct: A terminat **de scris.**
Complement indirect: S-a săturat **de citit.**
Complement circumstanţial de cauză: **De supărat**, n-a mai venit.
Complement circumstanţial de scop: A plecat **la pescuit.**

Notă: Conjugarea verbelor neregulate prezintă diferenţe de la un verb la altul.

Ex.: **A FI / A AVEA / A VREA – A VOI**

Obs.: Uneori, în cursul flexiunii, formele celor două verbe „a vrea" şi „a voi" se împletesc.

A. **Moduri personale:**
1. **indicativ:**

a) prezent:

sînt	**eşti**	**este**	/	**sîntem**	**sînteţi**	**sînt**

Obs.: după noua grafie:

sunt				*suntem*	*sunteţi*	*sunt*
am	**ai**	**are**	/	**avem**	**aveţi**	**au**
vreau	**vrei**	**vrea**	/	**vrem**	**vreţi**	**vor**
voiesc	**voieşti**	**voieşte**	/	**voim**	**voiţi**	**voiesc**

b) forme de trecut:
– imperfect:

eram	**erai**	**era**	/	**eram**	**eraţi**	**erau**
aveam	**aveai**	**avea**	/	**aveam**	**aveaţi**	**aveau**
vream	**– – –**	**vrea**	/	**vream**	**– – –**	**vreau**
voiam	**voiai**	**voia**	/	**voiam**	**voiaţi**	**voiau**

Scanned with OKEN Scanner

– perfect simplu:

fusei (fui)	fuseşi (fuşi)	fuse (fu)	/	fuserăm (furăm)	fuserăţi (furăţi)	fuseră (fură)
avusei (avui)	avuseşi (avuşi)	avuse (avu)	/	avuserăm (avurăm)	avuserăţi (avurăţi)	avuseră (avură)
vrui	vruşi	vru	/	vrurăm	vrurăţi	vrură
– – –	– – –	voi	/	voirăm	voirăţi	voiră

– perfect compus:

am fost	ai fost	a fost	/	am fost	aţi fost	au fost
am avut	ai avut	a avut	/	am avut	aţi avut	au avut
am vrut	ai vrut	a vrut	/	am vrut	aţi vrut	au vrut
am voit	ai voit	a voit	/	am voit	aţi voit	au voit

– mai mult ca perfectul:

fusesem	avusesem	vrusem	voisem,
fuseseşi	avuseseşi	vruseşi	voiseşi
fusese	avusese	vruse	voise
fuseserăm	avuseserăm	vruseserăm	voiserăm
fuseserăţi	avuseserăţi	vruseserăţi	voiserăţi
fuseseră	avuseseră	vruseseră	voiseră

c) viitor:

– simplu:

– Literar:

voi fi	voi avea	voi vrea	voi voi
vei fi	vei avea	vei vrea	vei voi
va fi	va avea	va vrea	va voi
vom fi	vom avea	vom vrea	vom voi
veţi fi	veţi avea	veţi vrea	veţi voi
vor fi	vor avea	vor vrea	vor voi

– Popular:

am (o) să fiu	am (o) să am
ai (o) să fii	ai (o) să ai
are (o) să fie	are (o) să aibă
avem (o) să fim	avem (o) să avem
aveţi (o) să fiţi	aveţi (o) să aveţi
au (o) să fie	au (or) să aibă

Scanned with OKEN Scanner

am (o) să vreau	am (o) să voiesc
ai (o) să vrei	ai (o) să voieşti
are (o) să vrea	are (o) să voiască
avem (o) să vrem	avem (o) să voim
aveţi (o) să vreţi	aveţi (o) să voiţi
au (or) să vrea	au (or) să voiască

– anterior:

voi fi fost	voi fi avut
vei fi fost	vei fi avut
va fi fost	va fi avut
vom fi fost	vom fi avut
veţi fi fost	veţi fi avut
vor fi fost	vor fi avut
voi fi vrut	voi fi voit
vei fi vrut	vei fi voit
va fi vrut	va fi voit
vom fi vrut	vom fi voit
veţi fi vrut	veţi fi voit
vor fi vrut	vor fi voit

2. **conjunctiv:**

– prezent:

să fiu	să am	să vreau	să voiesc
să fii	să ai	să vrei	să voieşti
să fie	să aibă	să vrea	să voiască
să fim	să avem	să vrem	să voim
să fiţi	să aveţi	să vreţi	să voiţi
să fie	să aibă	să vrea	să voiască

– perfect:

să fi fost, (la cele trei persoane, singular şi plural);
să fi avut, (la cele trei persoane, singular şi plural);
să fi vrut, (la cele trei persoane, singular şi plural);
să fi voit, (la cele trei persoane, singular şi plural);

Scanned with OKEN Scanner

3. **condiţional-optativ:**

– prezent:

aş fi	**aş avea**	**aş vrea**	**aş voi**
ai fi	**ai avea**	**ai vrea**	**ai voi**
ar fi	**ar avea**	**ar vrea**	**ar voi**
am fi	**am avea**	**am vrea**	**am voi**
aţi fi	**aţi avea**	**aţi vrea**	**aţi voi**
ar fi	**ar avea**	**ar vrea**	**ar voi**

– perfect:

aş fi fost	**aş fi avut**	**aş fi vrut**	**aş fi voit**
ai fi fost	**ai fi avut**	**ai fi vrut**	**ai fi voit**
ar fi fost	**ar fi avut**	**ar fi vrut**	**ar fi voit**
am fi fost	**am fi avut**	**am fi vrut**	**am fi voit**
aţi fi fost	**aţi fi avut**	**aţi fi vrut**	**aţi fi voit**
ar fi fost	**ar fi avut**	**ar fi vrut**	**ar fi voit**

4. **imperativ:**

– pozitiv: **Fii!** **Fiţi!**
Ai! **Aveţi!**
Voieşte!

– negativ: **Nu fi!** **Nu fiţi!**
Nu avea! **Nu aveţi!**

B. **Moduri nepersonale:**

1. **infinitiv:** – prezent: **a fi**
a avea
a vrea / a voi

– perfect: **a fi fost**
a fi avut
a fi vrut / a fi voit

2. **gerunziu:** **fiind**
avînd
vrînd / voind

3. **participiu:**

fost	**fostă**	**foşti**	**foste**
avut	**avută**	**avuţi**	**avute**
vrut	**vrută**		**vrute**
voit	**voită**		

Scanned with OKEN Scanner

4. **supin:** **de fost**
de avut
de vrut / de voit

Locuţiuni verbale

Definiţie: grupul de cuvinte al cărui sens unitar poate fi înlocuit cu un verb şi nu poate fi descompus prin analizã sintacticã.

a se da de-a berbeleacul –> a se rostogoli;
a da bir cu fugiţii –> a fugi;
a da buzna –> a năvăli;
a-şi da duhul –> a muri;
a lua-o la sănătoasa –> a fugi;

Recunoaştere:

a) grupul de cuvinte să cuprindă un termen care nu poate apărea separat în limbă;
b) între componenta verbală şi cea nominală a grupului să nu existe un raport sintactic din punct de vedere logic.

Obs.: Dacă termenii grupului pot fi disociaţi din punct de vedere logic prin analiza sintacticã, grupul constituie doar o expresie lexicală. În funcţie de forma verbală din interiorul locuţiunii, aceasta poate avea diverse funcţii sintactice.

predicat verbal
S-a dat de-a berbeleacul.
indicativ, perfect compus

complement direct
Nu ştie a se da de-a berbeleacul.
infinitiv

complement circumstanţial de cauză
Aducîndu-şi aminte de cele întîmplate, nu s-a mai dus la întîlnire.
gerunziu

Scanned with OKEN Scanner

Model de analiză:

a) **Înainte de a învăţa, s-a odihnit** trei ore.

înainte de a învăţa = complement circumstanţial de timp, exprimat prin verb tranzitiv, diateza activă, conjugarea I, modul infinitiv, precedat de locuţiunea prepoziţională **înainte de**.

s-a odihnit = predicat verbal exprimat prin verb predicativ intranzitiv, diateza reflexivă, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timp perfect compus, persoana a III-a, numărul singular.

b) Elevul **a fost lăudat** de profesor.

a fost lăudat = predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea I, la diateza pasivă, construită din verbul auxiliar „a fi" la modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, singular şi participiul verbului de conjugat (**lăudat**).

IV.7. ADVERBUL

I. *Definiţie*: Partea de vorbire neflexibilă care arată o caracteristică a unei acţiuni, stări sau însuşiri, determinînd verbul, adjectivul sau adverbul.

II. *Clasificare* (după ceea ce exprimă):

1. *adverbe de loc*:

aici, acolo, departe, aproape, înainte, înapoi, sus, jos etc.

2. *adverbe de timp*:

acum, atunci, azi, mîine, ieri, mereu, niciodată, odată, odinioară etc.

Obs.: A nu se confunda cu substantivul.

Primăvara aceasta merg la munte.
|
substantiv

Primăvara natura se trezeşte la viaţă.
|
adverb

3. *adverbe de mod*:

a. **aşa, astfel, asemenea, românește, omenește, zadarnic, bine** etc.

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: A nu se confunda cu adjectivul.

Omul **frumos.**
|
adjectiv

Cîntă **frumos.**
|
adverb

Multe adverbe de mod sînt provenite prin derivare, compunere, schimbarea valorii gramaticale, din alte părţi de vorbire.

b. *adverbe de afirmaţie* (predicative):

da, evident, fireşte, negreşit, sigur, desigur, întocmai;

c. *adverbe de negaţie*: **nu, ba, nicidecum;**

4. **în propoziţie:**

– adverbe interogative: **cum, unde, cînd, cît;**
– nehotărîte: **orişicum, oriunde, oricînd, oricît;**

5. **în frază** sînt adverbe relative (cînd introduc subordonate):

cum, unde, cînd, cît, încotro, oriunde, oricînd, oricît...

III. *Grade de comparaţie*:

1. **pozitiv:** Învaţă **bine.**
2. **comparativ:**
   – de superioritate: Învaţă **mai bine.**
   – de egalitate: Învaţă **la fel de bine.**
   – de inferioritate: Învaţă **mai puţin bine.**
3. **superlativ:**
   – relativ: Învaţă **cel mai bine.**
   – absolut: Învaţă **foarte bine.**

IV. *Locuţiuni adverbiale* (grupuri de cuvinte cu rol de adverb de loc, de timp sau mod).

în faţă, în spate, în urmă, ici-colo, de-a dreptul, de-a lungul, de-a-ndăratelea, în curînd, cît pe-aci, cu chiu cu vai, cu toptanul, cu de-a sila, din zi în zi, harcea parcea etc.

Obs.: A nu se confunda locuţiunea adverbială cu locuţiunea prepoziţională.

În faţa casei e un tei.
|
locuţiune prepoziţională

Scanned with OKEN Scanner

Teiul se află **în faţă.**
|
locuţiune adverbială

V. *Funcţii sintactice ale adverbelor şi locuţiunilor adverbiale*:

1. **complement circumstanţial de loc**:
   – **De unde** vine?
   – Vine **de departe.**
2. **complement circumstanţial de timp**:
   – **Cînd** vine?
   – Vine **acum.**
   – Îl aştept **din clipă în clipă.**
3. **complement circumstanţial de mod**:
   – **Cum** învaţă?
   – **De voie, de nevoie,** învaţă **bine.**
4. **atribut**:
   Omul **de acolo** mi-e prieten.
   Ziua **de ieri** a fost ploioasă.
   Mersul **agale** e odihnitor.
5. **nume predicativ**:
   Nu e **bine.**
   Cum e vremea?
6. **predicat verbal**:

		subiectivă
		|
Fireşte	[1]/	că va ploua. [2]/
Cu siguranţă	[1]/	că va ploua. [2]/
Fără îndoială	[1]/	că va ploua. [2]/

Model de analiză:

E **bine.**

bine = nume predicativ exprimat prin adverb de mod, grad de comparaţie pozitiv.

IV.8. PREPOZIŢIA

I. *Definiţie*: partea de vorbire neflexibilă care leagă atributul de cuvîntul (substantiv, pronume, numeral) determinat sau complementul de cuvîntul (verb, adverb, adjectiv) determinat.

Scanned with OKEN Scanner

atribut

Podul **de** piatră s-a dărîmat.

substantiv

atribut

Cei **de pe la** noi sînt harnici.

pronume

atribut

Doi **dintre** ei sînt leneşi.

numeral

complement

A fost **la** munte.

verb

II. *Felul prepoziţiilor*:

1. **după structură**:

a. simple: **de, la, cu, prin, pe** etc.

b. compuse: **de la, pînă la, de pe la;**

2. **după cazul substantivului pe care îl însoţesc:**

a. prepoziţia cere de obicei cazul acuzativ:

Merg **pînă la** Braşov.

substantiv în acuzativ

b. prepoziţii care cer cazul genitiv:

înapoia, înaintea, contra, împotriva, deasupra, dedesubtul etc.

c. prepoziţii care cer cazul dativ:

graţie, mulţumită, datorită, conform, asemenea etc.

III. *Locuţiuni prepoziţionale*: grupuri de cuvinte cu rol de prepoziţie care cer substantive (substitut) în cazurile: acuzativ, genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

în faţă **în spatele** **în jurul** **de jur împrejurul**	}	casei (G)
faţă de **referitor la** **privitor la**	}	aceasta (Ac.)

Obs.: A nu se confunda cu locuţiunile adverbiale care au funcţie sintactică în propoziţie.

IV. *Prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale* nu au funcţie sintactică în propoziţie, ele analizîndu-se împreună cu atributele sau complementele pe care le însoţesc.

IV.9. INTERJECŢIA

I. *Definiţie*: Partea de vorbire neflexibilă care exprimă stări sufleteşti sau reproduce (imită) sunete din natură.

II. *Clasificare*:

a) exprimă sentimente, strigăte sau senzaţii ale omului:

hai, **vai**, **of**, **ah**, **na** etc.

b) imită strigăte, sunete emise de animale:

cotcodac, **miau**, **ham-ham** etc.

c) imită diferite zgomote din natură:

pleosc, **trosc**, **fîş-fîş** etc.

III. *Funcţii sintactice ale interjecţiei*:

1. **Nu are funcţie sintactică**:

Măi băiete, du-te acasă!

Obs.: însoţeşte sau nu un vocativ în propoziţii enunţiative afective.

2. **Predicat verbal** (interjecţii predicative, cînd ţin locul unui verb predicativ):

Iată **Iacă(tă)** **Uite**	}	urmate de complement direct sau completivă directă;

Scanned with OKEN Scanner

Broasca **pleosc** în apă.
|
a sărit

Hai la teatru.
|
Vino

3. **Nume predicativ:** E **vai** de noi.
4. **Complement circumstanţial de mod** (cînd însoţesc un verb predicativ):

Broasca a sărit **pleosc** în apă.

5. **Constituie singura propoziţie** (într-un dialog):

– Vom lua cele mai drastice măsuri.
– **Bravo!**

IV.10. CONJUNCŢIA

I. *Definiţie*: Partea de vorbire neflexibilă care leagă:
a) în propoziţie, părţi de propoziţie de acelaşi fel (raporturi de coordonare);
b) în frază, propoziţii de acelaşi fel sau de tip diferit (raporturi de coordonare sau subordonare).

II. *Clasificare*:
1. **după formă:**
a) simple (un cuvînt): **şi, dar, iar, că, să** etc.
b) compuse (mai multe cuvinte): **nu numai, ci şi** etc.
2. **după origine:**
a) propriu-zise: **şi, însă, ci** etc.
b) provenite din alte părţi de vorbire: **care, unde, orice;**
3. **conjuncţii corelative** (perechi):
nu numai ... ci şi;
cu cît ... cu atît;
4) **după raporturile pe care le efectează:**
a) coordonare;
b) subordonare;
5) **locuţiuni conjuncţionale**: grupuri de cuvinte cu rol de conjuncţie;

III. *N-au funcţie sintactică.*

Notă: vezi – SINTAXA PROPOZIŢIEI ŞI A FRAZEI, Elemente de relaţie în frază şi în propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

V. SINTAXA PROPOZIŢIEI ŞI A FRAZEI

Definiţie: Sintaxa este partea gramaticii care cuprinde **regulile îmbinării cuvintelor în propoziţie şi a propoziţiilor în frază.**

Sensul îmbinărilor, al raporturilor dintre cuvinte în cadrul unei propoziţii poartă numele de funcţie sintactică.

Studiul sintaxei se bazează pe **trei concepte**:

A. – partea de propoziţie;
B. – propoziţia;
C. – fraza.

A. PARTEA DE PROPOZIŢIE

Din punct de vedere al funcţiei sintactice exprimate se repartizează în cinci categorii:

1) *Cuvinte care au funcţie sintactică* (numite şi părţi de propoziţie):
   a) **principale** – subiect;
      – predicat;
   b) **secundare** – atribut;
      – complement;
      – element predicativ suplimentar.

2) *Cuvinte cu funcţie relaţională* :(nu se analizează separat)
   a) **prepoziţiile** şi locuţiunile prepoziţionale;
      –raporturi de dependenţă între părţile de propoziţie;
   b) **conjuncţiile** şi locuţiunile conjuncţionale;
      – raporturi de coordonare (între părţi de propoziţie sau propoziţii de acelaşi fel);
      – raporturi de subordonare între propoziţii;
   c) **articolele** nesudate de numele pe care-l însoţesc;
      –raporturi de determinare.

3) *Cuvinte fără funcţie sintactică*:
   a) **substantive** şi pronume **în** cazul **vocativ**:

      Băiete, du-te acasă!

Scanned with OKEN Scanner

b) **pronume** personale cu **valoare neutră**:

în acuzativ: Ai greşit-**o**.
în dativ: **Îi** dă înainte cu gluma.

c) **adverbul de negaţie** „nu"–> cînd indică forma negativă a verbului: **Nu** învaţă!

d) **adverbe** şi locuţiuni adverbiale care exprimă **gradele de comparaţie**:

E **excepţional** de frumos.
E **mai puţin** interesant.

e) **adverbe** şi locuţiuni adverbiale (**indicatori semantici**):

tocmai, mai ales, chiar şi, doar, numai , decît, ca (şi), cît (şi).

Modalităţi de exprimare a părţilor de propoziţie după gradul lor de complexitate

I. *Modalitate de exprimare* **simplă** (printr-un cuvînt):

Copiii aleargă.
subiect predicat

II. *Modalitate de exprimare* **dezvoltată** (îmbinări de mai multe cuvinte cu sens de sine stătător);

1. prin cuvinte compuse: I-am arătat **Calea Lactee.**
2. prin locuţiuni: **A dat buzna** în casă.
3. prin construcţii sintactice:

a) **absolute** – participiale;
– gerunziale;

– sînt considerate părţi de propoziţie corespunzătoare subordonatelor circumstanţiale cărora le ţin locul ca sens;
– se analizează şi cuvintele din interiorul construcţiei absolute.

Ex.: complement circumstanţial de timp exprimat prin construcţie absolută participială:

Acestea zise, închise ochii pentru totdeauna.

După ce a zis... (subordonata circumstanţială temporală)

Scanned with OKEN Scanner

complement circumstanţial de cauză exprimat prin construcţie absolută
Avînd mijloace de trai, nu munceşte.
Din cauză că are... (subordonata circumstanţială cauzală)

Model de analiză:
avînd: complement circumstanţial de cauză;
mijloace: complement direct al gerunziului;
de trai: atribut substantival prepoziţional;
b) **construcţia infinitivală relativă** (caracteristici):
- semantic, ţin locul unor subordonate subiective sau completive directe;
- sînt considerate părţi de propoziţie corespunzătoare subordonatelor cărora le ţin locul ca sens;
- apar după verbele a avea sau a fi şi sînt alcătuite dintr-un pronume (adverb) relativ + infinitiv.

Ex.: subiect exprimat prin construcţie infinitivală relativă
N-are **cine munci**.
cine să muncească (subordonata subiectivă)

complement direct exprimat prin construcţie infinitivală relativă
N-am avut **cînd povesti**.
cînd să povestesc (complement direct)

c) **construcţii alcătuite din cuvînt repetat**:
braţ la braţ
cot la cot –> de obicei sînt complemente
unul altuia circumstanţiale de mod.
unul după altul

d) **construcţii comparative**:
sintactic pot fi – atribute;
– nume predicative;
– complemente circumstanţiale de mod.

Ex.: ...o fată **ca aceea** (atribut);
...e **ca şi noi** (nume predicativ);
...e mai mare **ca tine** (complement circumstanţial de mod).

Scanned with OKEN Scanner

e) **construcţii restrictive** (caracteristici):
– pot avea diverse funcţii sintactice;
– cuprind un adverb de restricţie.

Ex.: I-am spus **doar un cuvînt**.
complement direct

III. *Modalitate de exprimare prin dubla menţionare* a aceleiaşi părţi de propoziţie (subiect, complement direct, complement indirect);
a) anticipare | –> printr-o formă pronominală.
b) reluare |

Ex.: Va veni **el momentul** revanşei.
subiect anticipat — subiect

Viaţa ne înfrînge **ea** pe noi.
subiect — subiect reluat

L-am zărit **pe colegul** meu.
complement direct anticipat — complement direct

Colegilor nu **le**-am povestit nimic.
complement indirect — complement indirect reluat

IV. *Modalitatea de exprimare multiplă*: succesiunea de două sau mai multe cuvinte cu aceeaşi funcţie sintactică, depinzînd de acelaşi element regent.

Ex.: E **înalt şi frumos**.
nume predicativ multiplu

Fetele şi băieţii alergau înspre şcoală.
subiect multiplu

Scanned with OKEN Scanner

B. PROPOZIŢIA

- unitatea sintactică minimală prin care **se comunică o gîndire** şi care se caracterizează printr-o anumită intonaţie;
- o comunicare făcută **cu ajutorul unui singur predicat.**

C. FRAZA

- conceptul sintactic supraordonat propoziţiei;
- unitatea sintactică minimală care exprimă un fenomen al realităţii şi poate fi segmentată în mai multe propoziţii;
- o **îmbinare de** două sau mai multe **propoziţii, exprimînd raporturi de coordonare sau subordonare**;

Obs.: Deosebirea dintre propoziţie şi frază constă în gradul lor de extindere.

V.1. ELEMENTE DE ANALIZĂ A FRAZEI

1) sublinierea predicatelor;
2) încercuirea elementelor de relaţie: coordonare, subordonare (diferit)
3) segmentare prin bare:
   - înaintea elementului de relaţie;
   - la virgulă (coordonarea propoziţiei prin juxtapunere);
   - între două predicate alăturate;
   - în alte situaţii de punctuaţie (ce marchează coordonarea sau subordonarea);
   - între două conjuncţii subordonatoare alăturate;
   - între o conjuncţie coordonatoare şi una subordonatoare alăturate, aflate la început de frază;
   - în situaţii ce ţin de înţelesul unităţilor sintactice ale frazei;
4) numerotarea propoziţiilor în ordinea succesiunii predicatelor (la barele de segmentare);
5) numerotarea părţilor de propoziţie fără predicat cu numărul predicatului căruia îi aparţin (sistemul de numerotare diferă de la caz la caz; se poate numerota în ordinea apariţiei elementelor de relaţie);

Obs.: Propoziţia căreia îi aparţin nu va fi introdusă de element de relaţie subordonator.

6) verificarea egalităţii dintre numărul de predicate şi numărul de propoziţii;

Scanned with OKEN Scanner

7) verificarea subiectelor şi a naturii predicatelor;
8) calificarea propoziţiilor după criteriile enunţate anterior şi enunţarea raporturilor de coordonare sau subordonare;
9) schema relaţională a frazei:

Povestea [4]/ pe care *am auzit*-o, [1]/ poveste [4]/ cît *se poate* de ciudată, [2]/ poveste [4]/ pe care *ai spus*-o şi altora, [3]/ mi *s-a părut foarte tristă.* [4]/

P1 = enunţiativa propriu-zisă, neafectivă, afirmativă, dezvoltată, subordonată atributivă propriu-zisă (în raport de subordonare cu P4);

P4 <= – At(1);
– At(2);
– At(3);

Obs.: a) două elemente de relaţie subordonatoare alăturate aparţin de propoziţii diferite:

Ştiu [1]/ că [3]/ dacă n-ai venit [2]/ a fost [3]/ pentru că ai fost bolnav. [4]/

b) în interiorul locuţiunilor conjuncţionale pot exista intercalări:

Pentru ca atunci [2]/ cînd învеţi, [1]/ să -ţi fie uşor. [2]/ trebuie [3]/ să fii odihnit. [4]/

V.2. ELEMENTE DE RELAŢIE ÎN PROPOZIŢIE ŞI ÎN FRAZĂ

I. *Conjuncţii* (n-au funcţie sintactică în propoziţie):

A. *coordonatoare* (raporturi de coordonare):

1. **în propoziţie** leagă părţi de propoziţie de acelaşi fel:

SB – SB -> El **şi** ea sînt colegi.
NP – NP -> E vesel **şi** optimist.
At – At -> Poveştile cu zîne **sau** feţi-frumoşi plac multora.
Cl – Cl -> Merg la munte **ori** la mare.

2. **în frază** leagă propoziţii de acelaşi fel:

P – P -> Cîntă [1]/ **şi** dansează. [2]/
S – S -> (cînd au acelaşi element regent):

Îi place [1]/ să cînte [2]/ **şi** să danseze. [3]/

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: –> copulative: **şi, nici,**
nu numai, ci şi, precum şi (locuţiuni conjuncţionale);
–> adversative: **dar, iar, însă, ci, ba,**
în schimb (locuţiune conjuncţională);
–> disjunctive: **sau, ori,**
–> conclusive: **deci, aşadar,**
prin urmare, de aceea (locuţiuni conjuncţionale).

B. *subordonatoare* (raporturi de subordonare):
– **în frază** introduc subordonate şi leagă:

P S
| |

P – S : Vreau [1]/ **să** cînt. [2]/
S – S (cînd au element regent diferit);

Ex.: P S S
| | |
Ştiu [1]/ că-ţi place [2]/ **să** cînţi. [3]/
↑——| ↑——|

Ex.: **căci, deoarece, că, fiindcă, întrucît, să, dacă, de, deşi, încît, precum ...**

II. *Părţi de vorbire* devenite în frază conjuncţii subordonatoare (au funcţie sintactică în propoziţia în care se află):

A. *pronume (adjective) relative*:

N – A		G – D
care	–>	**cărui(a), cărei(a), căror(a)**
cine	–>	**cui**
ce	–>	**– – –**
cît	–>	**cîtor(a)**
cîţi, cîte		
ceea ce	–>	**– – –**
de (cu sensul **care**)	–>	**– – –**

Ex.: Acela [2]/ **de**-a plecat [1]/ mi-e prieten. [2]/

B. *pronume (adjective) nehotărîte*, compuse cu „ori" (devin în frază relative):

oricare	–>	**oricărui(a), oricărei(a), oricăror(a)**
oricine	–>	**oricui**
orice	–>	**– – –**
oricît(a)	–>	**oricîtor(a)**
oricîţi (oricîte)		

Scanned with OKEN Scanner

C. *adverbe relative*: **unde (încotro), cînd, cum, cît;**
D. *adverbe nehotărîte* compuse cu „ori" (devin în frază relative); **oriunde (oriîncotro), oricînd, oricum, oricît;**

Obs.: Funcţia sintactică este cea a cuvîntului aşteptat ca răspuns la întrebare.

NP
|
Ex.: *Ştiu* [1]*/ cum eşti.* [2]*/*
Cum eşti? => subordonata se tranformă în întrebare.
Sînt *bun*. (NP) Pronumele (adverbul) are funcţia cuvîntului aşteptat ca răspuns.

III. *Locuţiuni conjuncţionale* subordonatoare (n-au funcţie sintactică în propoziţia în care se află);

Recunoaştere:
1. Grupuri de cuvinte cu sens unitar, ce introduc subordonate.
2. În componenţa lor intră obligatoriu un element de relaţie subordonator.
3. În frază leagă:

P – S: Cînt [1]**/ chiar dacă** n-am voce. [2]*/*
S – S: Am aflat [1]*/* că a plecat [2]*/* **ca nu care cumva să** mă întîlnească. [3]*/*

Ex.: în timp **ce**, chiar **dacă**, cu toate **că**, de vreme **ce**, pe măsură **ce**, pentru ca **să** etc.

Clasificarea propoziţiilor

I. *După scopul comunicării*:
A) **Enunţiative** (prin care se aduc informaţii):
1. <u>După criteriul modalităţii</u>:
   a) **enunţiative propriu-zise** (se construiesc cu modul indicativ);
   b) **enunţiative optative** (se construiesc cu modul condiţional optativ);
   c) **enunţiative potenţiale** (se construiesc cu modul conjunctiv);
   d) **enunţiative dubitative** (se construiesc, de obicei, cu indicativul sau conjunctivul cu valoare de prezumtiv);
   e) **enunţiative imperative** (se construiesc cu modul imperativ).
2. <u>După criteriul atitudinii vorbitorului</u>:
   a) **enunţiative afective** (exclamative);
   b) **enunţiative neafective.**

Scanned with OKEN Scanner

3. După criteriul calităţii:
   a) **enunţiative afirmative** (confirmă ceva);
   b) **enunţiative negative** (neagă ceva).

B. **Interogative**:
1. După criteriul modalităţii:
   a) **interogative propriu-zise** (se construiesc cu modul indicativ);
   b) **interogative optative** (se construiesc cu modul condiţional optativ);
   c) **interogative potenţiale** (se construiesc cu modul conjunctiv);
   d) **interogative dubitative** (indicativ sau conjunctiv cu valoare de prezumtiv).
2. După criteriul atitudinii vorbitorului:
   a) **interogative afective;**
   b) **interogative neafective.**
3. După criteriul calităţii:
   a) **interogative afirmative;**
   b) **interogative negative.**
4. După partea de vorbire la care se referă interogaţia:
   a) **interogative totale** (cer o informaţie privind predicatul);
   b) **interogative parţiale** (cer o informaţie privind orice altă parte de propoziţie cu excepţia predicatului).
5. După criteriul răspunsului pe care îl cer:
   a) **interogative reale** (presupun un răspuns);
   b) **interogative retorice** (nu aşteaptă răspuns).
7. După criteriul relaţiilor cu alte propoziţii:
   a) **interogative directe** (exprimate prin propoziţii indepente sau principale regente): **Cum te simţi?**
   b) **interogative indirecte** (exprimate prin propoziţii subordonate):

      Spune-mi **cum te simţi?**

II. *După structura lor internă*:

A. **Propoziţii analizabile:**
1. după criteriul părţilor principale de propoziţie:
   a) **analizabile monomembre** (alcătuite fie doar din predicat, fie doar din subiect):
      Tună!
      Vară!
   b) **analizabile bimembre** (alcătuite din subiect şi predicat):
      El aleargă.
      Aleargă.

Scanned with OKEN Scanner

2. după criteriul părţilor secundare de propoziţie:
   a) **analizabile simple** (nu cuprind părţi secundare de propoziţie);
   b) **analizabile dezvoltate** (cuprind părţi secundare de propoziţie).

B. **Propoziţii neanalizabile** (ţin locul unor propoziţii analizabile):
1. **substantive:** **Foc!**
   Ajutor!
   Poliţia!
2. **adverbe de mod:** – Ai fost la el?
   – Direct!
3. **anumite expresii:** **Om la bord!**

III. *După relaţiile stabilite cu alte propoziţii:*

1. propoziţii independente (nu intră în nici un fel de relaţie cu alte propoziţii):
   a) **independente propriu-zise** (se finalizează prin punct);
   b) **propoziţii incidente** (apar izolate între virgule, fiind intercalate în cursul comunicării):
      – au legătură cu textul pe planul înţelesului, dar nu pe plan gramatical;
      – exprimă o apreciere marginală sau o explicaţie în legătură cu comunicarea.

Ex.: Exprimările incidente pot fi:
– **o propoziţie**:

Ştiu,[1]/ **zise el**,[2]/ că m-ai uitat.[3]/

– **cuvinte sau locuţiuni** cu valoare de propoziţie:

Asta, **vai**, n-o pot crede.
Asta, **fără doar şi poate**, n-o pot crede.

– **o frază** ale cărei propoziţii intră în raporturi sintactice (construcţie incidentă):

Înţeleg – [1]/ **zise acesta** [2]/ **după ce ascultă** [3]/ **cît se poate de atent** – [4]/ că trebuie [5]/ să decid. [6]/

2. propoziţii neindependente (intră în relaţii cu alte propoziţii):

   a) **principale**:
      – *propriu-zise* (intră în relaţii de coordonare);
      – *regente* (intră în relaţii de subordonare, avînd cel puţin o subordonată):

Scanned with OKEN Scanner

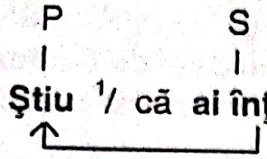

b) **subordonate**:

– *propriu-zise* – depind de o regentă;
– de ele nu depinde altă subordonată;

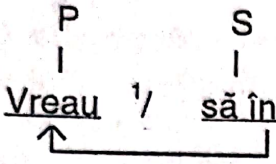

– *regente* – depind de o regentă;
– de ele depind alte subordonate;

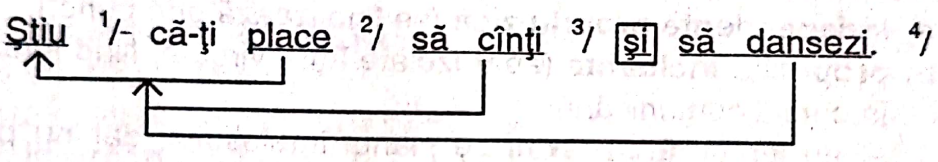

Paralelismul dintre părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate corespunzătoare la nivelul frazei

Paralelismul dintre unităţile sintactice ale propoziţiei şi cele ale frazei este perfect, cu excepţia a două situaţii:

1. *Predicatului* nu îi corespunde la nivelul frazei subordonata predicativă, deoarece aceasta ţine locul numelui predicativ.

Obs.: Predicatul este suportul comunicării, deci propoziţie (la nivelul frazei corespunde principalei).

2. *Subordonatei consecutive* nu îi corespunde în planul propoziţiei complementul consecutiv.

Obs.: Există o valoare sintactică de complement consecutiv considerată de gramatică drept o varietate a complementului circumstanţial de mod.

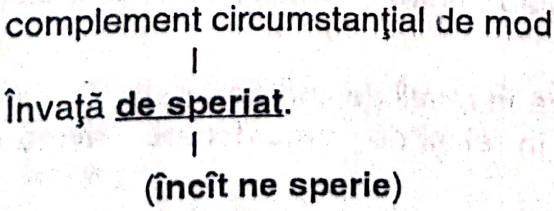

Scanned with OKEN Scanner

V.3. SUBIECTUL

I. *Definiţie*: partea principală de propoziţie căreia i se atribuie prin predicat o acţiune, o stare, o calitate.

II. *Întrebări*: Cine?
Ce?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** (în nominativ):

a. prin natura sa morfologică:

Băieţii aleargă.

b. provenit prin articulare:

Binele făcut nu poate fi uitat.

2. **pronume** (în nominativ):

El a învins. (personal)
Nimeni n-a răspuns la întrebare. (negativ)
Cine a rezolvat exerciţiul? (interogativ)
Aceiaşi au învăţat lecţia. (demonstrativ)
Ai săi au plecat la munte. (posesiv)
Cineva a bătut la uşă. (nehotărît)

3. **numeral**:

– cardinal: **Doi** au cîştigat.
– ordinal: **Primul** a luat-o la sănătoasa.

4. **verb**:

– infinitiv: **A învăţa** e uşor.
– supin: **De învăţat** e uşor.

IV. *Clasificarea subiectelor*:

A. după numărul de cuvinte prin care este exprimat:

1. **subiect simplu** (printr-un cuvînt):

El aleargă.

2. **subiect multiplu** (grup de două sau mai multe cuvinte):

Maria şi colega ei învaţă.

B. după sensul raportului dintre acţiunea verbală şi autorul ei:

1. **subiect gramatical**:

– răspunde la întrebările subiectului (cine, ce);

Scanned with OKEN Scanner

– stă în cazul nominativ;
– suportă acţiunea.

2. **subiect logic** (în cadrul exprimării verbale la diateza pasivă):
   – răspunde la întrebarea complementului de agent (de către cine?);
   – stă în cazul acuzativ;
   – face acţiunea.

	complement de agent	
Mircea	a fost lovit	**de Mihai.**
subiect gramatical	verb la diateza pasivă	subiect logic

C. după prezenţa sau absenţa subiectului:
1. **subiect exprimat** (prezent în propoziţie);
2. **subiect neexprimat**:
   a. **inclus** (în terminaţia formei verbale de persoana I, a II-a singular sau plural): **alerg, alergi, alergăm, alergaţi.**

Obs.: subiectul general e o varietate a subiectului neexprimat inclus.
Nu călcaţi pe iarbă!

   b. **subînţeles** (dacă la întrebarea „cine?" pusă predicatului răspunde un pronume personal de persoana a III-a singular sau plural): **Aleargă.**

Obs.:– a nu se confunda cu subiectul neexprimat inclus, aflat într-o propoziţie enunţiativă imperativă: **Aleargă!**
– subiectul nedefinit e o varietate a subiectului neexprimat subînţeles: **Se călătoreşte bine cu trenul.**

   c. **inexistenţa subiectului** în exprimările impersonale şi unipersonale:
   – verbe unipersonale (impersonale):

Ninge!
Plouă!

   – predicate nominale unipersonale (impersonale):

E bine!
E frumos!

Scanned with OKEN Scanner

– adverbe predicative:

Firește ...
Negreșit ...
Desigur ...
Bineînțeles ...

– interjecții predicative:

Ura!
Bravo!

– expresii cu sens impersonal:

Așa ne e dat!

– verbele „a zice", „a spune", „a se chema", cu sensul de „a se numi":

Cum ți se zice?

V. *Topică și punctuație*:

Indiferent de topică, subiectul nu se desparte prin virgulă de predicat (cu excepția intercalării unor unități sintactice între subiect și predicat).

VI. *Situații speciale*:

A. Cazurile subiectului:

1. **subiect în nominativ**:

Ai săi au plecat.

2. **subiect în genitiv**:

Ai lui au plecat.

3. **subiect în dativ**:

Să dai [1]/ **cui** cere. [2]/
|
Să dai [cuiva [1]/ care] cere. [2]/
| |
C.I. – D SB – N

4. **subiect în acuzativ**:

L-am iubit [1]/ **pe care** nu m-a iubit. [2]/
|
L-am iubit [pe acela [1]/ care] nu m-a iubit. [2]/
| |
CD – AC SB – N

Scanned with OKEN Scanner

S-au mai întors **din copii.**
|
subiect cantitativ (**puţini**)

B. Subiect exprimat prin construcţie infinitivală relativă: (pronume relativ + verb la infinitiv): N-are **cine veni.**

C. Subiect repetat:

Discuţia ^{3}/ pe care am purtat-o, ^{1}/ **discuţie** ^{3}/ cît se poate de neplăcută ^{2}/ a fost totuşi utilă. ^{3}/

D. Subiect anticipat sau reluat:

Vine el momentul răzbunării.
| |
subiect subiect
anticipat gramatical

Viaţa ne joacă ea pe noi.
| |
subiect subiect
gramatical reluat

E. Coordonarea subiectului cu subordonata subiectivă:

Eu ^{2}/ şi *cu cine* mă iubeşte ^{1}/ vom pleca la munte. ^{2}/
| |
subiect + subiectivă cu nuanţă sociativă = subiect multiplu
(datorită acordului cu predicatul exprimat prin verb la plural)

Subordonata subiectivă

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de subiect la nivelul frazei.

II. *Tipuri de subiectivă*:

A. **subiective** care apar pe lîngă o **regentă cu subiect neexprimat subînţeleś.**

Caracteristici:

1 – **elemente de relaţie**: pronume relative (nehotărîte);
2 – **întrebare**: cine?
3 – **element regent**: predicat exprimat prin verb cu sens personal (care poate stabili relaţia cu un pronume cu funcţie de subiect);

Scanned with OKEN Scanner

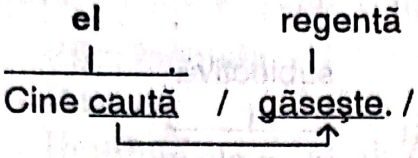

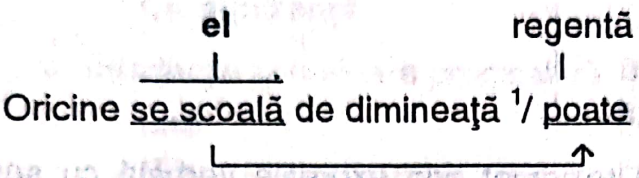

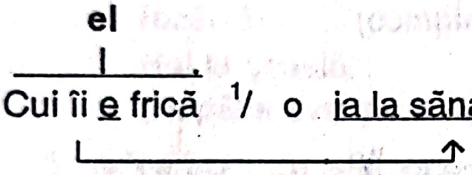

4 – **topică şi punctuaţie**: de obicei stau înaintea regentei şi nu se despart prin virgulă de aceasta.

B. **subiective** care apar pe lîngă o **regentă** care are **predicat cu sens impersonal.**

1– **elemente de relaţie:** adverbe relative (nehotărîte), pronume relative, conjuncţii;
2 – **întrebarea**: ce?
3 – **element regent:**

a) **predicat verbal** cu sens impersonal exprimat prin:
– verb la cele trei diateze:

El 2/ **trebuie** 1/ să înveţe. 2/ }
Era 1/ să se lovească. 2/ } => Activă;
Îi vine 1/ să plîngă. 2/ }
Îi place 1/ să se joace. 2/ }

Se spune 1/ că va ploua. 2/ }
Se pare 1/ că va ploua. 2/ } => Reflexivă;
Se întîmplă 1/ să nu fie acasă. 2/ }

Este cunoscut 1/ că va ploua. 2/ }
Este ştiut 1/ că va ploua. 2/ } => Pasivă;
A fost relatat 1/ cum s-a întîmplat. 2/ }

– prin adverb predicativ(locuţiuni adverbiale predicative):

Scanned with OKEN Scanner

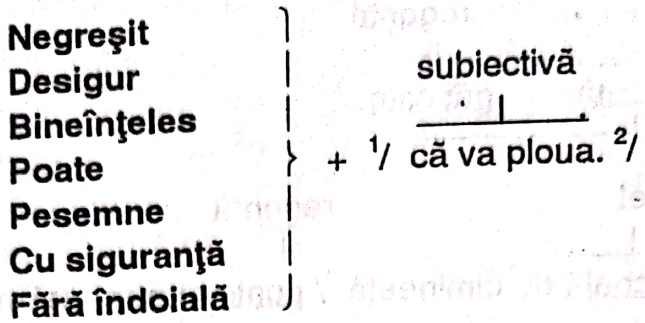

b) **predicat nominal** exprimat prin expresie verbală cu sens impersonal:

E bine 1/ că <u>a venit</u>. 2/
Ne e dat 1/ <u>să murim</u>. 2/
E normal 1/ <u>să plece</u> acasă. 2/

4 – **topică şi punctuaţie**: de obicei stau după regentă şi nu se despart prin virgulă de aceasta.

V.4. PREDICATUL

I. *Definiţie*: partea principală de propoziţie care atribuie subiectului o acţiune, o stare sau o calificare.

II. *Întrebări*:

ce face subiectul? (PV)

ce, cine, cum + verb copulativ? (PN)

III. *Clasificarea predicatelor*:

A. **Predicat verbal**:

Mijloace de exprimare:

1. verb la mod personal (la cele trei diateze):

Ea **spală** rufe.
Ea **se spală**.
Rufele **sînt spălate** de ea.

2. locuţiunea verbală (în alcătuirea căreia intră un verb la mod personal):

A luat-o la sănătoasa.
A dat buzna în casă.
S-a dat de-a berbeleacul.

Scanned with OKEN Scanner

3. adverb predicativ sau locuţiune adverbială predicativă:

Fără îndoială, **Desigur**, **Negreşit**, **Cu siguranţă** } subiectivă + [1]/ **că** va ploua. [2]/

4. interjecţie cu valoare predicativă:

Iată, **Uite**, **Iacă(tă)** } + complement direct (completivă directă)

Hai la şcoală.

„Pupăza **zvrr** pe o dugheană."

5. adverbele de afirmaţie (**Da**) şi negaţie (**Nu**) cînd reiau ideea exprimată într-o propoziţie anterioară, afirmînd sau negînd:

– Ai fost acolo?
– **Da**!

B. **Verbe copulative** (lipsite parţial sau total de un sens de sine stătător):

a fi, a deveni, a se face, a ajunge, a rămîne, a părea, a însemna, a se chema, a ieşi, a arăta;

Aceste verbe pot avea din punct de vedere sintactic două valori:

– valoare predicativă (sens de sine stătător), formînd predicat verbal;
– valoare copulativă (lipsite parţial sau total de un sens de sine stătător), formînd împreună cu numele predicativ predicat nominal.

Obs.: Pentru a afla valoarea predicativă sau copulativă se aplică metoda înlocuirii lor cu sensurile predicative posibile.

VERB	SENS PREDICATIV – Exemple (formează predicat verbal)	SENS COPULATIV (formează cu N.P. predicat nominal)
a fi	a **ex**ista : **Sînt** treizeci de elevi în clasa a V-a. a se afla : El **e** la munte. a se duce : **A fost** la munte.	Absenţa sensului predicativ: Elevul **e** **neastîmpărat.**

Scanned with OKEN Scanner

	a se întîmpla: **A fost** odată ca niciodată... a se petrece: **A fost** odată ca niciodată... a se părea: Mi-**e** că va ninge. a putea: **Era** să se lovească. a trebui: Cînd **va fi** să mă întorc acasă...	
a deveni	a se preface în sensul: a se modifica, a se schimba, a se transforma: Pentru tot ce **devine** în ţara asta...	El **a devenit doctor.**
a se face	a construi: **S-au făcut** multe case. a îndeplini: **S-a făcut** tot ce aţi cerut. a întreprinde: **S-au făcut** demersuri. a se realiza: **S-au făcut** multe în ţara asta. a se executa: **S-au făcut** multe obiecte.	**S-a făcut doctor.**
a ajunge	a sosi: **A ajuns** acasă. a atinge o limită: **A ajuns** în Spania. a termina: **Ajunge** cu prostiile.	**A ajuns doctor.**
a rămîne	a sta: **A rămas** în gară. a persista: **A rămas** la aceeaşi părere.	**A rămas surprins.**

Scanned with OKEN Scanner

a părea	se pare (valoare impersonală): **Se pare** că va ploua.	**Pare supărat.**
a însemna	a nota (a înregistra): **A însemnat** un număr de telefon.	Asta **înseamnă nebunie.**
a se chema	a se numi: **Se cheamă** Ion. a fi denumit: Cum **se cheamă** locul acesta?	Asta **se cheamă nebunie.**
a ieşi	a se deplasa în exterior: **A ieşit** din şcoală. a răsări: **A ieşit** soarele. a creşte: **Au ieşit** ghioceii.	**A ieşit doctor.**
a arăta	a indica: **Arată**-ne pe hartă. a demonstra: **I-a arătat** rezolvarea problemei.	**Arată foarte rău.**

Nume predicativ (componenţa predicatului nominal ce acordă acestuia înţeles):

a) **simplu** (exprimat printr-un cuvînt):
- de calificare: El e **inteligent.**
- de identificare: El e **Mihai.**

b) **multiplu** (exprimat prin mai multe unităţi lexicale):
- de calificare: El e **bun şi vesel.**
- de identificare: Ei sînt **Ion şi Ana.**

Mijloace de exprimare:

a) **substantiv:**
- nominativ: El este **elev.**
- genitiv: Oamenii sînt **contra războiului.**
- acuzativ: Rochia e **de lînă.**

b) **adjectiv:** El e **vesel.**

c) **pronume:**
- nominativ: El este **cineva.**
- genitiv: Colegii sînt **împotriva lui.**
- acuzativ: Cărţile sînt **pentru aceia.**

Scanned with OKEN Scanner

d) **numeral:**
- nominativ: El este **primul.**
- genitiv: Colegii sînt **împotriva celor doi.**
- acuzativ: Cărţile sînt **pentru primii.**

e) **verb:**
- infinitiv: Datoria lui e **de a învăţa.**
- participiu: Grădina e **înfloritã.**
- supin: Haina e **de împrumutat.**

f) **adverb:** E **foarte bine.**

g) **interjecţie:** E **vai** de voi.

Situaţii speciale în legătură cu predicatul nominal

1. **Predicat nominal cu verb copulativ eludat:**

– în poezia populară:

Ochişorii lui, mura cîmpului.
|
(sînt ca)

– în descrieri:

Era o zi de primăvară: copacii **erau** înverziţi,
soarele strălucitor, oamenii veseli.
| |
(era) **(erau)**

– în vorbirea curentă: **(E)** Bine că a plecat.

2. **Predicat nominal cu nume predicativ subînţeles:**

Dacă este nemulţumit [1]/ este [2]/ pentru că n-a învăţat bine. [3]/
| |
(el) **(nemulţumit)**

3. **Nume predicativ al modurilor nepersonale.**

a) nume predicativ al gerunziului:
Fiind **bolnav**, n-a venit la şcoală.

b) nume predicativ al participiului:
Ajuns **doctor**, a putut cîştiga bine.

c) nume predicativ al infinitivului:
A ajunge **ceva** în viaţă nu e uşor.

4. **Construcţiile de tipul:**

a) e bine, e adevărat, e rău :
sînt predicate nominale unipersonale (impersonale);

Scanned with OKEN Scanner

b) **se lasă** întunericul, mi-**e** foame, mi-**e** sete, mi-**e** bine:
au predicat verbal unipersonal;

5. **Confuzia** dintre **predicatul verbal** (exprimat prin verb la **diateza pasivă**) şi **predicatul nominal** (cu nume predicativ exprimat prin verb la participiu):

predicat verbal
|
Copilul *a fost bătut* **de către cineva.**

predicat nominal
|
Grădina *e înfloritã.*

Confuzia se evită prin proba prezenţei unui posibil complement de agent (subiect logic).
Dacă prin predicat se afirmă că subiectul se află într-o anumită stare, acesta este nominal.

6. **Predicat nominal cu nume predicativ dezvoltat:**
Ea este **(fată) frumoasă.**
El e **(elev) bun.**

Obs.: calificarea subiectului aparţine atributului numelui predicativ.

7. **Predicat nominal insuficient gramatical** (îi lipseşte numele predicativ);

=> verbul copulativ al cărui nume predicativ e exprimat printr-o propoziţie predicativă ce ţine locul numelui predicativ:

Ea **a ajuns** [1]/ ce şi-a dorit. [2]/
| |
verb copulativ predicativa
|
predicat nominal

8. **Coordonarea numelui predicativ cu predicativa** (nume predicativ multiplu):

Ea e veselă [1]/ şi cît se poate de optimistă. [2]/
| | |
| nume + predicativă
| predicativ
| ——————————————
| |
verb copulativ + nume predicativ multiplu
|
predicat nominal

Scanned with OKEN Scanner

Subordonata predicativă

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de nume predicativ la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: cine / ce / cum + verb copulativ?

III. *Element regent*: Predicat nominal insuficient gramatical.

El este [1]/ cît se poate de vesel. [2]/
El este vesel [2]/ şi *cît* se poate de optimist. [2]/

IV. *Elemente de relaţie*: Predicativa poate fi introdusă prin majoritatea elementelor de relaţie.

V. *Topică şi punctuaţie*: Stă de obicei după regentă şi nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Situaţii speciale în legătură cu subiectiva şi predicativa

subiectivă — principală — predicativă

1) Ce mă surprinde [1]/ e [2]/ că n-ai învăţat. [3]/ P2: – n-are subiect; – verb impersonal; – n-are nume predicativ.
(-SB) (-NP)

predicat nominal dublu insuficient gramatical exprimat prin verb copulativ cu valoare impersonală (îi lipseşte subiectul precum şi numele predicativ)
P1 = subiectivă;
P3 = predicativă (înlocuieşte NP).

2) Ce mă surprinde [1]/ e faptul [2]/ că n-ai învăţat. [3]/ P2: – n-are subiect; – impersonal; – are nume predicativ.
(–SB) (+NP)
P1 = subiectivă;
P3 = atributivă.

3) Dacă ar veni [1]/ asta înseamnă [2]/ că ar aduce banii. [3]/ P2: – are subiect; – nu are nume
(+SB) (–NP)

Scanned with OKEN Scanner

P1 = condiţională; P3 = predicativă.

el supărat
| |
4) Dacă e supărat [1]/ e [2]/ că n-ai venit. [3]/
| |
(+SB) (+NP)

P1 = condiţională;
P3 = cauzală.

predicativ.

P2: – are subiect;
– are nume predicativ.

V.5. ATRIBUTUL

I. *Definiţie*: Partea secundară de propoziţie care are ca element regent un substantiv sau un substitut (pronume, numeral).

II. *Întrebări*:
G – a (al, ale, ai) cui?
Ac – care? ce fel de? cîţi? cîte?

III. *Clasificare*:
A. **După natura morfologică** (după felul părţii de vorbire prin care este exprimat):
1. **Atribut substantival**: – se exprimă prin:
a. substantiv: N: Mihai, **colegul** meu, n-a venit la şcoală.
G: Istoria **omenirii** e stranie. (atribut genitival)
D: Ea e sorã **mamei** tale.
A: Am cules flori **de tei**. (atribut prepoziţional)
b. substantiv provenit prin articulare (schimbarea valorii gramaticale).
2. **Atribut adjectival**: – se exprimă prin:
a. adjectiv propriu-zis: Omul **fericit** e vesel.
b. adjectiv provenit prin:
– derivare: Are păr **auriu**.
– compunere: E un băiat **binecrescut**.
– schimbarea valorii gramaticale:

Casa **aceasta** e frumoasă. (pronume –> adjectiv)
Adevărul **recunoscut** înseamnă iertare. (participiu–> adjectiv)
Un om **suferind** te impresionează. (gerunziu –> adjectiv)
Doi băieţi au spart geamul. (numeral –> adjectiv)

Scanned with OKEN Scanner

3. **Atribut pronominal**: – se exprimă prin pronume în:

– N: Îşi lua hainele, **mai nimic**, şi pleca.
– G: Viaţa **lui** e tristă.
– D: În sufletu-**ţi** se dă o luptă grea. (dativ posesiv)
– A: Un om **ca el** nu poate greşi.

Obs.: Atributul exprimat prin numeral are valoare substantivală sau adjectivală.

4. **Atribut verbal**: – se exprimă prin:

a. verb la infinitiv cu prepoziţie: Dorinţa **de a trăi** bine o au toţi.
b. verb la gerunziu neacordat: Valurile **spumegînd** se izbesc de stînci cu îndîrjire.
c. verb la supin: Oamenii **de admirat** sînt puţini.

5. **Atributul adverbial**: – se exprimă prin:

a. adverb: Mersul **agale** mă enervează.
b. locuţiune adverbială: Are o voinţă **de neclintit**.

B. **După pauză** (după virgula ce poate separa un atribut de elementul regent):

1. **Atribut neizolat**:

a. de calificare: Azi e un soare **strălucitor**.
b. de identificare: Va veni la masa **de seară**.

2. **Atribut izolat**:

a. descriptiv: Fata, **veselă foarte**, plecă în parc.
b. explicativ: Banii, **cîştigaţi** cu atîta trudă, s-au dus repede.

Obs.: Atributul explicativ are uneori nuanţe circumstanţiale:

– de timp:

Copil chiar, Mihai avea talent. => atribut cu nuanţă circumstanţială de timp.
cînd era copil

– de cauză:

Mihai, băiat înţelept, îşi rezolvase toate problemele.
(din cauză că era înţelept)

– condiţională:

O femeie, cu suflet mare, l-ar fi putut salva.

Scanned with OKEN Scanner

dacă ar fi avut suflet mare

– concesivă:

Maria, **jignită** de răspuns, l-a iertat totuşi.

deşi era jignită

Subordonata atributivă

I. *Definiţie*: Subordonata care are ca element regent un substantiv sau un substitut (pronume, numeral).

Subordonata care îndeplineşte rolul de atribut la nivelul frazei.

Îmi plac florile [1]/ care cresc pe cîmp. [2]/

substantiv

Nimic [2]/ din ce faci [1]/ nu e bine. [2]/

pronume

Cei doi, [2]/ care îmi sînt colegi, [1]/ au plecat la munte. [2]/

numeral

II. *Întrebări*: care? ce fel de?

III. *Element regent*: substantiv sau substitut (pronume, numeral) în propoziţia regentă.

IV. *Element de relaţie*: poate fi introdusă prin majoritatea elementelor de relaţie.

V. *Clasificare*:

A. **Atributiva neizolată** (prin virgulă de regentă):

1. de calificare (calificativă):

Are nişte ochi [1]/ cum nu s-au mai văzut. [2]/

2. de identificare (determinativă):

În ziua [2]/ cînd s-au întîlnit [1]/ ploua. [2]/

B. **Atributiva izolată** (separată prin virgulă de regentă):

1. descriptivă:

Locuieşte într-un oraş, [1]/ unde oamenii sînt veşnic ocupaţi, [2]/ unde străzile sînt pustii noaptea... [3]/

2. explicativă:

Scanned with OKEN Scanner

Aceasta e o piesă, [1]/ care serveşte la un anumit tip de maşină. [2]/

Obs.: Atributivele izolate explicative pot avea uneori nuanţă circumstanţială:

a. Atributiva cu **nuanţă circumstanţială cauzală**:

E supărată pe colegul ei, [1]/ care se poartă atît de urît. [2]/
– care coleg?
– din ce cauză e supărată? (din cauză că se poartă urît)

b. Atributiva cu **nuanţă circumstanţială consecutivă**:

În toată şcoala nu există un astfel de coleg, [1]/ cu care să se ajute. [2]/
– ce fel de coleg?
– încît să se ajute cu el.

c. Atributiva cu **nuanţă circumstanţială concesivă**:

De ce mă urăşti pe mine, [1]/ care te-am ajutat mereu. [2]/
– care eu?
– în ciuda cărui fapt? (deşi te-am ajutat)

d. Atributiva cu **nuanţă circumstanţială condiţională**:

Nu e bine apreciat niciodată un om, [1]/ care nu-şi plăteşte la timp datoriile. [2]/
– ce fel de om?
– cu ce condiţie? (dacă nu-şi plăteşte datoriile)

e. Atributiva cu **nuanţă circumstanţială finală**:

Şi-a angajat oameni, [1]/ care să-i lucreze pămîntul. [2]/
– ce fel de oameni?
– în ce scop? (în scopul de a-i lucra pămîntul)

VI. *Topică şi punctuaţie*:

Atributiva stă întotdeauna după elementul regent.

Se despart prin virgulă de regentă atributivele descriptive şi explicative.

V.6. APOZIŢIA

I. *Definiţie*: Varietatea de atribut substantival sau pronominal care exprimă printr-un alt cuvînt sau grup de cuvinte aceeaşi idee cu elementul regent.

II. *Întrebări*: care anume?

Scanned with OKEN Scanner

III. *Recunoaştere*: se recunosc prin adverbele explicative **adică** sau **anume**, exprimate direct sau subînţelese înaintea atributului.

IV. *Clasificare*:

A. După structură:

1. **apoziţie simplă** (exprimată printr-un cuvînt):

Rîul **Olt** are debit mare.
Băiatul din fotografie, **Mihai**, mi-e coleg.

2. **apoziţie dezvoltată** (exprimată prin mai multe cuvinte):

Napoleon, **împăratul Franţei**, a cîştigat multe războaie.

B. După caz:

1. **apoziţie neacordată** (în N., indiferent de cazul elementului regent):

I-am dat lui Mihai, **colegul** meu de bancă, o carte.
(D) (N)

2. **apoziţie acordată** (în acelaşi caz cu elementul regent):

I-am dat lui Mihai, **colegului** meu de bancă, o carte.
(D) (D)

V. *Mijloace de exprimare.*

1. **Substantiv**: Maria, **fiica** mea, pleacă la munte.
2. **Pronume**: Elevii, **aceia** din curte, au rupt banca.
3. **Numeral**: Elevii, **cei doi** din curte, au stricat banca.

VI. *Topică şi punctuaţie*:

Apoziţia stă întotdeauna după elementul regent.

Cu excepţia cazurilor cînd exprimă antroponime sau toponime, apoziţia este izolată prin virgulă de elementul regent.

Notă: Situaţii speciale în legătură cu apoziţia:

1. Apoziţia cu element regent dezvoltat:

Am citit o carte interesantă, fapt [1]/ care mi-a creat o bună dispoziţie.[2]/

2. Părţi de propoziţie cu nuanţă explicativă de tip apozitiv:

Acolo, **lîngă apă**, e o moară veche.

=> complement circumstanţial de loc exprimat printr-o construcţie de tip apozitiv.

Azi, 1 Decembrie, e sărbătoare naţională.

Scanned with OKEN Scanner

=> complement circumstanţial de timp exprimat prin construcţie de tip apozitiv.

Subordonata apozitivă

I. *Definiţie*: Varietatea de atributivă izolată explicativă care exprimă aceeaşi idee cu elementul regent (sau propoziţia regentă).
Subordonata care îndeplineşte rolul de apoziţie la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: care anume?

III. *Recunoaştere*: Se recunoaşte după prezenţa exprimată sau subînţeleasă a adverbelor **adică, anume, de altfel** din subordonată.

IV. *Element regent*: un substantiv element regent dezvoltat (regenta).

V. *Elemente de relaţie*:

1. **pronume relative**:

Să-ţi rezolvi problemele, [1]/ **ceea ce** e numai obligaţia ta. [2]/

2. **conjuncţii** (locuţiuni conjuncţionale) subordonatoare:

Are permanent o obsesie: [1]/ **să** se lase de meserie. [2]/

3. **apozitiva juxtapusă regentei**:

A făcut greşeli mari în viaţă: [1]/ **şi**-a îndepărtat toţi prietenii. [2]/

VI. *Topică şi punctuaţie*: Apozitiva stă întotdeauna după regentă şi se desparte de aceasta prin virgulă sau două puncte.

Notă: Situaţii speciale în legătură cu subordonata apozitivă:

1. **Subordonate cu nuanţă explicativă de tip apozitiv**:

Îi plăcea [1]/ să-l ajute la matematică; [2]/ să-i rezolve toate exerciţiile. [3]/
P3 => subiectivă cu nuanţă explicativă de tip apozitiv.

2. **Construcţia apozitivă**: Succesiunea de propoziţii care are un caracter explicativ.

Asta e soarta omului: [1]/ cînd are putere, [2]/ n-are înţelepciune, [3]/ cînd are înţelepciune, [4]/ n-are putere. [5]/

P1 – principală regentă
P2 – circumstanţială de timp } construcţie
P3 – principală regentă } apozitivă;
P4 – circumstanţială de timp } apozitivă;
P5 – principală regentă }

Scanned with OKEN Scanner

Elementul predicativ suplimentar

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care **are două elemente regente** şi exprimă o calitate sau o acţiune ce se **manifestă în acelaşi timp cu acţiunea predicatului.**

II. *Recunoaştere*:

–> este aşezat imediat după predicat;
–> între el şi predicat nu există nici-un raport circumstanţial;
–> are două elemente regente:
– predicatul;
– alt cuvînt (de obicei complement direct sau subiect);
–> acţiunea se petrece simultan cu cea a predicatului.

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv:** El a venit **doctor** în satul nostru.
Ea se cheamă **Maria.**
L-au luat **drept hoţ.**
2. **adjectiv:** El a venit **bolnav** la şcoală.
El a venit **supărat.**
Ea vine **surîzîndă.**
3. **numeral:** Am plecat **zece** din sat.
4. **pronume:** M-a luat **drept alta.**
5. **verb:** – gerunziu: El vine **rîzînd.**
– participiu (după a trebui): Mărul trebuie **tăiat.**

Indicaţii practice:

Propoziţia în care se află un element predicativ suplimentar provine din fuzionarea a două propoziţii simple, ce exprimă acţiuni distincte în raport de coordonare.

1. a. El vine | şi
b. **(El rîde)** |
=> El vine **rîzînd** (propoziţia a. rămîne neschimbată, subiectul propoziţiei b. dispare);
2. a. Eu văd | şi
b. **(Ea) vine** |
=> Eu o văd **venind** (propoziţia a. rămîne neschimbată, subiectul propoziţiei b. devine complement direct);

Scanned with OKEN Scanner

3. a. El vine | şi
   b. (El) **e bolnav** |

   => El vine **bolnav** (propoziţia a. rămîne neschimbată, verbul copulativ din propoziţia b. dispare).

Obs.: A nu se confunda elementul predicativ suplimentar cu complementul circumstanţial de mod:
- elementul predicativ suplimentar exprimă două acţiuni (calităţi) distincte.
- complementul circumstanţial de mod exprimă modalitatea de săvîrşire a unei acţiuni.

El vine **cîntînd.** (element predicativ suplimentar)
El vine **alergînd.** (complement circumstanţial de mod)

IV. *Topică şi punctuaţie.*
Elementul predicativ suplimentar stă după elementele regente şi nu se desparte prin virgulă de acestea.

Subordonata predicativă suplimentară

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de element predicativ suplimentar la nivelul frazei.

II. *Recunoaştere*:
1. Exprimă o acţiune distinctă de cea a regentei şi se petrece simultan cu aceasta.
2. Între acţiunea subordonatei şi cea a regentei nu există nici un raport circumstanţial.
3. Are două elemente regente:
   – predicatul regentei;
   – un alt cuvînt din regentă (de regulă subiect sau complement direct).

Indicaţii practice:
1. Subiectul exprimat sau subînţeles al subordonatei exprimă aceeaşi realitate cu complementul direct din regentă:

predicativa suplimentară

Eu îl văd [1] că vine. [2] (el)
| |
C.D. = **subiect**

2. Acţiunea subordonatei şi cea a regentei să se petreacă simultan în mod explicit:

Am împrumutat banii [1]/ ca să-l împiedic [2]/ <u>să-i cheltuiască</u>. [3]/ (el)

	completivă indirectă	
C.D.	------==-----	subiect

=> acţiunile nu se petrec simultan

3. Între acţiunea regentei şi cea a subordonatei să nu existe raporturi circumstanţiale:

L-am sunat la telefon [1]/ <u>să-mi aducă banii</u>. [2]/ (el)

C.D.	finală	subiect

=> acţiunile nu se petrec simultan

4. Predicatul regentei să nu fie verb dublu tranzitiv, deoarece urmează obligatoriu o completivă directă:

L-am rugat [1]/ <u>să vină</u>. [2]/ (el)

	completivă directă	
C.D.	----==----	subiect

Obs.: verb dublu tranzitiv = verbul care poate primi simultan două com-complemente directe (C.D. al obiectului şi C.D. al persoanei).

L-am rugat ceva.

C.D. al persoanei	C.D. al obiectului

III. *Element regent*: – predicatul regentei;
– un alt cuvînt din regentă (subiect sau C.D.).

IV. *Elemente de relaţie*: Diferite elemente de relaţie subordonatoare.

V. *Topică şi punctuaţie*: Predicativa suplimentară stă după regentă şi nu se desparte de aceasta prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

Obs.: Cele mai multe predicative suplimentare apar după verbele tranzitive: **a vedea, a auzi, a face, a crede.**

V.7. COMPLEMENTELE ŞI SUBORDONATELE COMPLETIVE NECIRCUMSTANŢIALE

Complementul direct

I. *Definiţie*: Partea secundară de propoziţie care arată obiectul (fiinţa) asupra căruia se exercită în mod direct o acţiune.

II. *Întrebări*: pe cine? (răspunde un complement direct al persoanei)
ce? (răspunde un complement direct al obiectului)

III. *Element regent*:

1. **Verb tranzitiv** sau dublu tranzitiv (care cere obligatoriu complement direct):

a vedea (pe cineva; ceva);
a auzi (pe cineva; ceva);
a răspunde (ceva);
a spune (ceva);
a zice (ceva);
a şti (ceva);
a cunoaşte (pe cineva; ceva);
a întreba (pe cineva; ceva); | verbe dublu tranzitive
a sfătui (pe cineva; ceva); | (primesc simultan complement di-
a ruga (pe cineva; ceva); | direct al persoanei şi al obiectului);

2. **Interjecţii** cu regim predicativ:

Iată, **Iacă(tă)**, **Uite** } **-l** => urmează complement direct sau completivă directă;

3. **Locuţiune verbală** cu regim tranzitiv:
a ţine minte (pe cineva; ceva)

IV. *Mijloace de exprimare*:

1. substantiv: Am citit **o carte.** (A)
L-am zărit **pe Mihai.** (A)
2. pronume: **L**-am certat **pe celălalt.** (A)

Scanned with OKEN Scanner

3. numeral (valoare substantivală): I-am văzut **pe cei doi.** (A)

4. verb – infinitiv: Poate **cînta** frumos.
– gerunziu : Am auzit **strigînd.**
– supin: A terminat **de învăţat.**

V. *Topică şi punctuaţie*: Complementul direct poate sta înainte sau după regentă şi nu se desparte de aceasta prin virgulă.

VI. *Situaţii speciale*:

1. **Dubla exprimare** a complementului direct:

a. **anticipat** (facultativ):

L-am întîlnit pe Mihai.
| |
C.D. anticipat **C.D.**

b. **reluat** (obligatoriu):

Discuţia i-am relatat-o.
| |
C.D. **C.D. reluat**

2. Complement direct exprimat prin construcţie **infinitivală relativă**:

N-am cînd învăţa. (adverb + infinitiv)
|
C.D.

3. Complement direct cantitativ:

A pus **la piper** în mîncare! | **la** şi **din** exprimă cantitatea,
Şi-a luat **din lucruri.** | avînd valoare adjectivală.
=> la – mult;
din – puţin.

Subordonata completivă directă

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de complement direct la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: pe cine?
ce ?

III. *Element regent* :

1. **verb tranzitiv sau dublu tranzitiv**:

Am rugat [1]/ pe cine am putut [2]/ să mă împrumute. [3]/

Scanned with OKEN Scanner

2. **interjecţie cu regim tranzitiv:**

Iată [1]/ că a plecat. [2]/

3. **locuţiune verbală cu regim tranzitiv:**

Ţin minte [1]/ cum eram pe vremea aceea. [2]/

IV. *Elemente de relaţie*: majoritatea elementelor de relaţie subordonatoare pot introduce o completivă directă.

V. *Topică şi punctuaţie*:

Completiva directă stă, de obicei, după regentă (dar şi înainte) şi nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Cum eram pe vremea aceea [1]/ ţin minte şi acum. [2]/
Ştiu [1]/ că n-ai înţeles nimic. [2]/

Obs.: există şi excepţii (stilistice).

Complementul indirect

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care arată obiectul asupra căruia se transmite în mod indirect o acţiune.

II. *Întrebări*: cui? (D)
prepoziţie + cine (ce)? (A)
(fără prepoziţia pe).

III. *Element regent* :

1. **verb** (în special intranzitiv):

a se lăuda (cu ceva);
a se plînge (de ceva, de cineva);
a se bucura (de ceva);
a se mira (de ceva);
a se întrista (de ceva);
a se sfătui (cu cineva);
a se gîndi (la ceva, la cineva) etc.

2. **adverb**: E **bine** de noi, e **rău** de voi.

3. **adjectiv**: **Bună** de aruncat e toată marfa.

4. **interjecţie** (cu regim intranzitiv): **Vai** de noi!

IV. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv**:

(D) –> I-am dat o carte **prietenului** meu.

Scanned with OKEN Scanner

(A) –> Dau cărţi **la elevi.** (construcţie echivalentă cu dativul)
–> Se joacă în curte **cu prietenii.**

2. **adjectiv**: **Din galben** s-a făcut verde.

3. **pronume**:

(D) –> **Ei** i-am oferit florile.
(A) –> M-am sfătuit **cu cineva.**

4. **numeral** (valoare substantivală):

M-am certat **cu cei doi.**

5. **verb**:

– infinitiv: S-a săturat **de a învăţa.**
– gerunziu: S-a săturat **învăţînd.**
– supin: S-a săturat **de învăţat.**

6. **adverb**: S-a săturat **de** atîta **bine.** (valoare substantivală)

7. **interjecţie**:

S-a săturat **de** atîta **vai** şi-amar. (valoare substantivală)

V. *Topică şi punctuaţie*:

Complementul indirect stă de obicei după elementul regent (şi înaintea acestuia).

Nu se desparte prin virgulă de elementul regent.

VI. *Situaţii speciale*:

1. dubla exprimare a complementului indirect:

a) **complement indirect anticipat**:

I-am dat lui Mihai două cărţi. (facultativ)
| |
C.I. complement
anticipat indirect

b) **complement indirect reluat**:

Lui Mihai i-am dat o carte. (obligatoriu)
| |
C.I. C.I. reluat

2. **complement indirect exprimat prin substantiv** (pronume) în dativ, avînd ca element regent un verb subînţeles:

Onoare daţi **eroilor.**
Cinste **eroilor** patriei.
Cîntare înălţaţi **patriei.**

Scanned with OKEN Scanner

3. **complement indirect cu rol de subiect logic:**

Mi-e sete. –> construcţie provenită din limba latină:
| **Eu** am sete.
C.I. cu rol de |
subiect logic subiect gramatical

Îmi place să... –> **Eu** am plăcerea să...
| |
C.I. cu rol de subiect gramatical
subiect logic

Subordonata completivă indirectă

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement indirect la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: cui?
prepoziţie + cine (ce)? (fără prepoziţia **pe**)

III. *Element regent*:

1. **verb** (în special intranzitiv): **Se teme** [1]/ să nu plouă. [2]/
2. **adverb**: **E bine** [1]/ de cine are bani. [2]/
3. **adjectiv**: E **bună** [1]/ să o arunci la gunoi. [2]/
4. **interjecţie**: E **vai** [1]/ de cine nu munceşte. [2]/

IV. *Elemente de relaţie*: majoritatea elementelor de relaţie subordonatoare.

V. *Topică şi punctuaţie*: Completiva indirectă stă de obicei după regentă (dar şi înaintea acesteia).

VI. *Situaţii speciale*: completivele indirecte pot avea nuanţe circumstanţiale.

1. **completiva indirectă cu nuanţă circumstanţială cauzală:**

C.I. – nuanţă cauzală
|
Sînt supărată [1]/ *că s-a îmbolnăvit.* [2]/ – **de ceva...**
– **din cauză că...**

2. **completiva indirectă cu nuanţă condiţională:**

C.I. – nuanţă condiţională
|
Mă bucur [1]/ *să vină mîine.* [2]/ – **de ceva;**
– **dacă ar veni (cu ce condiţie);**

Scanned with OKEN Scanner

3. **completiva indirectă cu nuanţă finală:**

C.I. – nuanţă finală

Mă pregătesc [1]/ *să plec la munte.* [2]/ – **de ceva;**
– **ca să plec...**
(în ce scop?)

Complementul de agent

I. *Definiţie*: Partea secundară de propoziţie care indică autorul unei acţiuni exprimate printr-o construcţie verbală cu sens pasiv.

II. *Întrebare*: de către cine?

III. *Recunoaştere*: Complementul de agent este şi subiectul logic al unei acţiuni exprimate printr-o construcţie verbală cu sens pasiv.

complement de agent

El a fost lăudat *de către profesor*.

subiect gramatical subiect logic

=> **Profesorul** l-a lăudat pe el.

logic şi gramatical –> în diateza activă.

IV. *Element regent*:

1. **verb la diateza pasivă:**

El **a fost lăudat** de către profesor.

2. **verb la diateza reflexivă cu sens pasiv:**

Legile **se votează** de către parlament.

3. **participiul unui verb tranzitiv:**

Legea **votată** de parlament a intrat în vigoare.

IV. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** + de, de către:

Cartea a fost scrisă **de Mihai.**

2. **pronume** + de, de către:

Cartea a fost scrisă **de el.**

3. **numeral** (valoare substantivală) + de, de către:

Cartea a fost scrisă **de cei doi.**

Scanned with OKEN Scanner

V. *Topică şi punctuaţie*:

Complementul de agent (sau subiectul logic) stă de obicei după elementul regent (dar şi înaintea acestuia).

Nu se desparte prin virgulă de elementul regent, fiind subiectul logic al acţiunii.

Subordonata completivă de agent

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de complement de agent (subiect logic) la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: de către cine?

III. *Element regent*:

1. **verb la diateza pasivă**:

   Cartea **a fost scrisă** [1]/ de către cine a scris-o şi pe cealaltă. [2]/

2. **verb reflexiv cu sens pasiv**:

   Legile **se votează** [1]/ de către cine e competent . [2]/

3. **participiul unui verb tranzitiv**:

   Legile **votate** [2]/ de către cine e competent [1]/ sînt bune. [2]/

IV. *Elemente de relaţie*: **de cine (oricine)?**
de către cine (oricine)?

V. *Topică şi punctuaţie*:

Completiva de agent stă de obicei după regentă (sau înaintea acesteia).

Nu se desparte prin virgulă de regentă, fiind totodată şi subiectul logic al acesteia.

V.8. COMPLEMENTELE ŞI SUBORDONATELE CIRCUMSTANŢIALE

Obs.: Elementul regent al acestui tip de complemente şi subordonate nu este definitoriu. În regentă nu trebuie să existe condiţii de regentă caracteristice subordonatelor necircumstanţiale.

Caracteristice sînt întrebările şi elementele de relaţie.

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanţial de loc

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care arată locul (suprafaţa, punctul de plecare, direcţia, destinaţia) unde se petrece acţiunea.

II. *Întrebări*: unde + prepoziţie?
încotro?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv**: (A) Merg **la munte.**
(D) Şezi **locului.** (la un loc)

2. **adverbe cu sens local**: Merg **acasă.**
Unde mergi?

Obs.: Complementul circumstanţial de loc cu nuanţă de măsură:
Am mers **kilometri** întregi.

3. **pronume**: Mă îndrept **înspre tine.**

4. **numeral**: Mă îndrept **către cei doi.**

IV. *Topică şi punctuaţie*:
De obicei stă după elementul regent (dar şi înaintea acestuia).
Se desparte prin virgulă numai cînd se insistă asupra lui şi se află aşezat înaintea elementului regent.

Acolo, oamenii sînt buni şi harnici.
La munte, oamenii sînt sănătoşi.

Subordonata circumstanţială de loc

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de loc la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: unde + prepoziţie?
încotro?
înspre cine?
către cine?

III. *Elemente de relaţie*:

1. **pronume relativ + prepoziţie**:
Mă îndrept [1]/ **spre ce** văd cu ochii. [2]/
Mă îndrept [1]/ **către cine** mă aşteaptă. [2]/

2. **adverb relativ cu sens local** (+prepoziţie):
Se întoarce [1]/ **de unde** a fost plecat. [2]/
Merge [1]/ **încotro** vede cu ochii. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Subordonata circumstanţială de loc poate sta după regentă sau înaintea acesteia.

Cînd stă înaintea regentei se desparte de obicei prin virgulă de aceasta.

V. *Situaţie specială*: subordonata circumstanţiala de loc cu nuanţă de măsură introdusă prin **cît**:

Cît vedeam cu ochii [1]/ oamenii strigau din răsputeri. [2]/

Complementul circumstanţial de timp

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică timpul (durata, frecvenţa, succesiunea, momentul) cînd se petrece acţiunea.

II. *Întrebări*: cînd + prepoziţie?
cît timp?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** + prepoziţie:

Am aşteptat **ani** de zile.
A plecat **de** două **zile**.

2. **verb**: – infinitiv: **Înainte de a pleca** a mîncat.
– gerunziu: **Venind** spre casă, l-am întîlnit.

3. **adverb cu sens temporal**:

A venit **de ieri**.
Cînd vei veni?
Poate veni **oricînd**.

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Stă după elementul regent (dar şi înaintea acestuia).

Se desparte prin virgulă numai cînd se insistă asupra lui şi se aflăaşezat înaintea elementului regent.

Venind spre casă, l-am întîlnit.

Subordonata circumstanţială de timp (temporală)

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de timp la nivelul frazei.

Scanned with OKEN Scanner

II. *Întrebări*: cînd + prepoziţie?
cît timp?

III. *Elemente de relaţie*: În funcţie de cele trei tipuri de raporturi temporale exprimate privitor la acţiunea regentei.

1. **Raport de simultaneitate** (acţiunea regentei se petrece simultan cu cea a subordonatei):

cînd: Voi învăţa [1]/ cînd voi avea timp. [2]/
pe cînd: Şi-a cumpărat hainele [1]/ pe cînd era student. [2]/
în timp ce: În timp ce veneam, [1]/ l-am întîlnit. [2]/
(de) cum: Cum veniră, [1]/ se certară. [2]/
cît: Stau în parc [1]/ cît e soare. [2]/
(ori) de cîte ori: De cîte ori vin împreună [1]/ se ceartă. [2]/

2. **Raport de anterioritate** (acţiunea regentei se petrece înaintea acţiunii din subordonată):

pînă să: Pînă să vină, [1]/ am pregătit mîncarea. [2]/
pînă ce: Pînă ce am venit, [1]/ a plecat acasă. [2]/
pînă cînd: Pînă cînd a venit, [1]/ a început ploaia. [2]/
înainte (ca) să: Înainte să plece, [1]/ şi-a plătit datoriile. [2]/

3. **Raport de posterioritate** (acţiunea regentei se petrece după acţiunea din subordonată):

după ce: După ce a plecat, [1]/ a început ploaia. [2]/
de îndată ce: De îndată ce a plecat, [1]/ a început ploaia. [2]/
imediat ce: Imediat ce a plecat, [1]/ a început ploaia. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:

1. subordonata temporală stă după regentă, dar şi înaintea acesteia;
2. cînd este aşezată înaintea regentei se desparte prin virgulă de aceasta.

Complementul circumstanţial de mod

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică:
– realitatea calitativă sau cantitativă căreia i se conformează modul de săvîrşire a unei acţiuni sau de manifestare a unei stări;
– realitatea calitativă sau cantitativă cu care se compară modul de săvîrşire a unei acţiuni sau de manifestare a unei stări;
– realitatea cantitativă folosită într-un proces de măsurare ca unitate de măsură;
– modalitatea privită ca o consecinţă a unui fapt.

Scanned with OKEN Scanner

II. *Întrebări*: cum?
cît?

III. *Clasificarea complementelor circumstanţiale de mod* (după cele patru tipuri de relaţii modale):
(*Mijloace de exprimare*)

A) **Complementul circumstanţial de mod propriu-zis:**

1. substantiv + prepoziţie: Vorbeşte **cu blîndeţe.**
2. numeral – multiplicativ: A muncit **însutit.**
   – adverbial: A învăţat lecţia **de două ori.**
3. verb – infinitiv: Vine spre şcoală **fără a alerga.**
   – gerunziu: Vine **alergînd.**
4. adverb: Învaţă **bine.**
   Cum învaţă.
   Poate munci **oricît.**
5. interjecţie: A sărit **pleosc** în apă.

B) **Complementul circumstanţial de mod comparativ:**

1. **substantiv + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):

   Lacul e limpede **ca oglinda.**
   E înalt **cît bradul.**
   E mai înalt **decît colegul** său.
   I-a aşezat **în chip de floare.**

2. **pronume + prepoziţie:**

   Vorbeşte **asemenea mie.**
   Vorbeşte **ca şi mine.**

3. **numeral + prepoziţie:**

   Vorbeşte **cît şi cei doi.**
   E mai presus **de cei doi.**
   E cel mai mare **dintre cei doi.**
   E cel mai mare **între cei doi.**

C) **Complementul de mod de măsură:**
(prepoziţie + numeral cardinal + substantiv)

Camera e înaltă **de doi metri.**
Drumul e lung **de zece kilometri.**
Cîntăreşte **zece kilograme.**

D) **Complementul de mod consecutiv:**

1. substantiv + {de, pe}:

Scanned with OKEN Scanner

Sînt bolnav **de moarte**.
|
(încît pot muri)

2. verb la modul supin:

Învaţă **de speriat**.
|
(încît ne sperie)

IV. *Topică şi punctuaţie*:
1. stă după elementul regent, dar şi înaintea acestuia;
2. cînd stă înaintea elementului regent, se desparte, uneori, prin virgulă de acesta.

Subordonata circumstanţială de mod (modala)

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de mod la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: cum?
cît?

III. *Clasificarea* subordonatelor circumstanţiale de mod după tipurile relaţiei modale la nivelul frazei:

1. **Subordonata circumstanţială de mod propriu-zisă;**
Elemente de relaţie:
a) calitativă:

cum: Învăţ [1]/ cum pot. [2]/
precum: Învăţ [1]/ precum pot. [2]/
aşa cum: Învăţ [1]/ aşa cum pot. [2]/
astfel cum: Scrie [1]/ astfel cum se cere. [2]/
după cum: Învăţ [1]/ după cum pot. [2]/
conform cu (ceea) ce: Îmi orientez viaţa [1]/ conform cu ce înseamnă principiu. [2]/

b) cantitativă:

cît: Învăţ [1]/ cît vreau. [2]/
din cîte: Din cîte am înţeles, [1]/ nu e om rău. [2]/

c) negativă:

fără (ca) să: A venit [1]/ fără să mă anunţe. [2]/

2. **Subordonata circumstanţială de mod comparativă:**

Scanned with OKEN Scanner

a) de egalitate:

cum: Învăţ [1]/ cum înveţi şi tu. [2]/
precum: Învăţ [1]/ precum înveţi şi tu. [2]/
aşa cum: Învăţ [1]/ aşa cum înveţi şi tu. [2]/
exact cum: Învăţ [1]/ exact cum înveţi şi tu. [2]/
la fel cum: Învăţ [1]/ la fel cum înveţi şi tu. [2]/

b) de inegalitate:

decît: Învăţ mai bine [1]/ decît înveţi tu. [2]/

c) ireală:

parcă: Bate vîntul, [1]/ parcă ne-am afla în timpul iernii. [2]/
de parcă: Bate vîntul, [1]/ de parcă ne-am afla în timpul iernii. [2]/
ca şi cum: Bate vîntul, [1]/ ca şi cum ne-am afla în timpul iernii. [2]/
ca şi cînd: Bate vîntul, [1]/ ca şi cînd ne-am afla în timpul iernii. [2]/

3. **Subordonata circumstanţială de mod de măsură progresivă:**

pe măsură ce: Pe măsură ce citea, / obosea. /
pe ce: Pe ce citea, [1]/ obosea. [2]/
de ce: De ce citea, [1]/ obosea. [2]/
pe cît: Pe cît citea, [1]/ obosea. [2]/
cu cît: Cu cît citea, [1]/obosea. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:

1. subordonata circumstanţială de mod stă după regentă, dar şi înaintea acesteia;
2. de regulă, se desparte prin virgulă de aceasta.

Subordonata circumstanţială consecutivă

I. *Definiţie*: subordonata care indică o urmare sau un rezultat al acţiunii petrecută în regentă.

II. *Întrebare*: o posibilă întrebare de lucru e însăşi definiţia: care e urmarea acţiunii din regentă?

III. *Elemente de relaţie*:

încît: Am citit atît, [1]/ încît am obosit. [2]/
că: Am citit atît, [1]/ că am obosit. [2]/
de: Am fost atît de supărat [1]/ de mă durea inima. [2]/
aşa că: Am alergat atît, [1]/ aşa că m-am îmbolnăvit. [2]/
astfel că: Am alergat atît, [1]/ astfel că m-am îmbolnăvit. [2]/
(pentru) ca să: Era prea supărat, [1]/ ca să nu plîngă. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Topică şi punctuaţie*:

1. subordonata circumstanţială consecutivă stă întotdeauna după regentă;
2. se desparte prin virgulă de regentă.

V. *Observaţii*: subordonata circumstanţială consecutivă se recunoaşte şi după faptul că în regentă există sau se subînţelege unul din adverbele corelative „atît", „astfel", „aşa".

Complementul circumstanţial opoziţional

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică persoana, obiectul sau acţiunea faţă de care se opun cele exprimate prin subiectul, predicatul sau complementul propoziţiei.

II. *Întrebări*: o posibilă întrebare de lucru e însăşi definiţia.

III. *Mijloace de exprimare*:

1. substantiv: Am cules neghină **în loc de grîu.**
2. pronume: Am muncit **în locul lui.**
3. verb: **În loc de a învăţa**, am trîndăvit.

IV. *Topică şi punctuaţie*:

1. complementul circumstanţial opoziţional poate sta după regentă, dar şi înaintea acesteia;
2. cînd stă înaintea regentei, de obicei se desparte prin virgulă de aceasta.

Subordonata circumstanţială opoziţională

I. *Definiţie*: Subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial opoziţional la nivelul frazei.

Subordonata căreia i se opune ca înţeles regenta prin întregul conţinut, sau numai parţial.

II. *Întrebări*: o posibilă întrebare de lucru e însăşi definiţia.

III. *Elemente de relaţie*:

A) **caracteristice**:

în loc să: Plîng [1]/ în loc să rîd. [2]/

în loc de (ceea) ce:

În loc de ce mi-ai recomandat, [1]/ am citit altceva. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

B) **obişnuite**:

1. **subordonata circumstanţială fals locală** (cu nuanţă concesivă):

De unde mai ieri eram săraci, [1]/ acum sîntem bogaţi. [2]/

2. **subordonata circumstanţială opoziţională fals temporală**:

Aici e noapte, [1]/ pe cînd acolo e zi. [2]/

3. **subordonata circumstanţială opoziţională fals modală**:

Fac scandal [1]/ fără să intervină nici un locatar. [2]/

4. **subordonata circumstanţială opoziţională fals condiţională**:

Dacă eşti corect [1]/ de ce-ai minţit? [2]/

5. **subordonata circumstanţială opoziţională fals finală**:

Am fugit de tine, [1]/ ca să dau de altul şi mai rău. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Cînd subordonata circumstanţială opoziţională stă înaintea regentei, se desparte, de obicei, prin virgulă de aceasta.

Complementul circumstanţial cumulativ

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică obiectul sau acţiunea la care sau care se adaugă celor exprimate prin subiectul, predicatul sau un complement al propoziţiei.

II. *Întrebare*: o posibilă întrebare de lucru e însăşi definiţia.

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):

Pe lîngă flori am cumpărat şi prăjituri.

2. **pronume + prepoziţie** (locuţiune prepozitională) :

În afară de el au venit şi alţii.

3. **numeral + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):

Pe lîngă cei doi au venit şi alţii.

4. **verb la infinitiv + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):

În afară de a cînta mai ştie multe altele.

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Poate sta după elementul regent sau înaintea acestuia.

De obicei, nu se desparte prin virgulă de elementul regent, exceptînd unele situaţii cînd stă înaintea acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

Subordonata circumstanţială cumulativă

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial cumulativ la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: Ce se adaugă ca sens celor exprimate în regentă?

III. *Elemente de relaţie*:

pe lîngă că (ce):

Pe lîngă că nu citeşte, [1]/ nici nu scrie. [2]/

(în) afară că:

În afară că nu învaţă, [1]/ mai şi lipseşte. [2]/

(în) afară de (ceea) ce:

În afară de ce-ţi doreşti, [1]/ fii atent şi la cei din jur. [2]/

după ce (că):

După ce că e leneş, [1]/ lipseşte şi de la şcoală. [2]/

dincolo de (ceea) ce:

Dincolo de ce a spus el, [1]/ mai avem şi noi ceva de spus. [2]/

lasă că:

Lasă că nu înveţi, [1]/ dar nici nu eşti atent. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.

Cînd stă înaintea regentei, se desparte prin virgulă de aceasta.

Complementul circumstanţial de excepţie

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică persoana, obiectul sau acţiunea care constituie o excepţie faţă de cele exprimate prin subiectul, atributul sau un complement al propoziţiei.

II. *Întrebare*: Cu ce excepţie...?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):

Cu excepţia unui coleg au venit toţi în excursie.

N-a cumpărat altceva **decît flori**.

Scanned with OKEN Scanner

2. **pronume + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):
În afară de mine, au fost toţi în excursie.
3. **numeral + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):
În afară de cei doi, toţi am rezolvat exerciţiile.
4. **verb la infinitiv + prepoziţie** (locuţiune prepoziţională):
În afară de a se juca, nu ştie nimic altceva.

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după elementul regent sau înaintea acestuia.
De obicei, nu se desparte prin virgulă de elementul regent.

Subordonata circumstanţială de excepţie

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de excepţie la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: Ce excepţie există faţă de cele exprimate în regentă? (definiţie).

III. *Elemente de relaţie*:
(în) afară că:
În afară că m-am lovit, [1]/ n-am păţit nimic. [2]/
(în) afară de (ceea) ce:
Să nu mănînci nimic [1]/ în afară de ce ţi s-a indicat. [2]/
decît:
Nu face nimic altceva [1]/ decît mănîncă. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.
Cînd stă înaintea regentei se desparte uneori prin virgulă de aceasta.

Complementul circumstanţial instrumental

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică:
– instrumentul folosit pentru efectuarea unei acţiuni;
– mijlocul folosit pentru înlesnirea realizării unei acţiuni;
– materialul folosit pentru confecţionarea unui obiect.

II. *Întrebări*: Cu ce?
Prin ce mijloc?
Din ce?

Scanned with OKEN Scanner

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** }
2. **pronume** } + prepoziţie: cu, la, din, prin, datoritã, mulţumitã, graţie;
3. **numeral** } + locuţiune prepoziţionalã: cu ajutorul, prin mijlocirea, prin intermediul, prin grija.

Tai pîinea **cu cuţitul.**
Cîntă **la vioară.**
Mi-am făcut o bluză **din materialul** acela.
Am reuşit **datorită ambiţiei.**
Am făcut economii **mulţumită alor mei.**
Am reuşit în viaţă **graţie celor doi.**
Prin mijlocirea ta am realizat multe în viaţă.

4. **verb la gerunziu**:

Am reuşit în viaţă **muncind.**

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Poate sta după elementul regent sau înaintea acestuia.

De obicei, nu se desparte prin virgulă de elementul regent, exceptînd unele situaţii cînd stă înaintea acestuia.

Subordonata circumstanţială instrumentală

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumtanţial instrumental la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: prin ce mijloc (s-a realizat acţiunea din regentă)?

III. *Recunoaştere*:

Se recunoaşte prin proba înlocuirii cu un complement circumstanţial instrumental exprimat cu ajutorul prepoziţiei „prin".

IV. *Elemente de relaţie*:

pronume relativ (nehotărît) + cu:

Cu ce a adunat pînă acum, [1]/ poate trăi pînă la bătrîneţe. [2]/

de:

A greşit mult [1]/ **de** l-a jignit. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

fără (ca) să:

Nu poţi reuşi în viaţă [1]/ **fără să munceşti serios**. [2]/

decît prin muncă serioasă

=> instrumentală negativă

V. *Topică şi punctuaţie*:

Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.

De obicei, nu se desparte prin virgulă de regentă, exceptînd unele situaţii cînd stă înaintea acestuia.

Complementul circumstanţial sociativ

I. *Definiţie*: indică obiectul (fiinţa) care însoţeşte subiectul sau un complement al propoziţiei în săvîrşirea (suportarea) unei acţiuni.

II. *Întrebări*: cu cine?
cu ce ?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** }
2. **pronume** } + cu;
3. **numeral** } împreună cu;

Am fost la munte **împreună cu colegii.**
Am fost la munte **cu ei.**
Am fost la munte **împreună cu ei.**

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Poate sta după elementul regent sau înaintea acestuia.

Nu se desparte prin virgulă de elementul regent.

Subordonata circumstanţială sociativă

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial sociativ la nivelul frazei.

II. *Întrebări*: cu cine?
cu ce?

III. *Elemente de relaţie*:

pronume relativ (nehotărît) + cu;
împreună cu.

Scanned with OKEN Scanner

Învaţă [1]/ cu cine doreşti. [2]/
Învaţă [1]/ împreună cu cine doreşti. [2]/
L-am prins pe hoţ [1]/ cu ce furase din magazin. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Stă, de obicei, după regentă (dar şi înainte) şi nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Complementul circumstanţial de relaţie

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică o însuşire (o persoană, un domeniu) la care se limitează sau se restrînge săvîrşirea unei acţiuni (manifestarea unei calităţi).

II. *Întrebare*: În ce privinţă?

III. *Recunoaştere*:
Recunoaşterea se face prin proba înlocuirii complementului cu o subordonată circumstanţială de relaţie de tipul „în ceea ce priveşte".

IV. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv**
2. **pronume** } + prepoziţie (la, de, asupra)
3. **numeral** + locuţiune prepoziţională [în privinţa, privitor la, cu privire la, din (dinspre) partea, în legătură cu, faţă de, la adresa, pe seama, pe socoteala, în materie de];

E bun **la română**.
E bun **de profesor**.
Nu se opune **privitor la preţ**.
Nu discută nimic **în legătură cu el**.
Din partea mea poţi lua orice hotărîre.
Cu privire la cei doi n-am nimic de spus.
În materie de calculatoare e bine pregătit.

4. **adjectiv** + de:
De frumoasă, e frumoasă.
+ locuţiune prepoziţională:
E bine pregătit **din punct de vedere profesional**.

5. **verb la modul supin** + de (în construcţii tautologice):
De cîntat am mai cînta.

6. **adverb**: Munca a sporit **calitativ**.

Scanned with OKEN Scanner

V. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după sau înaintea elementului regent.
De obicei, nu se desparte prin virgulă de elementul regent.

Subordonata circumstanţială de relaţie

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de relaţie la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: O posibilă întrebare de lucru e însăşi definiţia:
– Care este domeniul la care se limitează sau se restrînge aplicarea acţiunii din regentă ?

III. *Elemente de relaţie*:
1. **pronume relativ + prepoziţie**:
În (ceea) ce priveşte rezultatul [1]/ nu am temeri. [2]/
Cît priveşte rezultatul [1]/ nu am temeri. [2]/
Examenele sînt grele [1]/ **pentru cine** e leneş. [2]/
2. **conjuncţii**:
Stătu la îndoială [1]/ dacă să-l ajute. [2]/ (în ce priveşte ajutorul)
3. **adverbe relative**:
Nu se putea dumiri [1]/ de unde apăruseră. [1]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Stă după regentă sau înaintea acesteia.
De obicei nu se desparte prin virgulă de regentă, cînd stă înaintea acestuia.

Complementul circumstanţial condiţional

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică o condiţie de care depinde realizarea unei acţiuni.

II. *Întrebare*: Cu ce condiţie?

III. *Recunoaştere*:
Se recunoaşte prin proba înlocuirii complementului cu o subordonată circumstanţială condiţională introdusă prin „dacă".

IV. *Mijloace de exprimare*:
1. **substantiv**
2. **pronume** } + locuţiune prepoziţională: în caz de; cu condiţia; în ipoteza; în locul.
3. **numeral**

Scanned with OKEN Scanner

Îţi restitui banii **cu condiţia unei semnături.**
În caz de furt anunţaţi poliţia.
În locul tău altul n-ar putea fi fericit.
În locul celor doi eu m-aş plînge autorităţilor.

4. **verb la modul gerunziu**:

Suferind nu realizezi nimic.

5. **adverb**: altfel, altminteri:

Să procedezi aşa, [1]/ **altfel** mă supăr. [2]/

|

dacă faci altfel

V. *Topică şi punctuaţie*:
Stă după elementul regent sau înaintea acestuia.
Se desparte prin virgulă de elementul regent cînd stă înaintea acestuia.

Subordonata circumstanţială condiţională

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial condiţional la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: Cu ce condiţie?

III. *Elemente de relaţie*:

1. **conjuncţii** (locuţiuni conjuncţionale):

dacă: Dacă vii, [1]/ cheamă-mă! [2]/
de: De vii, [1]/ cheamă-mă! [2]/
cînd: Cînd te-aş asculta, [1]/ n-aş mai fi eu. [2]/
în caz că: În caz că va ploua, [1]/ voi rămîne acasă. [2]/
la caz că: La caz că va ploua [1]/ voi rămîne acasă. [2]/
de unde: Să rezolvi problema; [1]/ de unde nu vrei [2]/ vei suferi mult. [3]/

2. **condiţionale juxtapuse**: (Dacă) Ai carte, [1]/ ai parte. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.
Cînd stă înaintea regentei se desparte de obicei prin virgulă de aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanţial de cauză

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care exprimă cauza unei acţiuni sau a unei stări.

II. *Întrebare*: Din ce cauză?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv** } + din cauza; pe motiv de; pe caz de; de;
2. **pronume** }
3. **numeral** }

E supărat **din cauza banilor.**
E amărît **pe motiv de lipsuri.**
E supărat **pe caz de boală.**
E supărat **din cauza lui.**
E supărat **din cauza celor doi.**
A murit **de spaimă.**

4. **adjectiv** + de:

De bolnav, n-am mai venit la şcoală.

5. **verb la gerunziu**:

Îmbolnăvindu-se, n-a mai plecat la munte.

6. **locuţiuni adverbiale**: **De ce** suferi?
De asta m-am supărat.

IV. *Topică şi punctuaţie*:

Stă după elementul regent sau înaintea acestuia.

De obicei, cînd stă înaintea elementului regent, se desparte prin virgulă de acesta.

Subordonata circumstanţială cauzală

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de cauză la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: din ce cauză?

III. *Elemente de relaţie*: (după felul cauzalelor)

1. **cauzale propriu-zise**:

a) **fiindcă**: Citesc mult, [1]/ fiindcă îmi place. [2]/
deoarece: Citesc mult, [1]/ deoarece îmi place. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

întrucît: Citesc mult, [1]/ întrucît îmi place. [2]/
căci: Citesc mult, [1]/ căci îmi place. [2]/
pentru că: Citesc mult, [1]/ pentru că îmi place. [2]/
din cauză că: Citesc mult, [1]/ din cauză că îmi place. [2]/
din pricină că: Citesc mult, [1]/ din pricină că îmi place. [2]/
de vreme ce: De vreme ce îmi place, [1]/ citesc. [2]/
din moment ce: Din moment ce îmi place, [1]/ citesc. [2]/
pe motiv că: Pe motiv că îmi place, [1]/ citesc. [2]/

b) **cum:** Cum a fost bolnav, [1]/ n-a venit. [2]/
unde: Unde a fost bolnav, [1]/ n-a venit. [2]/

2. **cauzale-condiţionale:**

dacă: Dacă nu-mi daţi bani, [1]/ nu voi mînca. [2]/
de: De-ar fi bine îngrijit, [1]/ s-ar însănătoşi. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta înainte sau după regentă.
Indiferent de topică, se desparte prin virgulă de regentă.

Complementul circumstanţial de scop

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică scopul în vederea căruia este săvîrşită o acţiune.

II. *Întrebare*: în ce scop?

III. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv**
2. **pronume** } + prepoziţie (spre, pentru);
3. **numeral** locuţiune prepoziţională (în scopul, în vederea);

Muncim **pentru bani.**
Învaţă **în scopul intrării** la liceu.
Cu scopul acesta am venit la Bucureşti.
A acţionat **spre binele** nostru.
Munceşte **pentru cei doi.**

4. **verb** – la infinitiv + prepoziţie (locuţiune prepoziţională):

S-a angajat **pentru a cîştiga** bani.

– la supin: I-am dat **de citit** o carte.
A plecat **la pescuit.**

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Stă după sau înaintea elementului regent.
Uneori, se desparte prin virgulă de elementul regent (cînd stă înaintea acestuia).

Subordonata circumstanţială de scop (finală)

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial de scop la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: În ce scop?

III. *Elemente de relaţie*:

pentru ca să
ca să } –> Munceşte [1]/ ca să ia examenul. [2]/
să

pentru ca nu care cumva să
ca nu care cumva să } –> Ca nu care cumva să nu ia
ca nu cumva să examenul [1]/ învaţă din răsputeri. [2]/
nu cumva să

de: A plecat la sanatoriu [1]/ de s-a tratat. [2]/

IV. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.
Uneori se desparte prin virgulă de regentă.

Complementul circumstanţial concesiv

I. *Definiţie*: partea secundară de propoziţie care indică o circumstanţă care ar fi capabilă să ajute sau să împiedice săvîrşirea unei acţiuni (manifestarea unei calităţi, dar nu reuşeşte).

II. *Întrebare*: În ciuda cărui fapt se petrece acţiunea?

III. *Recunoaştere*: se recunoaşte prin proba înlocuirii cu o subordonata circumstanţială concesivă introdusă prin „deşi" sau „chiar dacă".

IV. *Mijloace de exprimare*:

1. **substantiv**
2. **pronume** } + prepoziţie (contrar, împotriva)
3. **numeral** locuţiune prepoziţională:
[cu tot (toată, toţi, toate), în ciuda, în pofida, indiferent de];

Scanned with OKEN Scanner

Contrar prognozei a plouat.
Împotriva pronosticurilor făcute au ieşit învingători.
Cu tot efortul depus n-a luat examenul.
În ciuda celor doi [2]/ care nu l-au ajutat [1]/ a cumpărat casa. [2]/
Indiferent de răspunsul primit, va pleca la munte.

4. **verb** – la infinitiv + fără: A luat examenul **fără a învăţa.**
– la gerunziu: **Sfătuindu**-l de atîtea ori, tot a greşit.

V. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după elementul regent sau înaintea acestuia.
De obicei, se desparte prin virgulă de elementul regent cînd stă înaintea acestuia.

Subordonata circumstanţială concesivă

I. *Definiţie*: subordonata care îndeplineşte rolul de complement circumstanţial concesiv la nivelul frazei.

II. *Întrebare*: În ciuda cărui fapt se petrece acţiunea din regentă?

III. *Clasificarea subordonatelor concesive*: (**Elemente de relaţie**)
A) Subordonata concesivă propriu-zisă (circumstanţa care poate ajuta sau impiedica acţiunea regentei; are un caracter real):
1. **conjuncţii** (locuţiuni conjuncţionale):

deşi: Deşi e bolnav, [1]/ s-a dus la şcoală. [2]/
dacă: Dacă eşti bun, [1]/ şi tot te comentează. [2]/
că: Că l-ai ajutat, [1]/ şi tot nu e mulţumit. [2]/
de: De l-ai ajutat, [1]/ şi tot nu ţi-a mulţumit. [2]/
cu toate că: Nu ţi-a mulţumit, [1]/ cu toate că l-ai ajutat. [2]/
măcar că: Nu ţi-a mulţumit, [1]/ măcar că l-ai ajutat. [2]/
chit că: Nu ţi-a mulţumit, [1]/ chit că l-ai ajutat. [2]/
fără ca să: Fără ca să înveţe, [1]/ şi tot a luat examenul. [2]/

2. **adverbe relative**:

cînd: Să-l ajut [1]/ cînd ştiu [2]/ că mi-e duşman. [3]/
pe cînd: Să-l ajut [1]/ pe cînd ştiu [2]/ că mi-e duşman. [3]/
de unde: Să-l ajut [1]/ de unde ştiu [2]/ că mi-e duşman. [3]/

Obs.: au o puternică nuanţă opoziţională.

B) Subordonata concesivă ipotetică (circumstanţa care poate ajuta sau împiedică acţiunea regentei e ipotetică):
1. **conjuncţii** (locuţiuni conjuncţionale):

Scanned with OKEN Scanner

chiar dacă: Chiar dacă ar învăţa, [1]/ n-ar lua examenul. [2]/
dacă: Dacă ar învăţa, [1]/ şi tot n-ar lua examenul. [2]/
de: De-ar învăţa, [1]/ şi tot n-ar lua examenul. [2]/
să: Să înveţe, [1]/ şi tot n-ar lua examenul. [2]/
măcar să (de): Măcar să înveţe, [1]/ şi tot n-ar lua examenul. [2]/
(fie) că: Fie că învaţă, [1]/ fie că nu învaţă, [2]/ tot note mari ia. [3]/
şi de: Şi de-ar învăţa, [1]/ tot n-ar lua examenul. [2]/
şi fără ca să: Şi fără ca să-l ajut, [1]/ tot reuşeşte în viaţă. [2]/

2. **pronume relative** (nehotărîte):

oricîţi: Oricîţi ar veni, [1]/ tot nu m-aş enerva. [2]/
oricîte: Oricîte aş avea de făcut, [1]/ tot le-aş rezolva. [2]/
orice: Orice-ar spune, [1]/ nu l-aş crede. [2]/

Notă: Concesiva ipotetică juxtapusă regentei:

Zică [1]/ ce-ar zice, [2]/ eu tot îl ajut. [3]/
concesivă — regentă

IV. *Recunoaştere*:
Subordonatele concesive se recunosc şi după prezenţa reală sau posibilă în regentă, a unuia dintre adverbele corelative „tot" sau „totuşi".

V. *Topică şi punctuaţie*:
Poate sta după regentă sau înaintea acesteia.
Indiferent de topică se desparte prin virgulă de regentă.

Scanned with OKEN Scanner

VI. PUNCTUAŢIA

Punctuaţia: sistem de semne convenţionale cu **rolul de a despărţi unităţile sintactice** după raporturile stabilite (între părţile de propoziţie, propoziţii şi fraze), **de a atenţiona asupra intonaţiei** corespunzătoare.

Se foloseşte – gramatical (în funcţie de norme);
– stilistic (subiectiv).

I. **Punctul (.):**

Semn grafic ce marchează pauza dintre propoziţii independente sau fraze.

Apare şi după cuvinte izolate cu rol de propoziţie.

Ex.: – Cine a ţipat?
– Eu.

II. **Semnul întrebării (?):**

Semn grafic ce marchează pe lîngă pauză şi intonaţia propoziţiilor independente sau a frazelor interogative.

Apare şi după cuvinte sau grupuri de cuvinte izolate cu rol de propoziţii interogative.

Ex.: – Vreau să plec.
– Unde?

Obs.: Apare singur într-o conversaţie (cînd unul dintre vorbitori ia atitudine prin gesturi sau mimică), sau însoţit de semnul exclamării.

– Vii mîine?
– ?
– Să te aştept?
– !?

III. **Semnul exclamării (!):**

1. Semn grafic ce marchează intonaţia propoziţiilor independente şi a frazelor exclamative.
Apare şi după grupul de cuvinte cu rol de propoziţie exclamativă.

– Ce ţi s-a întîmplat?
– Hoţii! Ajutoor!

2. Apare după interjecţii:

Aoleu! striga din toate puterile.

Scanned with OKEN Scanner

Vai! de ce nu te-am ascultat!
Of! Of! Of! cît mă doare!

3. Marchează intensitatea exclamaţiei prin folosire repetată:

Mama!... Mama!... Mama!...
A plecat! zise cineva.

IV. **Virgula** (,): Semn grafic ce delimitează:

1. **În propoziţie**:

– părţi de propoziţie coordonate prin juxtapunere: (subiect, nume predicative, atribute, complemente);

Era înaltă, blîndă, frumoasă.

– se despart prin virgulă părţile de propoziţie coordonate:
  – copulativ prin „şi" adverbial:
    nici, nu numai, ci şi, atît ... cît şi, precum şi;
  – adversativ prin: **ci, iar, însă;**
  – disjunctiv prin: **ori ... ori, deci;**

– se desparte prin virgulă subiectul de predicat cînd sînt despărţite printr-o intercalare:

Omul, nemaiputîndu-se stăpîni, plîngea din răsputeri.

– se pune virgulă în locul unui verb subînţeles:

Cartea a fost scrisă acum trei ani, dar aceeaşi carte, tipărită anul acesta.

– atributele sînt izolate prin virgulă de substantivul determinat (apoziţia):

Maria, fiica prietenilor mei, a cîştigat concursul.

– complementele circumstanţiale aşezate înaintea elementului regent se despart prin virgulă de acesta;

– complementele circumstanţiale intercalate între subiect şi predicat se despart prin virgulă de restul propoziţiei:

Maria, în ultima zi de şcoală, a plecat într-o excursie.

– construcţiile gerunziale şi participiale, aşezate la începutul propo-propoziţiei, se despart prin virgulă:

Fiind rău bolnav, n-a mai venit la şcoală.
Ajuns mare diplomat, nu l-a mai putut aborda nimeni.

– după adverbele de afirmaţie şi de negaţie şi după adverbele pre-predicative incidente, cînd sînt echivalente ale unei propoziţii se pune virgulă:

Scanned with OKEN Scanner

Nu, nu mai vreau!
Bineînţeles, sînt foarte supărat!

– substantivele în vocativ se despart prin virgulă de restul propoziţiei;
– interjecţiile (ce însoţesc sau nu un vocativ) se despart prin virgulă de restul propoziţiei (nu de vocativ):

Ah, m-am lovit rău!
Măi băiete, fii cuminte!

– se despart prin virgulă de restul propoziţiei cuvintele sau construcţiile incidente:

A venit azi.
Va veni, poate, şi mîine.

2. **În frază:**

a) **coordonarea**: (se despart prin virgulă propoziţiile aflate în raport de coordonare)

– *propoziţiile coordonate juxtapuse*:

S-a spălat, a mîncat, s-a îmbrăcat şi a plecat la şcoală.

– *coordonatele legate prin conjuncţii*:
– copulative prin „şi" adverbial:
iar, nici, nu numai ... ci (dar) şi;
– adversative: **ci, şi:**

Să mă jigneşti d-ta, şi eu să nu mă supăr!

– disjunctive: **ori ... ori; sau ... sau;**
– conclusive: **deci;**

– *grupările de mai multe coordonate* care încep cu conjuncţia copulativă „şi":

Şi e înţelept, **şi** e bun, **şi** e harnic.

b) **subordonarea**: (se despart prin virgulă de regentă propoziţiile aflate în raport de subordonare)
– prin juxtapunere:

Ai carte, ai parte.

– prin conjuncţii:
– atributivele izolate (circumstanţiale şi descriptive);
– uneori, completivele directe şi indirecte, cînd sînt aşezate înaintea regentei.

Ce ştiu eu, nu cred că ştii tu.

Scanned with OKEN Scanner

– subordonatele circumstanţiale, cînd precedă regenta;
– subordonatele circumstanţiale: cauzală, concesivă, consecutivă, apoziţională, cumulativă – indiferent de topică;
– propoziţiile incidente de orice fel se despart prin virgule de restul frazei.

V. **Punctul şi virgula (;):**

Marchează, de obicei, o pauză mai mare decît cea redată prin vîrgulă. Este mai mult un mijloc stilistic decît gramatical (poate fi înlocuit prin punct saù virgulă).

– desparte în cadrul unei fraze, grupuri de propoziţii sau propoziţii independente;
– marchează construcţii simetrice, despărţind propoziţii sau grupuri de propoziţii similare;
– desparte propoziţii coordonate între ele sau o subordonată de regenta ei.

Ex.: Pe lîngă, (mai) avea multe de spus; căci trăise toate timpului.

– în redarea vorbirii directe, desparte o propoziţie incidentă în care se dau indicaţii asupra vorbitorului.

VI. **Două puncte (:):**

Anunţă vorbirea directă sau o enumerare, o explicaţie, o concluzie. Marchează o pauză mai mică decît cea indicată prin punct.

Ex.: 1. Acesta răspunse:
– Nu vreau să te mai văd!
2. Vorba proverbului: Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge.
3. Avea doi copii: o fată, care se numea Măriuca, şi un băiat, numit Vlad.
4. De exemplu: se ia o mînă de făină, se adaugă lapte...
5. Chipul ei: o floare.
Inima: pustiu. (predicat subînţeles)

VII. **Semnele citării** (ghilimelele) („ ... “):

1. Închid reproducerea unui text (cuvînt sau grup de cuvinte) în vorbire directă.
2. Se pun între semnele citării, titluri de opere literare, de artă sau ştiinţă, de publicaţii, de instituţii.

VIII. **Linia de dialog şi de pauză (–):**

1. Linia de dialog indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la o conversaţie.

Scanned with OKEN Scanner

2. Linia de pauză marchează pauza dintre diferite părţi ale propoziţiei, dintre propoziţii sau fraze. Are, de obicei, rolul parantezelor.
Delimitează – construcţii incidente;
– intercalări;
– apoziţii;

Ex.: Bineînţeles – zisei eu – că nu se mai poate face nimic.

Obs.: Se pune uneori şi între coordonate juxtapuse:

O privi – se îngrozi – scoase un ţipăt.

IX. **Punctele de suspensie** (...):
Arată o pauză mai mare, marcînd o întrerupere a şirului vorbirii.
1. Întreruperea poate fi momentană:

– Pleacă din faţa ochilor mei ... că de nu ...

2. Întreruperea poate fi definitivă.
3. În dialog arată întîrzierea răspunsului:

– Vii mîine?
– ... cum?

4. Înlocuiesc un răspuns care se redă prin mimică (sînt însoţite de semnul exclamării sau al întrebării)

– Ştii cine e Mihai?
– ?...

5. În unele construcţii, marchează locul predicatului verbal sau al verbului copulativ absent:

Casă nu, – bani... de niciunde!

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 1. Cazurile substantivului / Funcţii sintactice

Caz		Întrebări	Funcţie sintactică – Exemple
Nominativ N		**cine (ce)?** **cine, ce, cum** + verb copulativ? anume **care?**	*Subiect* **Elevul** învaţă. *Nume predicativ* El a ajuns **doctor**. *Atribut substantival apoziţional* Maria, **o colegă**, a luat nota zece.
Acuzativ A	(1)	**pe cine?** **ce?**	*Complement direct* al persoanei L-am întîlnit **pe Ion**. *Complement direct* al obiectului Am mîncat **mere**. Obs.: confuzia dintre complement direct şi subiect se evită prin modul de a judeca: –> întîi se caută subiectul enunţului; –> se verifică prin întrebarea „cine?”
	(2)	**despre cine (ce)?** **cu cine (ce)?** **la cine (ce)?**	*Complement indirect* (+ prepoziţie) Am vorbit mult **despre Ion**.
	(3)	**care; ce fel de?**	*Atribut substantival prepoziţional* Poveştile **cu zîne** plac copiilor.
	(4)	**de către cine?**	*Complement de agent* Poemul a fost creat **de către Eminescu**.

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 1. (continuare)

Caz	Întrebări	Funcţie sintactică – Exemple
(5)	**pentru cine este?** **din ce este?**	*Nume predicativ* Masa e **de lemn.**
(6)		*Element predicativ suplimentar* L-au luat **drept muncitor.** Obs.: Posibila confuzie cu complementul circumstanţial de mod (vezi – elementul predicativ suplimentar – compartimentul „sintaxa propoziţiei").
(7)	**unde** (+ prepoziţie)? **încotro?**	*Complement circumstanţial de loc* Am fost **la munte.**
(8)	**cînd** (+ prepoziţie)? **cît timp?**	*Complement circumstanţial de timp* Te-am aşteptat **ani** de-a rîndul.
(9)	**cum?**	*Complement circumstanţial de mod* Elevii vin **în grupuri.**
(10)	**din ce cauză?**	*Complement circumstanţial de cauză* „L-a găsit sub trei grăunţe Mort **de inaniţie.**" (George Topîrceanu – „Rapsodii de toamnă")
(11)	**în ce scop?** **cu ce scop?**	*Complement circumstanţial de scop* Muncesc **pentru bani.**

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 1. (continuare)

Caz	Întrebări	Funcţie sintactică – Exemple
(12)	**cu ce?**	*Complement circumstanţial instrumental* Scrie **cu creionul.**
(13)	**împreună cu cine (ce)?**	*Complement circumstanţial sociativ* Fetele **împreună cu prietenii** lor au fost la teatru.
(14)	**în ce privinţă?**	*Complement circumstanţial de relaţie* Nimeni nu te întrece **în frumuseţe.**
(15)	**cu ce condiţie?**	*Complement circumstanţial condiţional* **În caz de incendiu**, chemaţi pompierii!
(16)	**în ciuda cărui fapt...?**	*Complement circumstanţial concesiv* **Cu tot efortul depus**, n-a realizat nimic.
(17)	**în loc de ce?** (întrebare de lucru)	*Complement circumstanţial opoziţional* **În loc de răsplată**, te aşteaptă osînda.
(18)	**pe lîngă ce?** (întrebare de lucru)	*Complement circumstanţial cumulativ* **Pe lîngă învăţătură**, mai ştia şi altele.
(19)	**cu ce excepţie?** (întrebare de lucru)	*Complement circumstanţial de excepţie* **În afară de colegul meu**, nimeni nu mă ajută.

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 1. (continuare)

Caz	Întrebări	Funcţie sintactică – Exemple
Genitiv G Obs.: Uneori genitivul e cerut de anumite prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: 1) prepoziţii: **contra** **asupra** **deasupra** **împotriva** etc. 2) locuţiuni prepoziţionale: **în dreptul** **din cauza** **din dreptul**	**al, a, ai, ale cui?** (puse substantivului) **contra cui?** **care?**	*Atribut substantival genitival* Viaţa **oamenilor** e ciudată. *Nume predicativ* Oamenii sînt **contra poluării** aerului. *Complement indirect* (de cele mai multe ori) „Fulgerele adunat-au **contra fulgerului** care În turbarea-i furtunoasă a cuprins pămînt si mare." *Alte complemente* –> în funcţie de context. *Atribut* Copacul **din dreptul casei** s-a uscat.

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 1. (continuare)

Caz	Întrebări	Funcţie sintactică – Exemple
Dativ D Obs.: 1) este cerută de prepoziţiile: **datorită** **graţie** **mulţumită** etc. 2) dativ locativ	**cui?** – pusă verbului (adjectivului, adverbului); – substantivului cu verb eliptic; **cui?** (ce fel de?) –> pusă substantivului **prin ce mijloc?** **unde?**	*Complement indirect* I-am dat flori **Mariei.** Cinste **luptătorilor** pentru pace. *Atribut al unui substantiv* Soră **verişoarei** mele... *Complement instrumental* **Datorită eforturilor** tale am reuşit. *Complement circumstanţial de loc* Nu e bine cînd stai **locului**, mai bine mergi!
Vocativ V	– – –	*Nu are funcţie sintactică* Se desparte prin virgulă de restul propoziţiei. Arată o strigare(chemare). **Marie**, vino aici! Vino, **Marie**, aici!

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 2. Subordonate necircumstanţiale

SUBORDONATE NECIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
SUBIECTIVĂ (TIP – I)	**cine?**	Predicat cu sens personal exprimat prin verb cu subiect neexprimat, subînţeles
SUBIECTIVĂ (TIP – II)	**ce?**	1. Predicat verbal – sens impersonal exprimat prin: a) *verb la diateza activă*: **trebuie** **era** **îmi vine** **îmi place...**
		b) *verb la diateza reflexivă*: **se zice / că...** **se spune / că...** **se întîmplă / să...**
		c) *verb la diateza pasivă*: **este ştiut / că...**
		2. *Predicat nominal cu sens impersonal*: **e bine / că...** **ne e dat / să...**
		3. *Predicat verbal* – prin adverb predicativ (locuţiune adverbială predicativă): **negreşit / că...** **sigur** **fireşte** **probabil** **bineînţeles** **cu siguranţă** **fără îndoială**

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE		EXEMPLE
– pronume relative – pronume nehotărîte (oricine, oricare, orice, oricîţi, oricîte)	SB – R | (–,)	R – SB | (–,)	**Cine** caută [1]/ găseşte. [2]/ Găseşte [1]/ **cine** caută. [2]/
orice fel	R – SB | (–,)	SB – R | (–,)	El [2]/ trebuie [1]/ **să** plece. [2]/ Era [1]/ **să** cad. [2]/ Îmi vine [1]/ **să** plîng. [2]/ Îmi place [1]/ **să** cînt. [2]/
– " –	– " –		Se zice [1]/ **că** va ploua. [2]/ Se întîmplă [1]/ **să** vină. [2]/
– " –	– " –		Este ştiut [1]/ **că** va ploua. [2]/
– " –	– " –		E bine [1]/ **că** a plecat. [2]/ Ne e dat [1]/ **să** suferim. [2]/
– " –	– " –		Negreşit [1]/ **că** va ninge. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 2. (continuare)

SUBORDONATE NECIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
PREDICATIVĂ	Întrebările P.N.	**Verb copulativ** insuficient gramatical (nu are nume predicativ); (îi lipseşte o componentă a N. P. multiplu); Obs.: Verb copulativ cu valoare impersonală dublu insuficient gramatical. **Dacă... / înseamnă / că.../ –> SB. – R – PRED.**
PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ	– –	1. **Predicatul propoziţiei regente;** 2. Un alt cuvînt din regentă, cel mai frecvent, cu funcţie de complement direct sau subiect;
ATRIBUTIVĂ	**care?** **ce fel de?**	**Substantiv** **Pronume** **Numeral**
PROPOZIŢIA APOZITIVĂ Recunoaştere: în interiorul subordonatei, prezenţa exprimată sau subînţeleasă a adverbului *adică, anume, de altfel.*	**care (anume)?** **cum (anume)?** **ce fel de?**	**Regenta (elementul regent) exprimă aceeaşi idee cu subordonata.**

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
orice fel	R – Pred. I (–,)	El e [1]/ **cît** se poate de bun.[2]/ I I V.C. + Pred. P.N. El e bun [1]/ şi **cît** se poate de inteligent. [2]/ Ce mă mirã [1]/ e [2]/ **cã** n-a venit. [3]/
orice fel	R – Pred. suplim. I (–,)	Eu o **aud** [1]/ **cã plînge.** [2]/(ea) I I C.D. – – = – – SUBIECT Obs.:acţiunea subordonatei diferitã de cea a regentei, se petrece concomitent cu aceasta.
orice fel	R – AT I (+,) Atributivã intercalatã (–,) Atributivã explicativã descriptivã (+,)	Omul [2]/ **care** a plecat [1]/ e vinovat. [2]/ Nimic [1]/ **din ce** faci nu e bine. [2]/ Cei doi [2]/ **care** au greşit [1]/ vor fi pedepsiţi. [2]/ Am vãzut un film, [1]/ **pe care** l-am mai vãzut, [2]/ **care** mi-a plãcut foarte mult. [3]/
Pronume relative: *ce, ceea ce* Conjuncţii (locuţiuni conjuncţionale): *ca, sã* *ca sã*	R – Atributivã explicativã (apozitivã) (+,)	Sã-ţi pregãteşti temele, [1]/ **ceea ce** e de datoria ta. [2]/ Avu o idee: [1]/ **sã** plece imediat acasã. [2]/ Am fãcut o prostie: [1]/ l-am ajutat. [2]/ (juxtapunere)

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 2. (continuare)

SUBORDONATE NECIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
COMPLETIVA DIRECTĂ	**pe cine?** **ce?**	**Verb tranzitiv:** (cere C.D.) **a spune** **a zice** **a povesti** **ceva** **a înţelege** **a sfătui** **pe cineva** **a ruga** **a învăţa** **ceva**
COMPLETIVA INDIRECTĂ	**cui?** (D) prepoziţie+ + **cine (ce)?**	**Verb intranzitiv:** (cere complement indirect) **a se bucura** **a se teme** **a se întrista** de ceva **a se plînge** **a se lămuri** de ceva **a se sătura** de ceva **a se gîndi** la ceva *Obs.*: –> **a da** – C.D. – C.I.
SUBORDONATA COMPLETIVĂ DE AGENT	**de către cine?**	1. **Verb la diateza pasivă** 2. **Verb reflexiv cu sens pasiv** 3. **Participiul unui verb tranzitiv**

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
orice fel	R – CD; CD – R I I (–,) (±,)	A zis [1]/ **că** vine. [2]/ **Că** vine [1]/ a zis. [2]/ A sfătuit [1]/ **pe cine** a vrut [2]/ să vină. [3]/
orice fel	R – Cl; Cl – R I I (–,) (± ,)	Se gîndeşte [1]/ **să** vină. [2]/ **Să** înveţe [1]/ s-a săturat. [2]/ Dau [1]/ **cui** vrea. [2]/ Dau [1]/ **cui** vrea [2]/ ce vrea. [3]/
Pronume relativ (nehotărît) + + *de* *de către*	R – C.Ag. I (–,) C.Ag. – R I (–,)	Hotărîrile au fost luate [1]/ **de către cine** este în drept. [2]/ Legile se votează [1]/ **de către cine** este în drept. [2]/ Legile votate [2]/ **de către cine** e în drept [1]/ sînt valabile. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 2. (continuare)

SUBORDONATE NECIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
Concluzii: Subordonatele necircumstanţiale se judecă în funcţie de: – elementul regent; – întrebare;	**cine**? **ce**? (pt. a nu se confunda cu C.D.)	SB.: e bine – că; – dacă; – cum; – cînd etc.
	Întrebările P.N.	Pred.: Problema e – că; – dacă; – unde;
	care?	At.: Îmi pun problema – că; – dacă; – unde;
	ce?	C.D.: Ştiu – că; – unde; – cînd;
	cui ? prep.+**cine**? **ce**?	C.I.: Mă gîndesc – că; – dacă; – unde;

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
		E bine [1]/ **cum** gîndeşti. [2]/
		Problema e [1]/ **că** nu ştii. [2]/
		Îmi pun problema [1]/ **că** vii. [2]/
		Ştiu [1]/ **unde** merge. [2]/
		Mă gîndesc [1]/ **că** greşeşti. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 3. Subordonate circumstanţiale

SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ OPOZIŢIONALĂ Obs.: Opoziţionale cu nuanţe circumstanţiale.		Regenta se opune ca înţeles prin întregul conţinut sau numai parţial subordonatei.
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CUMULATIVĂ		Regenta se adaugă ca sens celor exprimate în subordonată.
SUBORDONATA DE EXCEPŢIE	cu ce excepţie? ce se exceptează faţă de cele din regentă?	
SUBORDONATA INSTRUMENTALĂ	prin ce mijloc se realizează acţiunea din regentă?	
SUBORDONATA SOCIATIVĂ	cu cine (ce) / însoţeşte subiectul sau C.D. în săvîrşirea acţiunii?	

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
în loc să **în loc de (ceea) ce** Alte elemente de relaţie în funcţie de nuanţe.	R – Opoziţională (±,) Opoziţională – R (+,)	Am dormit [1]/ **în loc** *să* învăţ. [2]/ **În loc de ceea ce** mi s-a indicat, [1]/ am făcut alt tratament. [2]/ Aici e cald, [1]/ **pe cînd** acolo ninge. [2]/
pe lîngă că (ce) **în afară că** **(în) afară de (ceea) ce** **dincolo de (ceea) ce** **las' că**	R – Subordonată Subordonată – R (–,) (+,)	**Pe lîngă că** n-a învăţat, [1]/ a şi lipsit. [2]/ **Las' că** n-a înţeles, [1]/ dar nici n-a fost atent. [2]/
în afară că **în afară de ceea ce** **decît**	R – Subordonată (–,) Subordonată – R (±,)	N-am păţit nimic [1]/ **în afară că** m-am enervat. [2]/
pronume relativ (nehotărît) + + **cu** **de** **fără să**	R – Subordonată (–,) Subordonată – R (±,)	prin asta . **Cu ce** am cîştigat [1]/ pot trăi o săptămînă. [2]/ Nu poţi intra la facultate [1]/ **fără să** înveţi serios. [2]/ decît prin asta
pronume relativ (nehotărît) + + **cu** **împreună cu**	R – Subordonată Subordonată – R (–,)	Mergi la film [1]/ *cu cine* doreşti. [2]/ L-am prins pe hoţ [1]/ *cu ce* furase din casă. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 3. (continuare) Subordonate circumstanţiale

SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
SUBORDONATA DE RELAŢIE	**în ce privinţă?**	
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC	**unde** + + prep.? **încotro?**	în regentă să nu existe condiţii de regenţă caracteristice necircumstanţialelor (SB., PRED., AT., C.D., C.I.)
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP	**cînd** + + prep.? **cît timp?**	– " –
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD	**cum?** **cît?**	– " –

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
pronume relativ + + prepoziţie adverb relativ conjuncţii	R – Subordonată (–,) Subordonată – R (+,)	**În ce priveşte** examenul, [1]/ nu-mi fac probleme. [2]/ **Cît priveşte** examenul, [1]/ nu-mi fac probleme. [2]/
unde ± prep. **încotro** **oriunde** **oriîncotro** **spre cine (ce)** **către cine (ce)**	R – CL (–,) CL – R (+,)	Merge [1]/ **unde** e chemat. [2]/ **Unde** mi-ai poruncit, [1]/ acolo m-am oprit. [2]/
cînd + prep. **pînă ce** **pînă să** **mai înainte să** **după ce** **îndată ce** **imediat ce** **în timp ce** **cît timp** **cît** **(ori) de cîte ori** **cum** **de cum**	R – CT (–,) CT – R (+,)	Stau [1]/ **pînă** *ce* vii. [2]/ **Pînă să** vin, [1]/ a plecat. [2]/ **După ce** am venit, [1]/ a plecat. [2]/ Vin [1]/ **îndată ce** mă chemi. [2]/ **În timp ce** veneam, [1]/ l-am întîlnit. [2]/ Stau [1]/ **cît timp** vrei. [2]/ Stau [1]/ **cît** vrei. [2]/ **De cîte ori** plouă, [1]/ stau acasă. [2]/ **Cum** veniră, [1]/ se făcură toţi o apă şi-un pămînt. [2]/
cum **după cum** **aşa cum** **ca şi cum** **ca şi cînd** **precum** **fără să** **(pe) cu cît** **de parcă** **decît**	R – CM (–,) CM – R (+,)	Învăţ [1]/ **cum** pot. [2]/ Răspundea [1]/ **ca şi cum** n-ar fi învăţat. [2]/ Venea [1]/ **fără să** fie văzut. [2]/ **Cu cît** urca, [1]/ obosea. [2]/ Ţipa [1]/ **de parcă** s-ar fi lovit. [2]/ E mai bine [1]/ **decît** era atunci. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 3. (continuare) Subordonate circumstanţiale

SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ (CAUZALĂ)	din ce cauză? din ce pricină?	– " –
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP (FINALĂ)	în ce scop? cu ce scop?	– " –
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ	cu ce condiţie?	– " –

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
că **căci** **deoarece** **fiindcă** **dacă** **întrucît** **cum** **unde** **din pricină că** **de vreme ce** **din moment ce** **pentru că** **pe motiv că**	R – CZ (+,) CZ – R (+,)	**Dacă** a fost bolnav, [1]/ n-a venit. [2]/ **Cum** a fost bolnav, [1]/ n-a venit. [2]/ **Unde** nu era acasă, [1]/ a plecat. [2]/ **De vreme ce** s-a îmbolnăvit, [1]/ n-a venit la şcoală. [2]/
pentru ca să **ca să** **să** **pentru ca nu care cumva să** **nu care cumva să** **ca nu cumva să** **de**	R – CS (±,) CS – R (+,)	Învaţă [1]/ **să** ia examenul. [2]/ **Ca nu cumva să** nu ia examenul, [1]/ învaţă. [2]/ A mers în pădure [1]/ **de** a cules fragi. [2]/
dacă **de** **să** **unde** condiţională juxtapusă regentei	R – CD (–,) CD – R (+,)	**Dacă** vrei, [1]/ poţi cîştiga concursul. [2]/ **Să** fi fost eu de faţă, [1]/ nu se întîmpla asta. [2]/ **Unde** ar învăţa, [1]/ ar lua examenul. [2]/ (**Dacă**) Ai carte, [1]/ ai parte. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 3. (continuare) Subordonate circumstanţiale

SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE	ÎNTREBĂRI	ELEMENT REGENT
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ (CV)	definiţia: în ciuda cărui fapt se petrece acţiunea din regentă?	– " – în regentă se află sau se poate introduce unul din adverbele: tot totuşi
SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ	definiţia: care este urmarea acţiunii din regentă?	în regenţă se află sau se poate introduce unul din adverbele: aşa astfel atît adjectiv pronominal nehotărît: atîtea

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE RELAŢIE	TOPICĂ ŞI PUNCTUAŢIE	EXEMPLE
conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: **deşi** **cu toate că** **măcar că** **chit că** **fără să** **chiar dacă (de)** **nici dacă (de)** **chiar să** **dacă** **de** **să** pronume nehotărîte: **oricine** **orice** **oricare** **oricîţi** **oricîte** pronume relative şi nehotărîte: **unde, cînd oriunde...**	R – CV (+,) CV – R (+,)	Cînt, [1]/ **deşi** n-am voce. [2]/ **Măcar că** înveţi, [1]/ şi tot nu eşti sigur de reuşită. [2]/ **Chiar să** înveţi [1]/ şi tot nu vei reuşi. [2]/ **Orice**-ai face, [1]/ tot nu vei reuşi. [2]/ **Cînd** ai veni, [1]/ tot ar fi prea tîrziu. [2]/
încît **că** **de** **aşa că** **(ca) să** **(astfel) aşa încît**	R – CNS (+,)	Era aşa supărat, [1]/ **încît** ar fi plecat. [2]/ A plîns atît, [1]/ **de**-l doare capul. [2]/ Nu are atîţia bani, [1]/ **ca să**-i ajungă. [2]/ A cîntat atît, [1]/ **aşa încît** a răguşit. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Erată

Pagina	Rândul	În loc de	Se înlocuieşte cu
41	4	opoziţional	apoziţional
41	25	Atribut substantival	Atribut pronominal
42	5	Mie	M-ie
68	25	învăţa	învăţă
81	30	efectează	efectuează
148	13	aţteptat	aşteptat

Tiparul executat la:
Tipografia ***PIKA IMPORT – EXPORT S.R.L.***
str. Vişinilor nr. 20, sect. 2, Bucureşti, tel. 620.63.75, 323.70.61

Scanned with OKEN Scanner

În curs de apariţie:

- *Teste de analize gramaticale pentru admiterea la liceu*, autor Cristiana Georgescu
- *Caiet de rezolvări gramaticale, soluţiile testelor de analize gramaticale*, autor Cristiana Goergescu
- *Noţiuni de fonetică şi vocabular pentru admiterea în învăţământul superior*, autori Radu Michăescu, Cristiana Georgescu
- *Noţiuni de morfologie pentru admitere în învăţământul superior*, autori Radu Michăescu, Cristiana Georgescu
- *Noţiuni de sintaxă pentru admitere în învăţământul superior*, autori Radu Michăescu, Cristiana Georgescu
- *Noţiuni de stilistică şi prozodie pentru admitere în învăţământul superior*, autori Radu Michăescu, Cristiana Georgescu

ISBN 973-96987-0-0

Scanned with OKEN Scanner